

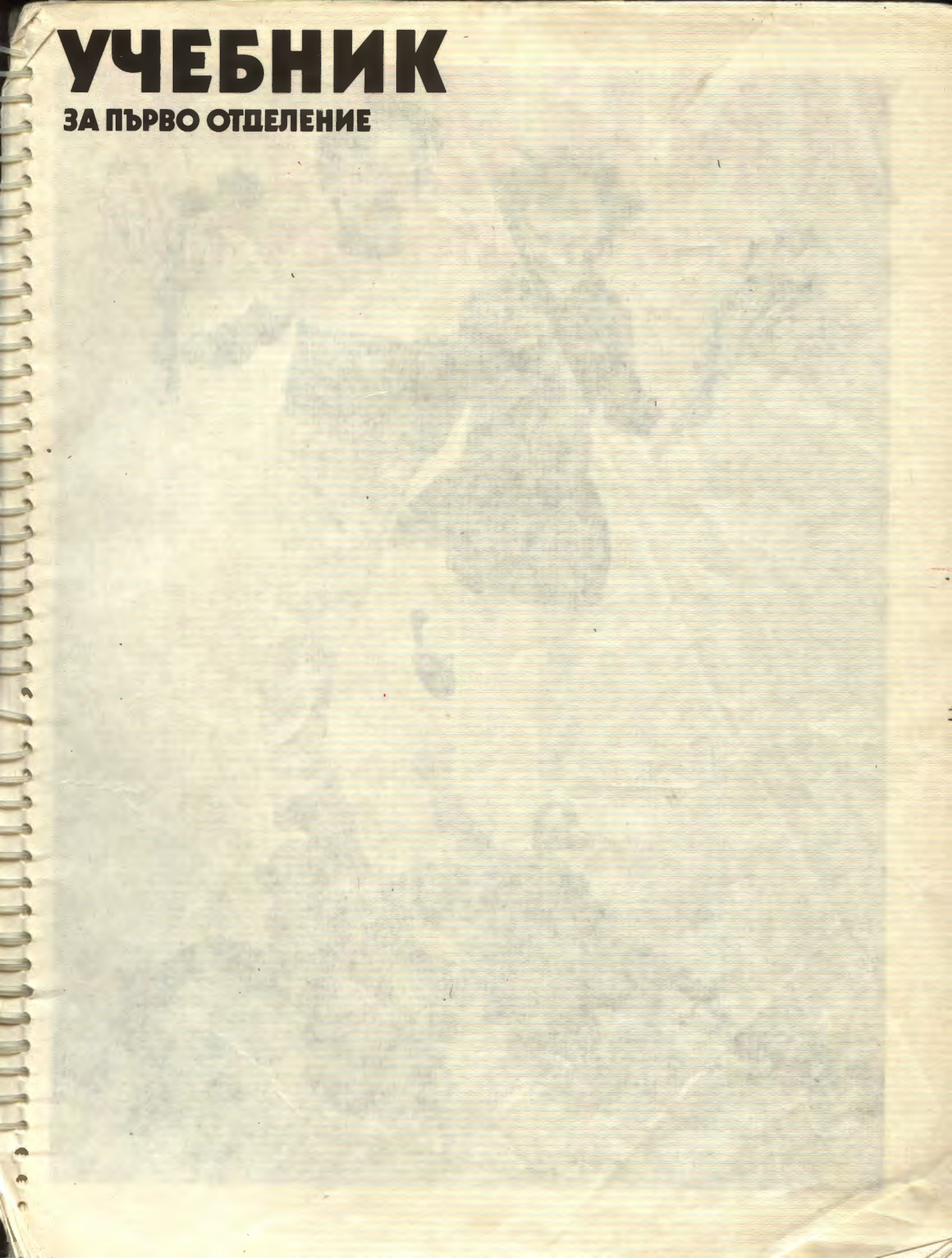
УЧЕБНИК

ЗА ПЪРВО ОТДЕЛЕНИЕ

УЧЕБНИК

ЗА ПЪРВО ОТДЕЛЕНИЕ

AMERICAN
MILITARY SERVICE

УЧЕБНИК

ЗА ПЪРВО ОТДЕЛЕНИЕ

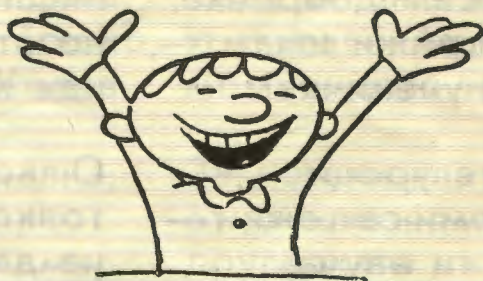
ЧЕТА

ПИША

МАТЯМС

РАДВАМ СЕ

ПЪРВИТЕ УРОЦИ

Много съм послушна,
много съм добричка,
много грижи имам —
аз съм ученичка!

Първите уроци
виждат ми се тежки —
как да ги науча,
без да правя грешки?

Четенето лесно,
писането лесно,
но от таз задача
иде ми да плача.

О, кога ще стана
толкова голяма,
че да зная всичко,
както знае мама!

Елисавета Багряна

НЕТЪРПЕЛИВКО

Вече ми омръзна,
вече ми дотегна,
иде ми да взема,
че на гръб да легна

Научи урока,
преди зори ставай,
на чина си мирен
във всичко внимавай

Ох, че като почне
някое лениво
три часа да срича —
слушай търпеливо!

Иде ти да скъсаш
всичките тетрадки,
да идеш в гората
и да пасеш патки!

Дора Габе

УЧЕНИК

Буквар си имам, чанта,
бои, острилка, молив.
Не съм ви вече Тошко,
а Тодор Янков Колев.

Тетрадки, химикалка,
и' ножичка, лепило...
А вие:— Ах, на мама,
ох, мойто внуче мило!...

Задачи страшни имам.
Къде е пластелина?
И стига:— Ах, на леля,
момченцето на стрина!..

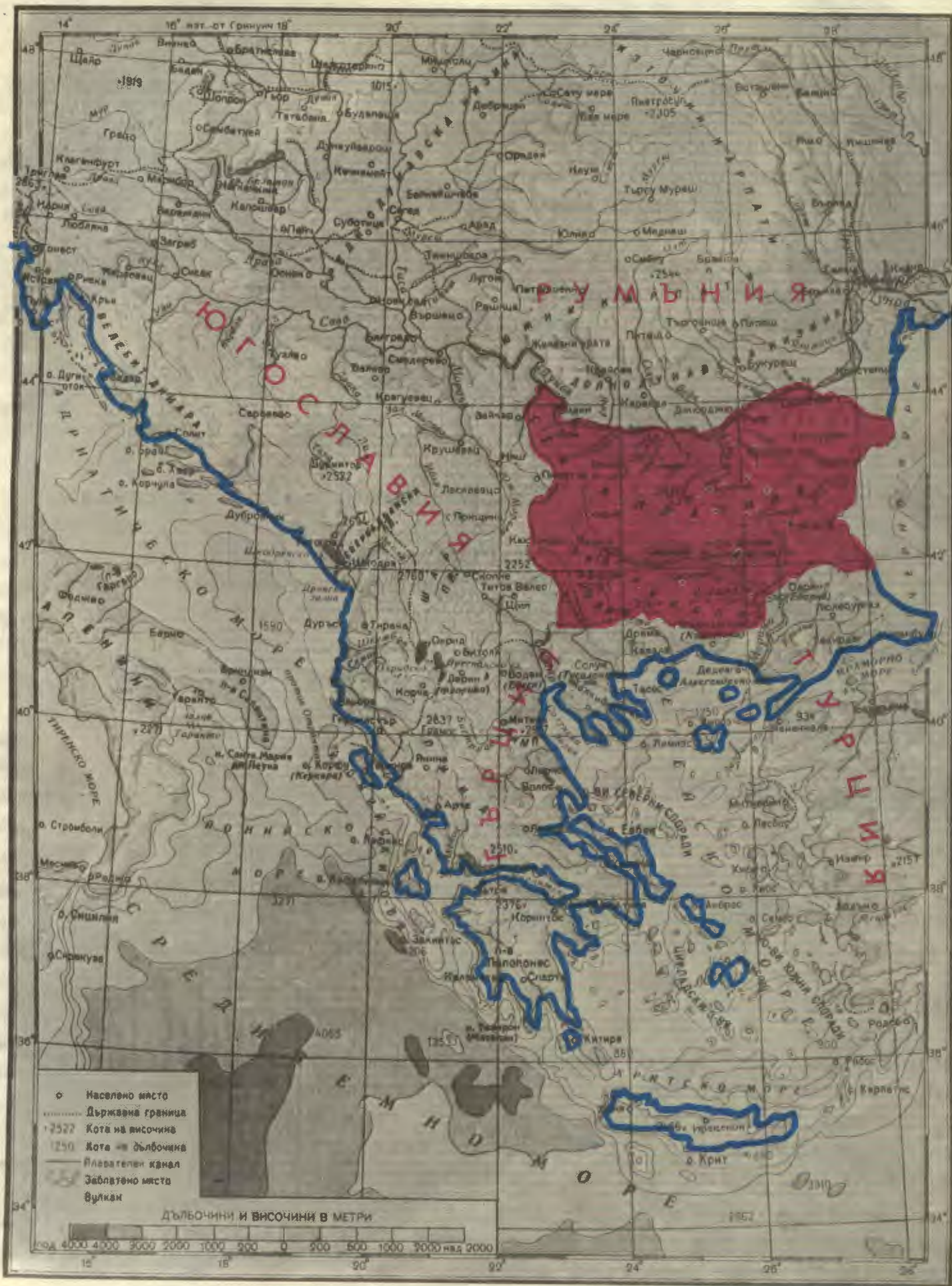
За детски глезотии
от днеска нямам време,
другарката ни каза,
ох, че вече сме големи.

Димитър Стефанов

Земното кълбо, фотографирано от спътник

Карта на Балканския полуостров

БЪЛГАРИЯ

Народна република България е социалистическа държава. Намира се на Балканския полуостров. На север граничи с Румъния, на изток — с Черно море, на юг — с Турция и с Гърция, а на запад — с Югославия.

Столица на НРБ е София. Парична единица е левът.

Текстът „България“ е **описание**. В него се съобщава за НРБ.

ПАРИЧНА ЕДИНИЦА Е ЛЕВЪТ. **изречение** — част от описанието

ПАРИЧНА ЕДИНИЦА Е ЛЕВЪТ. **точка** — знак за край на изречението

главна буква — знак за начало на изречението

Един лев е равен на сто стотинки.

Един лев = 1 лв. = сто стотинки = 100 ст.

Сотинката е част от лева.

„Отечество“ е художествен текст. В него Любен Каравелов изразява чувствата си към своето отечеството — България.

ОТЕЧЕСТВО

Обичам те, мое мило отечество!
Обичам твоите балкани, гори, сипеи, скали и техните бистри и студени извори!
Обичам те, мой мили крайо!
Всичко, що е останало досега в моята душа, добро и свято — всичко е твое!
Ти си оная благословена

страна, която цъфти, която е пълна с нежности и прелест!

И досега чувам песента на славеите из китните дъбрави. И досега чувам нежния гласец на българското момиченце, което мете двора и тихо си пее.

Любен Каравелов

1. Колко изречения има в описанието „България“?
2. Колко изречения има в текста „Отечество“?
3. В кой от двата текста има повече изречения?
4. Препишете по избор едно изречение от „Отечество“.

БЪЛГАРИЯ - 5 ОТЕЧЕСТВО - 7

ОБИЧАМ ТЕ, МОЙ МИЛИ КРАЙО!

5. Посоката между север и изток е североизток.
 Посоката между юг и запад е ЮГОЗАПАД
 Посоката между изток и юг е ЮГОИЗТОК
 Посоката между север и запад е СЕВЕРОЗАПАД

$$20 = 10 + 10 = 5 + 5 + 5 + 5 =$$

$$10 + 5 + 5 = 20$$

$$20 + 20 + 10 = 50$$

$$10 + 10 + 5 = 25$$

$$10 + 10 + 20 + 10 = 50$$

$$6. 50 \text{ ст.} = 20 \text{ ст.} + 10 \text{ ст.} + \boxed{20} \text{ ст.}$$

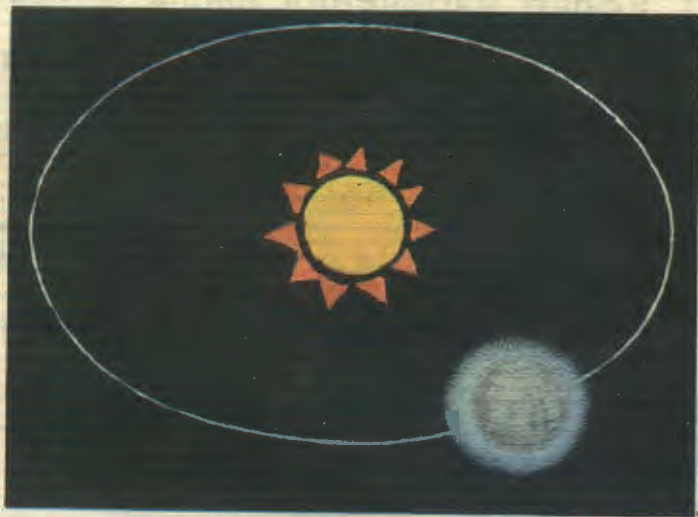

7. Какви грешки има в картинката?

ЗЕМЯТА

Земята изглежда плоска. Но ако я погледнем от много далече, тя прилича на кълбо. Едно време хората не са можели да я видят от толкова далече, от колкото я виждат днес космонавтите. Те са смятали, че Земята е плоска като тепсия. Но учените са се досетили, че тя е кълбо като Луната.

Сега знаем колко голямо е земното кълбо. Знаем, че то е обвито с дебел слой въздух. За една година Земята прави пълна обиколка около Слънцето.

Слънцето също е кълбо, но много по-голямо и огнено.

Една година има 12 месеца.

1 година = 1 год. = 1 г. = 12 м.

? — въпросителен знак

! — удивителен знак

} знакове за край на изречението

УМОРИ ЛИ СЕ, ДЪРВЕНО КОНЧЕ? — знак, че изречението е въпрос

СТО-ОЙ! — знак, че изречението е заповед

О, ЗЕМЯТА Е МНОГО ГОЛЯМА! — знак, че изречението е възклицание

ДЪРВЕНО КОНЧЕ

Умори ли се, дървено конче?
Сто-ой! Дойдохме си вече.
Никой, никой не бива да знае,
че сме ходили тъй надалече!
Че достигнахме страшните
джунгли,
че видяхме лъвица и слон,
че ни хвърли добрата майmunка
портокал от високия клон;
че изплаших големия тигър,

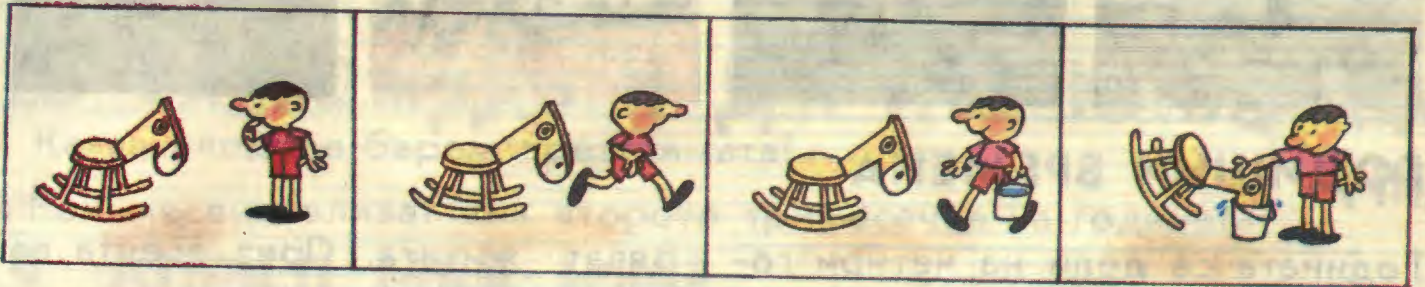
та избяга в пустинята чак
и че малко негърче с радост
ни посрещна на Нилския бряг!

Умори ли се, дървено конче?
Лека нощ и добре отдъхни.
Утре двамата с теб ще отидем
в други чудни, далечни страни.
О, земята е много голяма!
Само — ш-ш-т! Нито дума на мама!

Леда Милева

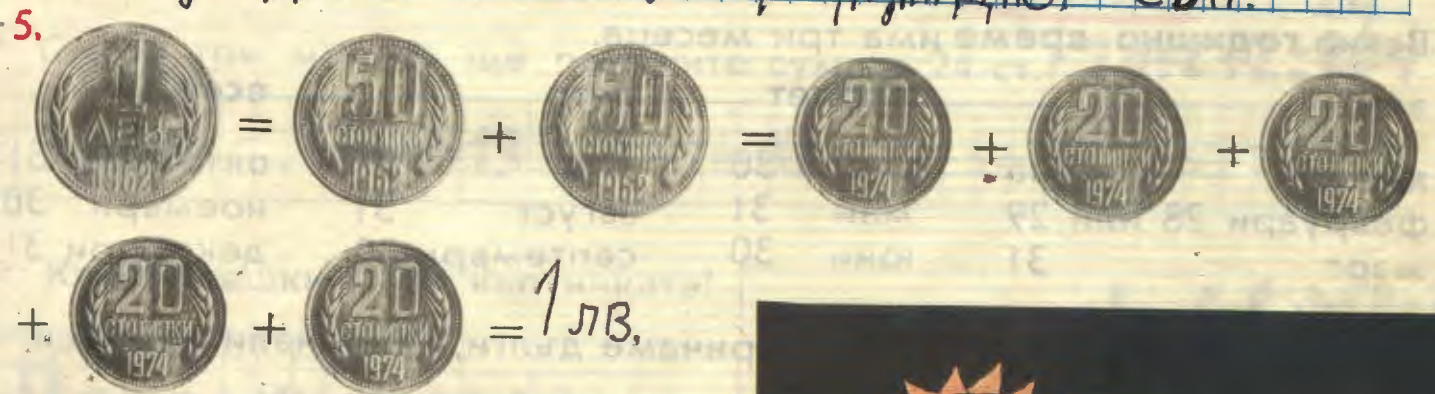
1. Какво се съобщава в описанието „Земята“?
2. Какъв текст е стихотворението „Дървено конче“?
3. Напишете изречение, което да е заповед.

ЗАВЕДИ МЕ НА БАРЧЕ!

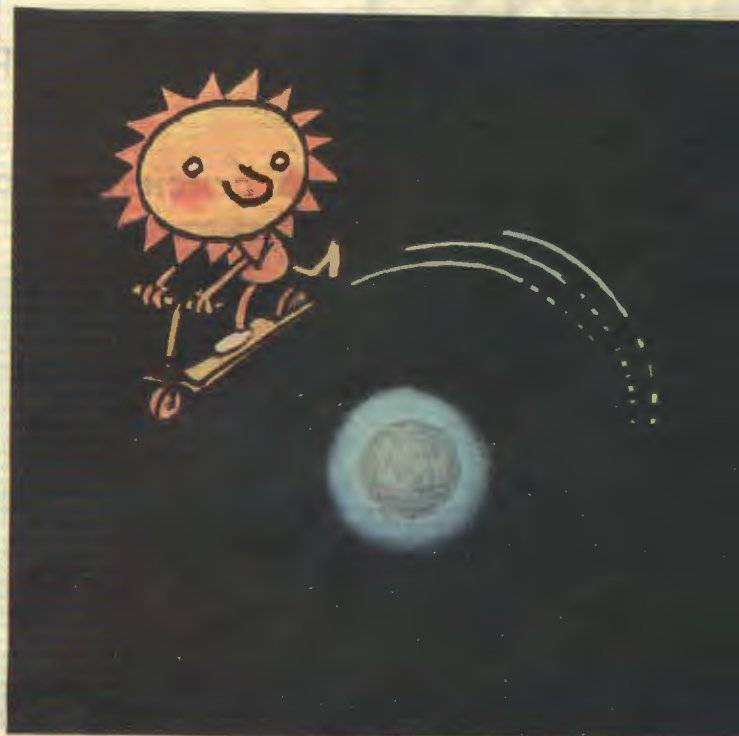
4. По картинките напишете изречение, което да е възклицание.

Конче, какво ли си? Да, какво, съм.

$100 = 50 + 50 = 20 + 20 + 20 +$
 $+ 20 + 20 = 1 \text{ лв}$
 $5 + 5 + 10 + 20 = 40$
 $2 + 2 + 20 = 24$

6. Какви грешки има в картинката?

ГОДИШНИ ВРЕМЕНА

Годината се дели на четири годишни времена: пролет, лято, есен и зима.

През пролетта в България цъфтят дърветата. През лятото уз-

ряват житата. През есента се берат плодовете и децата тръгват на училище. Зиме вали сняг и се пързалиме с шейни и със ски.

Всяко годишно време има три месеца.

зима		пролет		лято		есен	
януари	31 дена	април	30	юли	31	октомври	31
февруари	28 или 29	май	31	август	31	ноември	30
март	31	юни	30	септември	30	декември	31

Месеците, които имат 31 дена, наричаме дълги, а останалите — къси.

По кокалчетата на стиснатия юмрук можем лесно да си спомним кой месец е дълъг и кой къс.

1. Кое годишно време обичате най-много?
2. Напишете какво обичате да правите през лятото.

ПРЕЗ ЛЯТОТО ОБИЧАМ ДА СЕ ПЪРЗА-
ЛЯМ НА ВОДНА ПЪРЗАЛКА. ОБИЧАМ ДА
СЕ РАЗХОЖДАМ И ДА МИ КОПУВАТ БАЛ-
НИ.

3. Какви плодове берем през зимата?
4. Кои месеци влизат във второто тримесечие на годината?

1 АПРИЛ, МАЙ, ЮНИ,

5. Колко дни има второто тримесечие? 91

6. Кое тримесечие е по-дълго, второто или четвъртото?

7. С кои три монети ще получите сумата 24 ст.? $20+2+2=24$

8. $7-6=1$, $4+9=13$, $3+7=10$, $8+5=13$, $6+7=13$

9. Какви грешки има в картинката?

ПРЕЗ 'ЗИМАТА
НЯМА ЛИСТА, ЯБ
ЯБЪЛКИ И ЦВЕТА.
ЯБЪЛКИ, ЦВЕТА.

ЕХ, ЧЕ ВРЕМЕ! ЕХ, ЧЕ СНЯГ!

Над тополи, над ели
ситен сняг вали, вали
и рекичката бърлива
в снежен
нежен
пух се скрива.

През долчини, през била
Баба Зима е дошла.

Бяла зима
ветровита,
мило кима
и ни пита:

— Имате ли вече всички
ръкавички
и шейнички?

А ушанки и ботушки,
да ви пазят от вихрушки?

Ех, че време! Ех, че сняг!
Ех, че весел вик и бяг!

Георги Авгарски

ПРОЛЕТ ИДЕ

Топят се бърже снеговете.
Шумят потоци придошли.
По изтънелите дървета
и първите листенца светят,
заострени като игли.

Така е днес. Но ти почакай!
Ще мине ден, ще минат два
и щъркелите ще затракат,
ще се разцъфне храсталакът,
ще расне младата трева.

И пролет, пролет ще залее
със радост родния ни край.
Нали ти тъй копня за нея?
Край тебе звънко тя се смее.
Лудувай, тичай и играй!

Никола Фурнаджиев

БЪРЗА РАБОТА

На Гергьовден рано-рано тръгнал
Ежко из гората. Поотбил се
у Лисини.

— Как си, Лиске?

— От три дена болна лежа.
Гърлото ми пресъхнало. Моля
ти се, Ежко Бежко, иди донеси
водица! Вземи писания бъкел!
Ала скоричко върни се, че от
жажда си умирам!

— Бива, бива, Кума Лиске. Само
бъди търпелива! Бързането не
обичам.

Взел бъкела Ежко Бежко. Тръгнал
за вода студена.

ЛЯТО

Няма облаци в небето —
ясно, топло лято.

Нивите узрели светят
сякаш чисто злато.

И сред тях жътварки жънат,
с кърпи забрадени,
в житото до пояс тънат,
весели, засмени.

Цял ден жънат те и пеят
песни на припевки,
класовете се люлеят
в техните задевки.

А отгоре във небето
леко се издига
и трепти, трепти с крилете
малка чучулига...

Елисавета Багряна

Вървял, вървял, сядал, ставал...
Косачите покосили. Златни ни-
ви клас превили...

Вървял, вървял Ежко Бежко. Ся-
дал, ставал... Жетварите пожъ-
нали. Вършачите овършали.

И пак вървял Ежко Бежко. Ся-
дал, ставал... Сняг захвъркал.

Вървял Ежко Бежко.

Ходил, ходил, сядал, ставал. Тук
се спрял да поприказва. Там от-
бил се да почине. Налял вода
най-подире и тръгнал да си оти-
ва. И пак сядал, и пак ставал.
И пак срещи и почивки. Кой го

ПРИКАЗКА ЗА ЕСЕНТА

Обрала лозя и градини
и скришом настлала тавана
със гроздове бели и сини,
със ябълки, круши и орехи
и с жълти ухаещи дюли.

И ни я видели, ни чули,
когато във зимника слязла
и с мед и петмези догоре
напълнила делвите празни.
„Когато настане тук зимата
с белите вежди намръщени
да има със нещичко майка им
да ги позарадва, залъже...“

Така есента си говорила
и тихо обрала от двора
нацъфтялото жълто димитровче
и в детската стая за сбогом
букета на масата сложила.
И все тъй, нечута, невидена,
със поглед далеко унесен,
отишла си златната есен...

Елисавета Багряна

знае де се скитал. Чак на тре-
тата година при кумицата се
върнал.

Щом я зърнал, Ежко Бежко се
затекъл, препънал се и цоп —
паднал. Сцепил бъкела в среда-
та и разляла се водата.

Кума Лиса се разсмяла:

— А бре, Ежко, защо бързаш?
Ще си разбиеш главата!

— Право казваш, Кума Лисо.
Накрай време се посрамах. По-
избързах и ето на — излях до
капка водата!

Ран Босилек

ЗИМА

По календара зимата започва на 22. декември и завършва на 21. март. През зимата времето е студено, защото слънчевите лъчи са слаби и не топят като

през лятото. Денят е много по-къс от нощта. Зимата в България е по-топла от зимата в северните страни и е по-студена от зимата в южните страни.

Всяка четвърта година февруари има 29 дена и годината се нарича високосна. 1988 година беше високосна. 1992 г. е също високосна.

а̀с

нѝе

АЗ НИЕ

я̀а с̀м ста̀ра

аз с̀м първола̀че

един

много

АЗ, НИЕ — лични местоимения

ТРИМАТА

Аз, шейната, зимата — сме другари тримата. Щом снегът

навън се белне, ще ни видиш неразделни. Веселим се

тримата: аз, шейната, зимата!

Асен Босев

1. Защо Асен Босев смята, че детето, шейната и зимата се веселят заедно? Могат ли шейната и зимата да се веселят?
2. Разкажете как играете през междучасието на снега.

НИЕ ОБИЧАМЕ МНОГО ЗИМАТА. ПРАВИМ СНЕЖЕН ЧОВЕК. ЦЕЛИМ СЕ СЪС СНЕЖНИ ТОПКИ.

3. Напишете отново изреченията, без да повтаряте личното местоимение НИЕ.

ИГРАЕМ НИЕ НА ДВОРА, А РУМЕН СЕДИ НА ТОПЛО. НИЕ МУ ВИКАМЕ ДА ИЗЛЕЗЕ, А ТОЙ ВИКА, ЧЕ НИЕ ЩЕ ИЗСТИНЕМ.

ИГРАЕМ НА ДВОРА, А РУМЕН СЕДИ НА ТОПЛО. НИЕ МУ ВИКАМЕ ДА ИЗЛЕЗЕ, А ТОЙ ВИКА, ЧЕ ЩЕ ИЗСТИНЕМ.

4. Защо на месец февруари казват Малък Сечко?

5. Кои са следващите две високосни години?

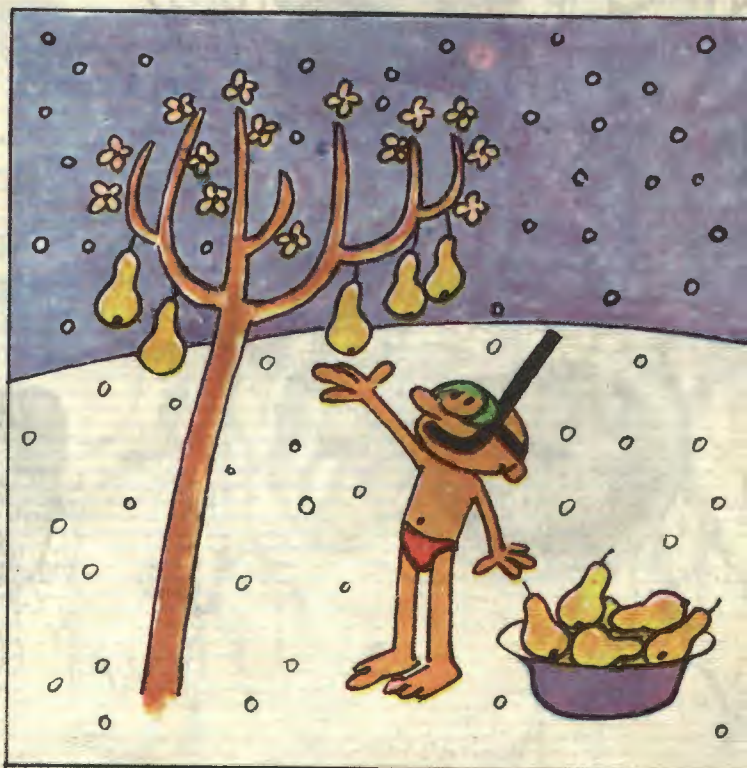
6. Как се наричат годините, в които първото и второто тримесечие имат еднакъв брой дни?

7. С какви и с колко монети ще получите сумата 10 ст. и с колко монети — сумата 13 ст.?

$$5 + 5 = 10$$

$$10 + 2 + 1 = 13$$

8. Какви грешки има в картинката?

33 сврака

полски врабец

лалугер

синигер

вълк

лисица

костенурка

кукумявка

катурица

прилеп

мечка

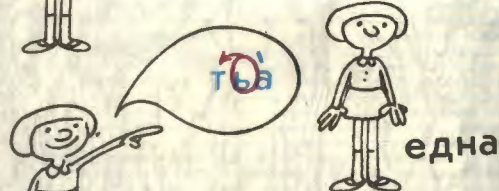
пепелянка

ЖИВОТЪТ ПРЕЗ ЗИМАТА

През зимата на повечето животни е трудно да живеят, защото е студено, вали сняг и храната не стига.

Те се подготвят за зимата още през есента. Тогава си сменят лятната козина със зимна —

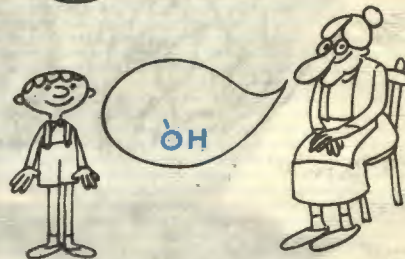
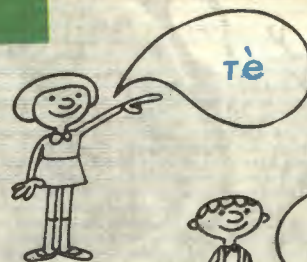
по-дълга, по-пухкава и по-топла. Зимната козина е и по-светла, за да не се забелязват животните в снега. Мечката и язовецът спят непробудно чак до пролетта. Някои гризачи трупат храна за цялата зима.

ТОЙ
ТЯ
ТО
ТЕ

МНОГО

ТОЙ, ТЯ, ТО,
ТЕ —
лични местоимения

1 метър = 1 м
= 100 сантиметра
= 100 см

МЕЧО-ПОСПАЛАН

Мечо си ляга
не със пижамка
за кратка дрямка,
а със кожух!
Ух, че студено! Три пъти ух!
Зимо, завий го със пух!
Само ти, будилниче,
не заспивай, бди!
Мечо навреме събуди!
Ако някой чуе напролет звън,
то е будилникът —

буди Мечо от сън.
Ако Мечо все пак от сън не стане,
тоя някой да каже: „Хей, мързелане,
И да влезе в мечовата бърлога,
да го разтърси!
Аз... не мога!
Който има три кожи,
да влезе може!
Аз имам една
и стоя настрана!

Лиана Даскалова

1. Кога мечките са по-дебели — през късна есен или през ранна пролет?
2. Препишете от стихотворението „Мечо-поспалан“ изреченията, в които има лично местоимение АЗ.

АЗ... НЕ МОГА!

АЗ ИМАМ ЕДНА И СТОЯ НАСТРАНА!

3. Така ли спят животните, както се разказва в „Мечо-поспалан“?
4. Напишете изреченията така, че да се разбира какви са децата и какви са животните.

ДЕЦАТА ОБИЧАТ МАЛКИТЕ ЖИВОТНИ. ТЕ СА ПУХКАВИ. ТЕ ГИ ГАЛЯТ И ИМ СЕ РАДВАТ, ЗАЩОТО ТЕ СА ДОБРИ И ВЕСЕЛИ.

ДЕЦАТА ОБИЧАТ МАЛКИТЕ ЖИВОТНИ. ТЕ ГИ

ГАЛЯТ И ИМ СЕ РАДВАТ, ЗАЩОТО СА

5. Напишете изречение с личните местоимения ТЯ и ТЕ. ПУХКАВИ

ТЯ Е ДЕТЕ.

ТЕ СА ДАДА.

6. По колко сантиметра са дълги отсечките?

7. Колко сантиметра е дългата начупената линия?

8. Какви грешки има в картинката?

ВАСИЛ ЛЕВСКИ

Васил Иванов Кунчев е роден през 1837 година в Карлово. Пети век вече българите страдали под османско робство. Живеели очакване на свободата. Борели се за нея. Васил Кунчев е първият, който създава в българските земи тайни комитети за въстание. Турците го дебнели, но той бил смел и пъргав като лъв и с ум и хитрост се изплъзвал от ръцете им. Другарите му го нарекли Левски.

Заловен на 19 февруари 1873 г. Левски е обесен в София. Смърт за свободата на България!

Левски често си е служел с тайнопис, за да се запази тайната на революционната организация.

Азбуката на тайнописа се нарича код. Който знае кода може с лекота да разчита тайнописа.

СЪЗДАВА — глагол

ТОЙ СЪЗДАВА

Глаголът може да се свърже с лично местоимение.

ЛЕВСКИ

Левски имаше ръст среден, тънък, строен; очи сиви, почти сини; мустаци червеникави; коса руса, лице бяло... Той беше го-

КОД ПО РЕДА НА БУКВИТЕ В АЗБУКАТА

буква	код на буквата	буква	код	буква	код
А	01	К	11	Ф	21
Б	02	Л	12	Х	22
В	03	М	13	Ц	23
Г	04	Н	14	Ч	24
Д	05	О	15	Ш	25
Е	06	П	16	Щ	26
Ж	07	Р	17	Ъ	27
З	08	С	18	Ь	28
И	09	Т	19	Ю	29
Й	10	У	20	Я	30

лям песнопоец и не един път букаците на Стара планина са еквили от гласа му.

Иван Вазов

1. Препишете от текста „Васил Левски“ четири глагола.

СТРАДАЛИ, ЖИВЕЕЛИ, БОРЕЛИ СЕ, СЪЗДАВА

2. Проверете дали преписаните думи са глаголи, като ги свържете с лични местоимения.

ТЕ СТРАДАЛИ, ТОЙ СЪЗДАВА,

3. Името на българската парична единица ЛЕВ означава ЛЪВ. Защо големият български революционер е наречен Левски?

4. Опишете очите и косите на майка си.

ОЧИ ЗЕЛЕНИ, КОСА КЕСТЕНЯВА.

5. Свържете местоименията ТОЙ, ТЯ, ТО, ТЕ с глаголи.

6. Повече момчета или повече момичета има във вашето отделение?

7. Каква е разликата между броя на едните и на другите?

8. Четен или нечетен е броят на учениците във вашето отделение?

9. $4 + 5 = 9$, $6 + 7 = 13$,

$8 + 4 = 12$, $3 + 9 = 12$.

$2 + 8 = 10$, $9 + 1 = 10$,

$8 + 8 = 16$, $6 + 8 = 14$.

$17 - 7 = 10$, $14 - 6 = 8$,

$18 - 9 = 9$, $12 - 4 = 8$.

10. Декодирайте текста.

12 06 03 18 11 09
11 01 17 12 15 03 15
02 27 12 04 01 17 09 30

**ЛЕВСКИ
КАРЛОВО
БЪЛГАРИЯ**

НИЕ, ВРАБЧЕТАТА

Удари училищното звънче. Децата тръгнаха на училище. Ние, вrabчетата, се преместихме на едно дърво в училищния двор. Оттам гледахме в класната стая да научим буквите. Няколко седмици учихме, като гледахме все през прозореца. Един ден децата излязоха навън. Грабнаха прашки и започнаха да ни замерят с камъни.

На следващия ден причакахме децата на ъгъла и щом излязоха иззад ъгъла, ние започнахме да ги замеряме с прашки. Пръснахме ги като пилци. Влязохме в класната стая. Насядахме по чи-

новете и започнахме да учим.

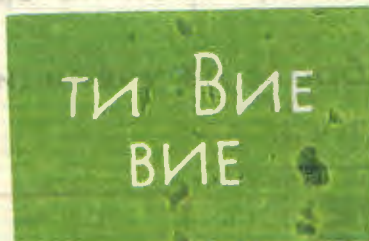
Ние учихме вътре в класната стая. Печката бумтеше приятно. Децата заеха местата ни върху дървото. Оттам те се мъчеха да надничат през прозореца. Ама нали вали сняг. Вият виелици. Ръцете на децата премръзнаха. Затова те по цял ден си духаха на ръцете и пак не можеха да ги стоплят.

Тъй изкарахме учебната година. Всички завършихме с отличие. Децата, дето през цялата година висяха отвън на дървото, трябваше да повтарят класа.

Йордан Радичков

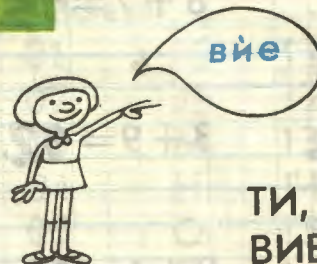
един

много

една

ТИ, Вие,
Вие, —
лични
местоимения

ТИ СИ ПЪРВОЛАЧЕ, А **В**ИЕ СТЕ БАБА МУ.

↑
главна буква — знак за учтивост

$$+ \begin{array}{|c|c|} \hline 4 & 1 \\ \hline 2 & 3 \\ \hline \hline \hline \hline 6 & 4 \\ \hline \end{array}$$

$$+ \begin{array}{|c|c|c|} \hline 2 & 2 & 2 \\ \hline 1 & 1 & 1 \\ \hline \hline \hline \hline 3 & 3 & 3 \\ \hline \end{array}$$

$$+ \begin{array}{|c|c|c|c|c|} \hline 2 & 1 & 4 & 3 & 5 \\ \hline 2 & 4 & 2 & 4 & 3 \\ \hline \hline \hline \hline 4 & 5 & 6 & 7 & 8 \\ \hline \end{array}$$

$$- \begin{array}{|c|c|c|c|c|} \hline 7 & 3 & 2 & 4 & 8 \\ \hline 1 & 3 & 2 & 1 & 7 \\ \hline \hline \hline \hline 6 & 0 & 0 & 3 & 1 \\ \hline \end{array}$$

$$- \begin{array}{|c|c|c|c|} \hline 4 & 3 & 8 & 7 \\ \hline 2 & 1 & 4 & 2 \\ \hline \hline \hline \hline 2 & 2 & 4 & 5 \\ \hline \end{array}$$

1. Каква шега разказва Йордан Радичков?

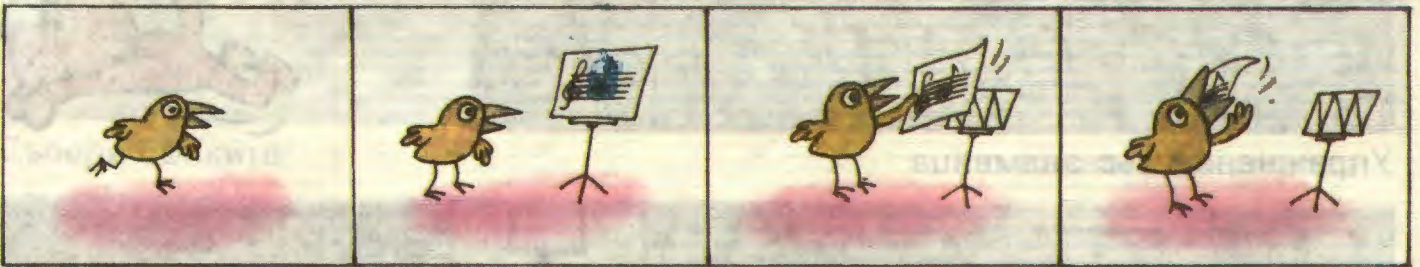
2. Напишете как живеят врабчетата през зимата.

Grid for writing the answer to question 2.

3. Поправете с червено грешките:

ДРУГАРКО ГЕОРГИЕВА, **В**ИЕ ЩЕ ДОЙДЕ**ТЕ** ЛИ НА ТЪРЖЕСТВОТО?
 ДЕЦА, ~~В~~**ИЕ** ЩЕ ДОЙДЕТЕ ЛИ НА ТЪРЖЕСТВОТО?
ВИЕ

4. В какви случаи можете да употребите изречението:
 ВИЕ ЩЕ СЛИЗАТЕ ЛИ НА ТАЗИ СПИРКА?

5. Напишете разказче по картинките.

Grid for writing the story for question 5.

6. Декодирайте текста.

03 17 01 02 24 06
 08 01 10 24 06
 20 24 09 12 09 26 06

ВРАБЧЕ
 ЗАЩЕ
 УЧИЛИЩЕ
 ЗАЩЕ
 ВРАЧЕ

7	6	3	4	1	3	8	7	7	7	7	7
2	3	6	5	8	2	5	3	3	3	3	3
9	9	9	9	9	1	3	4	4	4	4	4

Упражнение със знаменца

Ти гониш

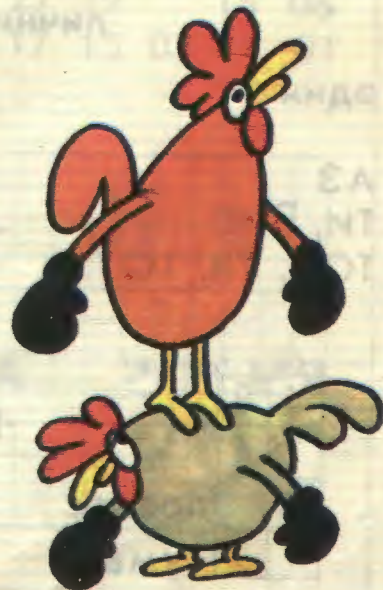
Събери топките

Хвърляне малка топка

Петльов бой

кобра

гушер

костенурка

ВЛЕЧУГИ

Влечуги са змиите, гушерите и костенурките. Температурата на тялото им и движенията им зависят от топлината на въздуха. Когато е напечен от слънцето, стенният гушер е бърз като светкавица. В студено време е бавен и се крие под камъните. През зимата влечугите заспиват непробудно. Заравят се в земята, под корените на някое дърво или в тинята.

Хората незаслужено преследват безкраките влечуги — змиите. Змиите се полезни, защото се хранят с вредни за стопанството гризачи.

Пепелянката и усойницата са отровни змии. Те хапят само когато са уплашени или ранени. Внимавайте да не ги настъпите. Познават се по тъмния зигзаг на гърба. От отровата им приготвят лекарства.

лични местоимения

един

АЗ
ТИ, ВИЕ
ТОЙ, ТЯ, ТО

много

НИЕ
ВИЕ
ТЕ

+	4	8	
	2	6	
	1		пренос
	7	4	сума

+		7	6
		5	6
	1	1	
	1	3	2

+	3	7	8	6	4	3
	1	4	7	5	8	3
	1	1	1	1		
	5	2	6	2	2	6

+	8	7	6	3	4	5
		2	1	0	7	8
				1	1	
	8	9	7	4	2	3

1. От кой глагол е образувана думата ВЛЕЧУГО?
2. Изменете изреченията така, че да се разбере кой е полезен.
ХОРАТА НЕЗАСЛУЖЕНО ПРЕСЛЕДВАТ ЗМИИТЕ. ТЕ СА ПОЛЕЗНИ.

ЗМИИТЕ СА ПОЛЕЗНИ. ХОРАТА НЕЗАСЛУЖЕНО ГИ ПРЕСЛЕДВАТ.

3. Напишете изречения за влечугите с личните местоимения ТОЙ и ТЯ.

Той скрие под :

4. Напишете разказче по картинките.

6. Декодирайте текста:

18	13	15	11	27	19	14	06
06	15	19	17	15	03	14	01
08	13	09	30				

СМОКЪТ НЕ Е ОТРОВНА ЗМИЯ

5.

	4	8		
+		5	6	
	1	1		
	1	0	4	

	3	8		
+		9	4	
	1	1		
	1	2	2	

	6	4		
+		5	6	
	1	1		
	1	2	0	

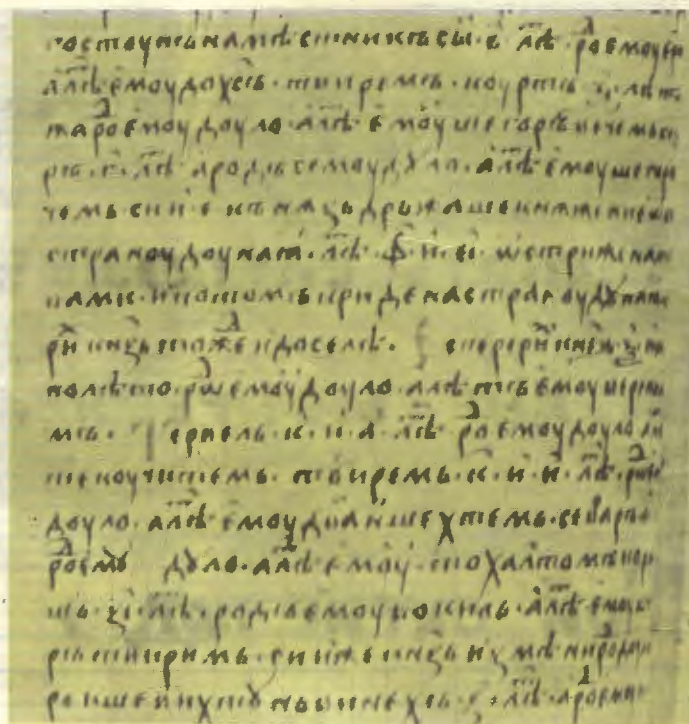
	7	1	8	4	3	
+		8	3	7	1	8
	1		1		1	
	1	5	5	5	6	1

	7	7	7	7	
+		3	3	3	3
	1	1	1	1	
	1	1	1	1	0

СЪЗДАВАНЕ НА БЪЛГАРСКАТА ДЪРЖАВА

Прабългарите са дошли на Балканския полуостров преди 1300 години. Пристигнали с коне далече от изток и нападнали могъщата държава Византия. Предвождани от хан Аспарух, те разбили византийските войски в устието на Дунав. Прабългарската конница бързо достигнала до Стара планина. В съюз с покорените от Византия славянски племена прабългарите създали държавата, получила името България.

Било 681 година.

Именник на българските ханове от 17. век

ТЕ — лично местоимение
 ПРАБЪЛГАРИТЕ — съществително име
 ТЕ СЪЗДАЛИ
 ПРАБЪЛГАРИТЕ СЪЗДАЛИ

Съществителното име може да замести личното местоимение.

И В А Н				шпация		П И Е		шпация		Б О З А		
09	03	01	14	00	16	09	06	00	02	15	08	01

Код на шпацията 00. Думите се разделят с шпации.

ЗАВЕТЪТ НА ХАН КУБРАТ

В дълбока древност тежко болният Кубрат повикал синовете си. — Който счупи този сноп пръчки, той ще ме замести.

Снопът устоял на яките ръце. Тогава Кубрат го развързал и начупил пръчките.

— Не се разделяйте и ще бъдете непобедими!

Но когато склопил очи, братята се разединили. Враговете им ги пръснали в различни посоки.

Единият от тези синове бил хан Аспарух.

1. Заменете местоименията със съществителни имена.
 ТОЙ СЪЗДАЛ БЪЛГАРСКАТА ДЪРЖАВА. ТОЙ РАЗВЪРЗАЛ СНОПА.

~~Хай~~
~~държавата~~

2. Изменете изреченията така, че да се разбере какво прави учителят и какво — Златко.

ЗЛАТКО ВЛЕЗЕ В СТАЯТА СЛЕД УЧИТЕЛЯ. ТОЙ ГО ПОЗДРАВИ, А ТОЙ ГО ПОПИТА ЗАЩО ТОЙ Е ЗАКЪСНЯЛ. ТОЙ КАЗА, ЧЕ НЕ Е ЧУЛ БУДИЛНИКА.

.....

3. $30 \text{ ст.} = 10 \text{ ст.} + 5 \text{ ст.} + \boxed{5} \text{ ст.} + \boxed{10} \text{ ст.}$

$40 \text{ ст.} = 10 \text{ ст.} + 5 \text{ ст.} + \boxed{5} \text{ ст.} + \boxed{10} \text{ ст.} + \boxed{10} \text{ ст.}$

4. $8 + 9 = \del{17} \quad \quad \quad $7 + 2 = \del{9}$$

$3 + 5 = 8$ \quad \quad \quad $7 + 8 = \del{15}$

$3 + 5 = 8$ \quad \quad \quad $7 + 8 = 15$

5.

$$\begin{array}{r} + \begin{array}{|c|c|} \hline 7 & 8 \\ \hline 4 & 9 \\ \hline 1 & \\ \hline 9 & 7 \\ \hline \end{array} \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + \begin{array}{|c|c|} \hline 3 & 4 \\ \hline 1 & 8 \\ \hline 1 & \\ \hline 5 & 2 \\ \hline \end{array} \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + \begin{array}{|c|c|} \hline 7 & 0 \\ \hline 2 & 1 \\ \hline & \\ \hline 9 & 1 \\ \hline \end{array} \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + \begin{array}{|c|c|c|c|c|} \hline 4 & 3 & 7 & 6 & 2 \\ \hline 1 & 5 & 8 & 2 & 7 \\ \hline & 1 & & & \\ \hline 5 & 9 & 5 & 8 & 9 \\ \hline \end{array} \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + \begin{array}{|c|c|c|c|c|c|} \hline 3 & 8 & 7 & 1 & 0 & 4 \\ \hline 2 & 1 & 5 & 6 & 7 & 6 \\ \hline & 1 & 1 & & 1 & \\ \hline 6 & 0 & 2 & 7 & 8 & 0 \\ \hline \end{array} \\ \hline \end{array}$$

6. Декодируйте текста.

02	27	12	04	01	17	09	30
00	06	00	14	01	10	—	
18	19	01	17	01	19	01	00
05	27	17	07	01	03	01	

~~БЪЛГАРИЯ~~ БЪЛГАРИЯ,
 Е НАЙ-СТА-Я
 РАДА ДЪРЖАВА.

ХАН КРУМ (803—814)

В кръвопролитни битки с Византия хан Крум разширил границите на България. Превзел и Сердика — сегашната София. Византийският император Никифор решил да унищожи българската държава. Събрал страшна армия. Хан Крум предложил мир. Императорът отказал. Преминал с армията си Балкана и опожарил столицата Плиска.

На връщане византийските войски претърпели в един от старопланинските проходи пълен разгром. Загинал и самият император. Това се случило в 811 година.

Според сведения от старо време Хан Крум създал първите български, записани на книга закони. Клеветниците, крадците и пияниците се наказвали особено строго.

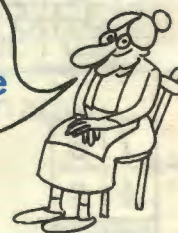
Златна кана с изображение на български войн, 9. век

а̀с па̀зъ
ние па̀зим

АЗ ПАЗЯ
НИЕ ПАЗИМ

а̀с па̀зъ
йа̀ па̀зим
ние па̀зѝме

КОНСТИТУЦИЯ

Конституцията е основен закон. Нашата конституция определя, че Народна република България е социалистическа държава, която се ръководи от БКП заедно с БЗНС. В България всички граж-

дани са равноправни. Народът е господар на своята страна и собственик на всички блага в нея.

Българската конституция е приета на 18. май 1971 година.

1. Свържете с личните местоимения АЗ и НИЕ глаголите ХОДИШ, ОСТРИШ, ГОВОРИШ, ЛЕПИШ, СВИРИШ, БЕРЕШ.

АЗ ХОДЯ, ОСТРЯ, ГОВОРИЯ, ЛЕТИЯ, СВИРИЯ,
 НИЕ ХОДИМ, ОСТРИМ, ГОВОРИМ, ЛЕПИМ

2. С кои местоимения ще свържете глаголите: РИСУВАМ, ЯДЕМ, СТРЕЛЯМ, СЕДИМ, ГОТВИМ.

3. Поправете с червен молив грешките в изреченията:
 Я ~~ЧЕТЕМ~~ ВЕЧЕ ХУБАВО. НИЕ ПИШЕМ ~~Е~~ В ТЕТРАДКИТЕ.
 АЗ ЧЕТА

4. Напишете разказче по картинките.

Blank grid for writing a story.

5. Vertical addition problems:

3	8
5	6
1	
9	4

2	7	0
4	7	3
1		
7	4	3

	8	9	9
	5	0	8
1	1	1	
1	4	0	7

5	7
3	9
1	
9	6

2	9	1
6	9	3
1		
9	8	4

1	1	1	1
	9	9	9
1	1	1	
2	1	1	0

6. Декодирайте текста:

22 01 14 00 11 17 20 13 00
 06 00 18 19 17 01 25 06 14
 00 08 01 00 03 17 01 04 15
 03 06 19 06

ХАН КРУМ Е
 СТРАШЕН ЗА ВРА-
 ГОВЕТЕ

ПЪТИЩА

Един километър = 1 км = хиляда метра = 1000 м
 Разстоянието от София до Пловдив е 157 км.

а̀с свѣтъ̀
 нѣ свѣтѣм

АЗ СВЕТА
 НИЕ СВЕТИМ

а̀с свѣта
 ѝа свѣтим
 нѣ свѣтѣме

ТИЧАЙТЕ ВЪЛШЕБНИ КОЛЕЛА!

Нямат край асфалтовите друми,
 нямат чет градчета и села...
 Бързайте, автомобилни гуми,
 тичайте, вълшебни колела!

Рано сутринта във понеделник
 ще осъмнем някъде към Мелник.
 С преспи сняг, в усойте навети,
 отвисоко Пирин ще ни свети.

Хубава е нашата държава!
 Пътешествието продължава.

Скътан в скута на Балкана дивен
 сцъфнал клон ще ни помага Слив
 Весело ще се усмихне Варна
 и ще ни посрещне лъчезарна.
 Никнали от корена си дивен,
 ще се втурнат Търново и Плевен

Иван Николов

1. С какви превозни средства може да се пътешествува?
2. Свържете с личните местоимения АЗ и ТИ глаголите ГОТВИМ, СПОРИМ, ГОВОРИМ, МИСЛИМ, ХВАЛИМ, ПОМНИМ.

Готв~~я~~^я, спор~~я~~^я, говор~~я~~^я, мисл~~я~~^я, хвал~~я~~^я

Готви~~м~~^м, спори~~м~~^м, говори~~м~~^м, мисли~~м~~^м, хвали~~м~~^м.

3. Поправете с червено грешките в изреченията:
ТЕ СЕ БОР~~я~~^{ят}. АЗ ЛЕП~~я~~^я КАРТИНКИ.
4. Кой от думите са глаголи и кой са съществителни?

БОРЯ — БОРА

КУПА — КУПЯ

КЪРПА — КЪРПЯ

ПОРЪТ — ПОРЯТ

КОЛЯТ — КОЛЪТ

5. $8+1=9$, $8+6=14$, $13-9=4$, $14-7=7$

$12+6=18$ $8+8=16$

6. Колко километра ще изминете по маршрутите:

София—Велико Търново—Русе,
Бургас—Варна—Шумен,
Пловдив—Бургас—София.

7. Кой маршрут от София до Бургас е по-къс — през Пловдив или през Карлово?

8.

4	3	2
3	7	9
7	1	
8	9	1

7	9	1
0	4	9
7	1	
8	9	0
8	4	0

3	7	6
5	8	2
7		
9	5	8

9. Декодирайте текста:

15 02 09 24 01 13 00 05 01 00
16 27 19 20 03 01 13 00 09 08
02 27 12 04 01 17 09 30

ОБИЧАМ ДА П

ЧАВДАРЧЕТА

музика: Борис Карадимчев

текст: Пламен Цонев

Ние сложихме чавдарки и
 вървим
 под ясна шир. Де ли крачим
 тъй юнашки?
 Към наука, труд и мир!

Припев:

Чавдарчета, другарчета
 да крачим дружно
 все така, един до друг,
 ръка в ръка
 под сини небеса. (2)
 И от дете минем ние,
 всички в миг ни сторват път.
 Барабан ли нейде бие?
 Не, сърцата ни туптят.

1. МАРТ — ден на мартеничките

МАРТЕНИЦИТЕ

Преди много векове нашите прабаби се радвали на пролетта, но се и страхували от промените в природата. Затова търсели разни магически средства, за да предпазят децата от всички лоши неща. На първи март те връзвали по ръцете, па и по краката на децата осукани червен и бял конец, за да не ги изгарят лъчите на слънцето или „за да не ги хапят бълхи“.

Когато детето видело лясто-

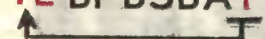
вичка или щъркел, сваляло си мартеничката и я слагало под камък. След четиридесет дни вдигали камъка. Ако при нея имало мравки, вярвали, че детето ще забогатее. Но ако намелели червеи, мислели, че е лошо и пазели детето.

Сега вече никой не вярва в такива неща. Мартеничката е останала като български обичай, който ни носи радост. С нея си честитим пролетта. Христо Кодов

7 — 9

Числото 9 е по-голямо от числото 7. 9 не може да се извади от 7.

ТЕ ВРЪЗВАТ

ТЕ ХАПЯТ

-Т винаги се свързва с ТЕ

4	7
1	9
1	
2	8

пренос

$$17 - 9 = 8$$

разлика

$$4 - 1 - 1 = 2$$

4	7	3	6
1	7	5	9
1	1	1	
2	9	7	7

пренос

$$16 - 9 = 7$$

$$13 - 5 - 1 = 7$$

разлика

$$17 - 7 - 1 = 9$$

$$4 - 1 - 1 = 2$$

МАРТЕНИЧКА ПЪСТРА

Мартеничка пъстра
ми завърза мама,
и от мене в къщи
по-щастлива няма!

От кокиче свежо
тя направи китка

и я вплете с обич
в малката ми плитка!

Да чета без грешка
в новото букварче
и да стана скоро
примерно чавдарче!

Веся Паспалеева

1. От кое друго съществително е образувано съществителното МАРТЕНИЦА?

2. Коя дума назовава по-малък предмет — МАРТЕНИЦА или МАРТЕНИЧКА?

3. С кое лично местоимение се свързва винаги глаголното окончание -Т. Напишете примери.

ТЕ РЕШАВАТ, ТЕ ПИШАТ, ТЕ РИСУВАТ.

4. С кое лично местоимение се свързва винаги глаголното окончание -Ш. Напишете примери.

ТИ ТИЧАШ, ТИ РЕШАВАШ, ТИ РЕШАВАШ.

5.

5	7
3	9
1	
18	

8	9	1
6	9	3
11		
198		

1	0	0	0
9	9	9	
111			
0001			

+

4	3	2
3	7	9
11		
811		

8	3	7
2	1	5
622		

+

7	8
1	9
1	
96	

+

3	4
1	8
1	
52	

-

7	0
4	1
29	

6.

4	3	7	6	2
1	5	8	2	7
1				
59589				

-

8	3	7	1	0	4
2	1	5	6	7	6
111					
621488					

17 - 9 = 8, 11 - 3 = 8,
 13 - 7 = 6, 12 - 5 = 7.

7. Какви грешки има в картинката?

3. МАРТ — ден на освобождението на България
от османско иго

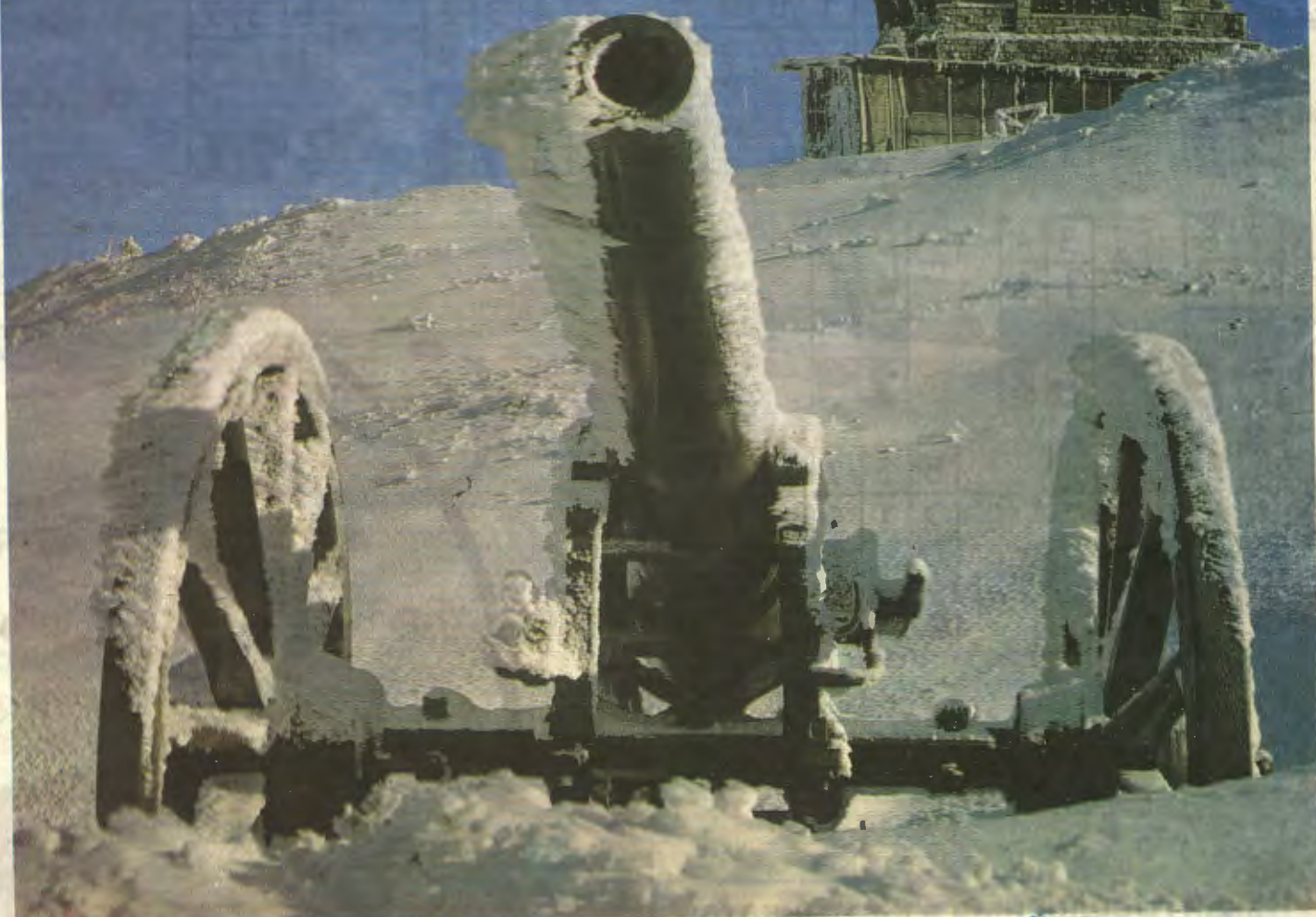
Из РАЗХОДКА ДО БАНЯСА

„Идат!“ Аз стреснах се. От ближния хълм
вятърът принесе топоти и гръм.
Праха гъстък дигна се. Към нази препуска
с пряпорци развети конницата руска...

От Урал, от Волга, от Двина, от Дон,
борци неуморни, силни и високи,
със сулици дълги, със шашки широки,
с шапки накривени, с развяна коса,
с радост във очите, с песен на уста.

Те идеха стройно и пееха там.
И тяхната песен, като в някой храм,
се пръскаше гръмко вред под небосвода
и лейше в гърдите мисъл и свобода.

Иван Вазов

Шипка — паметник на връх Столетов

ОЧИЧКИ-ЗВЕЗДИЧКИ

музика: Николай Соколов
текст: Борис Ибришимов

Мамо, мамо, твоите очички,
греят, греят като две звездички.

Две звездички на небето,
две очички на сърцето.

ПЕПЕРУДА ДИЛ, ДИЛ, ДИЛ

Народна песен

Пеперуда, пеперуда
дил, дил, дил, дил, дил, дил.

Лет летела пеперуда
дил, дил, дил, дил, дил, дил
над цветята, над водата.

Облак мами над градина
да зароси ситна роса,
да нароси вред градини,
да нароси вред по поле.

НАЙ-ДОБРИЧКА

музика: Димитър Сагаев
текст: Васил Стоянов

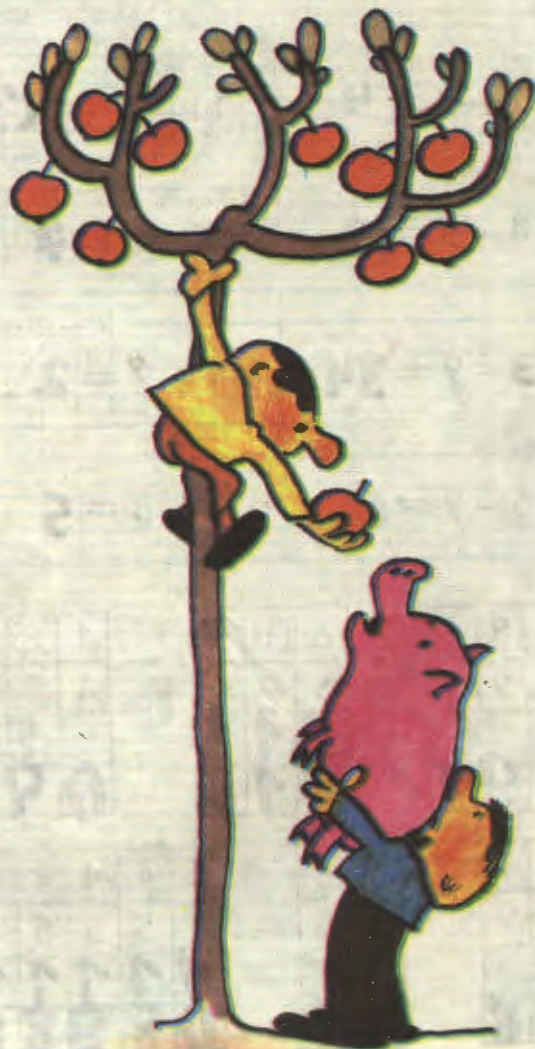
Чичо, лелю, како,
стринке, вуйчо, свако,
зная — вие всички
много сте добрички!

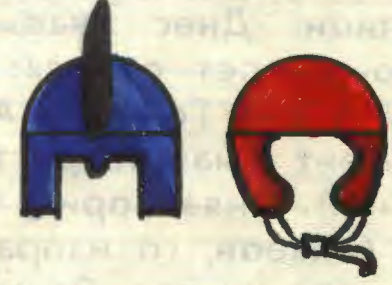
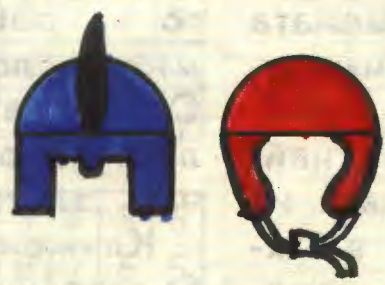
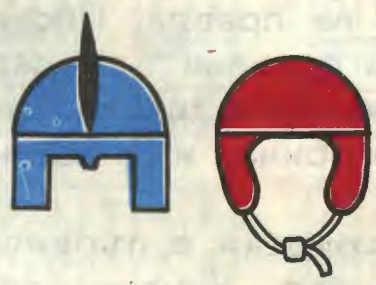
Ала, мила мамо,
ти една си само:
ти си ми едничка
най-най-най-добрничка.

ВЕСЕЛО ХОРЦЕ

музика: Константин Шопов
текст: Иван Генов

Край горица, край речица,
вика жаба кекерица,
съберете се свирачи,
съберете се играчи,
да му друснем от сърце
весело хорце, хей!
Да му друснем от сърце
весело хорце.

ЗЛАТНИЯТ ВЕК

Симеон царувал от 893 до 927 година. Границите на България тогава достигали от Адриатическо море до Карпатските планини. Дворци и църкви красели новата столица Велики Преслав. За Златната църква се говорело като за чудо невидяно.

Цар Симеон разбирал, че държавата трябва да се брани не само с меч, но и с перо. Преслав и Охрид се превърнали в главни центрове на българската книжовност. Превеждали се и се преписвали на ръка с разноцветни мастила много книги. Предполага се, че самият Симеон е автор на някои от тях. Книгите разпространявали знания и сплотявали българите от обширните земи на държавата.

Това време нарекли Златен век на българската книжнина.

Страница от Асеманиевото евангелие

главна буква —

знак за съществително собствено име

СИМЕОН

на човек

БЪЛГАРИЯ

на държава

КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ

Кирил и Методий имали много ученици. Днес знаем имената само на пет от тях: Климент, Наум, Сава, Горазд, Ангеларий. Климент е най-възрастният, най-ученият. Княз Борис, бащата на цар Симеон, го изпратил в Охрид като учител. Затова е наречен Климент Охридски. Той неу-

морно просвещавал народа, учил го на добро, на правда. Писал много слова и поучения, създал Охридската книжовна школа. Целият народ го обичал и го наричал „златният“.

Климент Охридски е първият български учител. Университетът в София носи неговото име.

Христо Кодов

1. Препишете от двата исторически разказа съществителните собствени имена.

СИМЕОН, БЪЛГАРИЯ, Х АДРИАТИЧЕСКО, КАРПАТСКИ, Х ВЕЛИКИ, ЗЛАТНАТА.

2. Напишете заглавията на книгите, които сте прочели.

3. Напишете разказче по картинките.

5. Декодирайте текста:

16 17 09 00 18 09 13 06 15
 14 00 18 01 00 14 01 16 09
 18 01 14 09 00 13 14 15 04
 15 00 11 14 09 04 09

ПРИ СИМЕ

0	5	1	2
1	2	0	5
		1	
2	7	0	8

0	1	2	3	4	5	6
0	0	9	8	7	6	5
		1	1	1	1	1
0	2	2	2	2	2	1

0	1	9	4	0
0	0	3	7	4
			1	
0	0	6		6

0	1	2	3	4	5	6
0	0	9	8	7	6	5
		1	1	1	1	
0	0	2	5	7	9	1

ЦАР ИВАН-АСЕН ВТОРИ (1218—1241)

Иван-Асен Втори е велик български цар. Смятат го за забележителен и щастлив, защото не потапя меча си в кръв. След смъртта си оставя царство, което допира до три морета — Черно, Бяло и Адриатическо. Красиви постройките красят държавата му.

Царуването на Иван-Асен Втори е свързано с разцвет на българската култура и стопанство. По негово време за първи път се сечат български монети — медни, сребърни и златни. Столицата му Търново е царица на градовете, царствен преславен град, наистина втори след Цариград.

Константин Иречек

Страница от Болонския псалтир

Златна монета, сечена при Иван-Асен Втори

Златен печат на Иван-Асен Втори

БЪЛГАРСКИ СТОЛИЦИ

Хан Аспарух е изградил първата българска столица Плиска. Градът е бил ограден с каменни стени.

Цар Симеон премества столицата във Велики Преслав, който става един от най-големите книжовни и занаятчийски градове

в Европа.

Велико Търново става столица на България след освобождението ѝ от византийско робство.

През 1879 година за столица на освободената от османско иго България е избран град София.

1. Каква е разликата между глаголите ОСТАВАМ и ОСТАВЯМ ?
Напишете изречения с тях.

Аз ОСТАВАМ на плажа.

Аз ОСТАВЯМ кутията.

2. Имената на кои български владетели знаете? Напишете ги.

Аспарух, Крум, Симеон, Иван-Асен
ВѢори.

3. Напишете имена на български градове.

Варна, Видин, Плевен.

4. Кои градове сте посетили? Напишете имената им.

Луанда, Рим, Китен

5. Колко думи има в текста „Български столици“? Колко шпации
има в същия текст? Каква е раз-
ликата между броя на шпациите
и броя на думите?

6. $18 - 7 = 11$, $13 + 3 = 16$

$5 + 8 = 13$, $9 - 7 = 2$

$13 - 5 = 8$, $18 + 1 = 19$

$15 + 3 = 18$, $13 + 6 = 19$

$14 + 2 = 16$, $12 - 7 = 5$

7. Декодирайте текста:

05	06	03	09	08	27	19	00
14	01	00	18	15	21	09	30
00	06	00	17	01	18	19	06
00	14	15	00	14	06	00	18
19	01	17	06	06			

Плиска

Преслав

Велико Търново

София — Народен дворец на културата

8.МАРТ —
празник на жената
и ден на мама

МАМА

Аз обичам мама
 с обич най-голяма.
 Тя ме е родила,
 тя ме е кърмила,
 песни ми е пяла
 и ме е люляла.
 На света едничка
 тя е най-добричка.

Атанас Душков

Мадона, Леонардо да Винчи

НА МАМА

Мила мамо,
 в този ясен,
 в този слънчев
 и прекрасен
 ден
 на тебе посветен,
 приеми
 цветята свежи
 с моя поздрав
 мил и нежен,
 дар
 от твоето дете
 в знак
 на обичта
 към теб.
 Ти над мене
 с вечна грижа
 бдиш
 и дните ми
 се нижат
 в мир
 и радости безспир.
 Обещавам ти
 в отплата —
 и в урока,
 и в играта,

пъ̀ала
 пели

**ПЯЛА
 ПЕЛИ**

пела
 п̀али

в къщи
 и на своя чин —
 твой да съм
 достоен син.
 Елисавета Багряна

спомагателен глагол

СЪМ
 СИ
 Е

СМЕ
 СТЕ
 СА

ПЛАНИНТЕ НА БЪЛГАРИЯ

В нашата малка страна има и широки равнини, и високи планини. От западния до източния край на България се простира веригата на Стара планина. На юг от нея са гористите върхари на Средна гора и каменистият купен Витоша.

Рила и Пирин са най-високите планини в България. На запад от тях са Осогово, Огражден и Беласица. На изток са обширните Родопи. Най-ниска е Странджа.

Родопи

Рила

РИЛА

ШАРО

главна буква —

знак

за съществително собствено име

на планина

на животно

	4	6
+	3	8
	5	8
1	2	
1	4	2

	8	3
+	7	2
	9	7
2	1	
2	5	2

$$6 + 8 + 8 = 14 + 8 = 22$$

$$4 + 3 + 5 + 2 = 7 + 5 + 2 = 12 + 2 = 14$$

ЕКСКУРЗИЯ

Дайте ми чорапи!
Дайте ми обуца!
Колко е добричка
мама, че ме пуца!

Шаро, ти се връщай,
дириш си белята!
Само хора ходят
горе в планината!

Оле, закъснявам,
тръгнаха са всички!
Сбогом, татко, мамо!
Колко сте добрички!

Дора Габе

1. Напишете имената на българските планини, които знаете.

СТАРА ПЛАНИНА, РОДОПА, РИЛА, ВИТОША

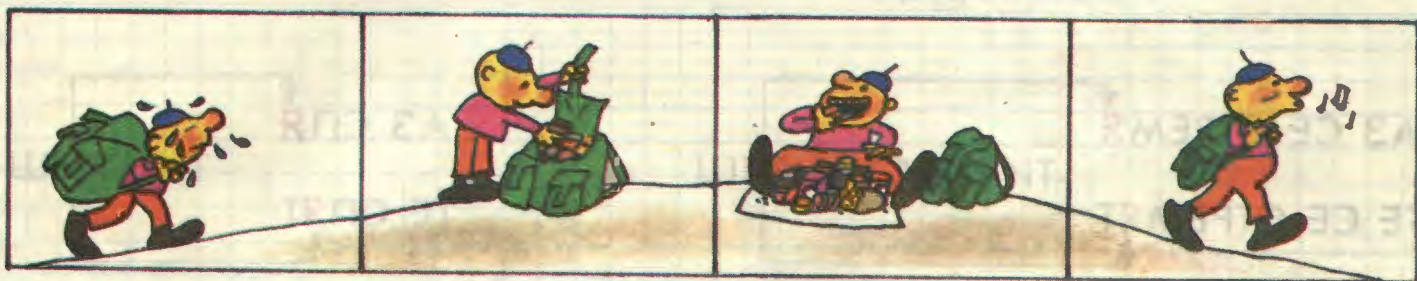
2. Поправете с червен молив грешките:

ВРЪХ БАБА Е В СТАРА ПЛАНИНА, А ВРЪХ БОГДАН Е В СРЕДНА ГОРА.

3. Препишете от стихотворението „Екскурзия“ изреченията, които изразяват радостта на детето. С какъв знак завършват те?

КОЛКО Е ДОБРИЧКА МАМА ЧЕ МЕ ПУЩА!

КОЛКО СТЕ ДОБРИЧКИ!

4. Напишете разказче по картинките.

6. Кодирайте изречението:

РИЛА И ПИРИН СА ВИСОКИ ПЛАНИНИ.

5.

$$\begin{array}{r} \checkmark \\ \checkmark + \end{array} \begin{array}{r} 19 \\ 07 \\ 45 \\ \hline 2 \\ \hline 71 \end{array} + \begin{array}{r} \checkmark \\ \checkmark + \end{array} \begin{array}{r} 71 \\ 43 \\ 65 \\ \hline 1 \\ \hline 179 \end{array} + \begin{array}{r} \checkmark \\ \checkmark + \end{array} \begin{array}{r} 99 \\ 99 \\ 99 \\ \hline 22 \\ \hline 297 \end{array}$$

ГОРАТА

Дърветата, храстите и тревите не растат без ред в гората. За да живеят, растенията трябва да бъдат огрявани от слънчевите лъчи.

Тревите са най-ниският етаж на гората. Те могат да живеят в сянката на дърветата. Вторият етаж са храстите. Тревите и храстите се наричат подлес. Трети-

ят етаж в гората са дърветата. Техните големи корони се стремят нагоре, защото имат нужда от много светлина. Някой ден някое дърво пада с трясък от старост. Дънерът му изгнива и наторява почвата. Много млади дръвчета поникват на негово място.

Така се възстановява гората.

ЛЕС — ГОРА

ПОДЛЕС — ПОДГОРА

ПОДЛЕЗ — ПОДЗЕМЕН ТУНЕЛ ЗА ПРЕВОЗНИ СРЕДСТВА И ПЕШЕХОДЦИ

АЗ СЕ СТРЕМЯ
ТЕ СЕ СТРЕМЯТ
ТИ СЕ СТРЕМИШ

АЗ СПЯ
ТЕ СПЯТ
ТИ СПИШ

ДВУБОЙ

Вятърът носеше странното и зловещо име Дърволлом. Защото беше силен, връхлиташе внезапно и през където минеше, оставяше следи от скършени клони, прекатурени дървета.

Той беше вятър резлив, студен и завистлив. Искаше земята да е равна и по нея да препуска той единствен. Нищо да не пречи на бесния му вихър! Нищо да го не препъва!

Буките, смели уж дървета, предпочитаха да се крият по деретата. Елите, макар високи и дебели, по върховете не излиза-

ха. Дори жилавите и могъщи дърbove избягваха ветровитите места, за да си нямат работа с Дърволлома. Само стройните и жилави борики не се страхуваха от него, а най-смел беше старият и храбър Бор на върха на Острачука. Тоя Бор нехаеше от Дърволлома, бодеше го, вместо да бяга от него, шибаше го, вместо да му се покланя, препъваше го и се кикотеше в лицето му.

Сто години беше траяла враждата и войната между вятъра и Бора.

Николай Хайто

- 1: Защо в гъста гора дърветата са по-високи?
2. Попълнете липсващата буква в глаголите. Използвайте за проверка глаголите, свързани с личното местоимение ТИ.

Пример: ТИ ПАРИШ — АЗ ПАРЯ

АЗ ГОРЯ
АЗ МОЛЯ

АЗ СОЛЯ
АЗ ГАЛЯ

АЗ ТОПЛЯ
АЗ ОРЯ

3. Напишете разказче по картинките.

Large blue grid area for writing a story.

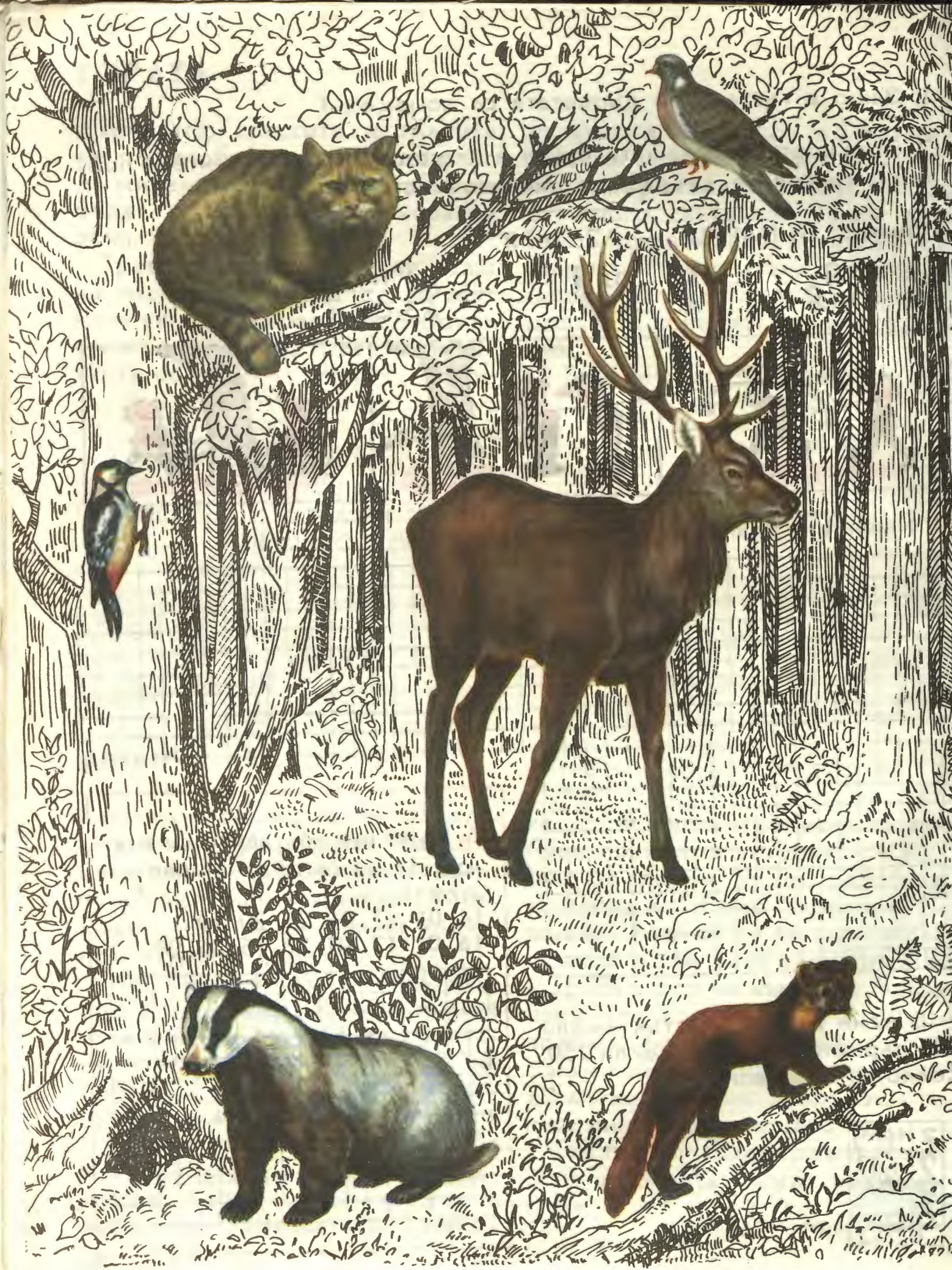
5. Къде ще поставите шпациите, за да се получат две думи?

16 01 17 01 25 20 19
16 01 17 01 22 15 05 09

Small blue grid area for marking the positions of the spaces.

4. В един горски участък имало 749 дървета. От тях отсекли 250. Колко са останали?

7	4	9
2	50	
1		
4	9	9

кълвач

язовец

елен

гривяк

ястреб

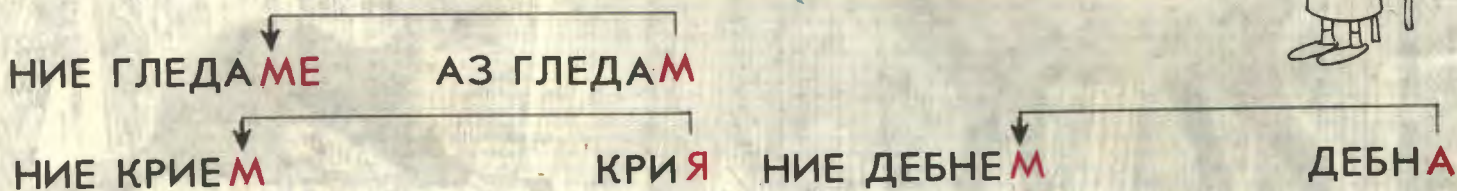
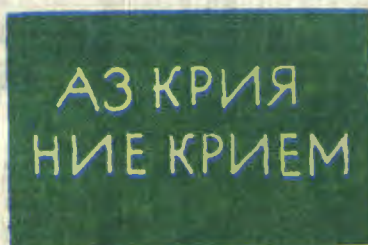
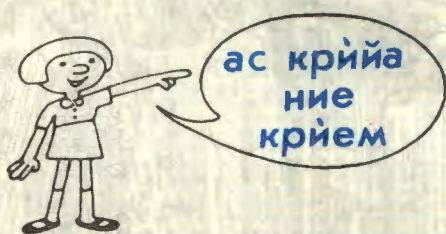
глиган

глухар

ЖИВОТЪТ В ГОРАТА

В гората се крият много животни. Трябва внимателно да гледаме, за да открием следи от тях. Елен е обелил с рога кората на дърво. На поляната някой е ровил земята — стадо диви свини е търсило храна. До поточето личат кръгли следи — дивата котка е идвала да пие вода. На-

близо до храста е пръсната перушина. Там котката е издебнала и уловила птица. Сянка минава над гората — ястреб носи храна на малките си. В чатала на високия бук е неговото гнездо. Бързи удари се чуват — кълвач дълбае кората на дърво и търси личинки.

ДВАМА БРАТЯ

Ние бяхме двама братя. Отидохме на дърва, набрахме, седнахме да си починем.

Брат ми рече:

— Сега, какво сме гладни, да има една бяла, пре-бяла погача, да се нарुчаме!

Току рече брат ми, не изрече, ето ти една бяла, пре-бяла погача търколулу, та пред нас.

Ручахме, ручахме се.

Брат ми рече:

— Сега да има една бъклица вино, да се напием!

Току рече брат ми, не изрече, ето ти една бъклица вино търколулу, та при нас.

Пихме, напихме се.

Брат ми рече:

— Ех, сега да има една бяла меца, да се преборим!

Току рече брат ми, не изрече, ето ти бяла меца търколулу, та пред нас.

Аз като всеки юнак имам две сърца: едното вика „дръж“, другото вика „беж“. Послушах това, що ми вика „беж“ — и бегах.

Върнах се на другия ден в гората, що да видиш! — От брат ми барем останало парцали, а от мечката — нищо!...

Елин Пелин

1. Къде можем да видим следи от хора и от животни?
2. От кой глагол е образувана думата КЪЛВАЧ?
3. Свържете глаголите ГЛЕДАМ, ПИША, МОГА, ХОДЯ, БЕЛЯ, ИСКАМ, ПЛЕТА, ЧЕТА, РИСУВАМ с личното местоимение НИЕ. Кои от тях ще напишете с окончание -М и кои с окончание -МЕ?

ГЛЕДАМЕ, ПИШАМ, МОЖЕМ, ХОДИМ, БЕЛИМ,
ИСКАМЕ, ПЛЕТЕМ, ЧЕТЕМ, РИСУВАМЕ

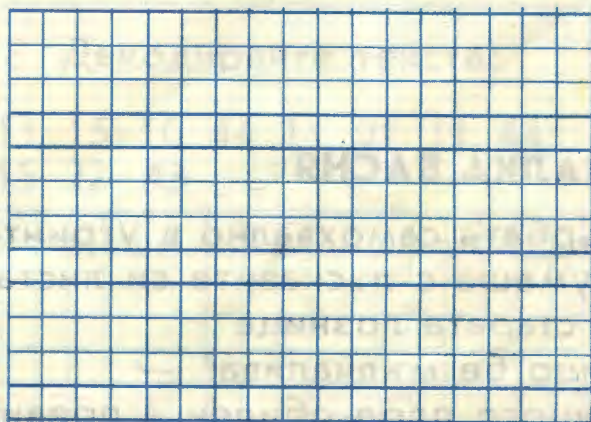
4. Каква е шегата в приказката на Елин Пелин?
5. Защо Елин Пелин е употребил думата РУЧАХМЕ? Какви други такива думи има в приказката?
6. Поправете с червен молив грешките в изреченията:
НИЕ ХОДИМ ~~Х~~ НА УЧИЛИЩЕ, ЗА ДА СЕ УЧИМ ~~Х~~ ТАМ ЧЕТЕМ ~~Х~~, ПИ-
ШЕМ, РИСУВАМЕ, СМЯТАМЕ, ПЕЕМ И ИГРАЕМ ~~Х~~

7. Мария имала 2 лева. Тя си купила баничка за 22 стотинки, сладолед за 35 стотинки и шоколад за 62 стотинки. Колко стотинки са ѝ останали?

	2	2
+	1	35
	6	2
	1	
	1	19

	2	0	0
-	1	1	9
	1	1	
	0	8	1

9. Декодирайте по няколко начина, като поставите шпациите на различни места
090412091101080113091401

8. $56 + 14 = 70$, $37 + 14 = 51$.

$17 + 17 = 34$, $8 + 16 = 24$.

ДЪБЪТ И БУКЪТ

Със своята височина и красотата се открояват всред другите дървета. Дъбът е истински цар на равнината. Големите дъбови гори вече са малко. Вековните самотни дървета отдалече могат да привлекат погледа: стволът им е дебел и е снапукана кора. Короната им е грамадна, разклонена и стига до 40 метра височина. Дъбът живее до 2000 години.

Букът расте в планината. Стъблото му е стройно и високо до 50 метра, а кората е обикновено светла. Листата на бука не са дълбоко нарязани като на дъба, а са овални. През есента буковите гори обагрят планината в червено-кафяви тонове.

привлекъ
привлечеш
привлекът

ПРИВЛЕКА
ПРИВЛЕЧЕШ
ПРИВЛЕКАТ

привлеча
привлечеш
привлечат

МАЛКА БАСНЯ

Върбата самохвално в утринта шумеше с лъскавите си листа.

А старата лозница
защо бе мълчалива? —

Защото плод обилен я превива.

Иван Давидков

КОД НА ПРЕПИНАТЕЛНИТЕ ЗНАКОВЕ

, 41	! 43	- 45
. 42	? 44	„ 46

1. Как са описани дърветата в научния разказ и в стихотворението?
2. Какви други дървета знаете? Напишете имената им.

3. Свържете с местоимението АЗ глаголите ВЛЕЧЕШ, ТЕЧЕШ, ПЕЧЕШ, СЕЧЕШ, ПЛАЧЕШ, ВЛАЧИШ, ОБЛЕЧЕШ, СОЧИШ.

ВЛЕКА, ТЕКА, ПЕКА, СЕКА, ПЛАЧА,
~~ВЛАЧИ~~ ВЛАЧА, ОБЛЕКА, СОЧИ.

$$\begin{array}{r} 4.V \\ + \\ \begin{array}{|c|c|c|} \hline & 2 & 3 \\ \hline 2 & 3 & 1 \\ \hline & & \\ \hline 2 & 5 & 4 \\ \hline \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \downarrow \\ \begin{array}{|c|c|c|} \hline & 6 & 7 \\ \hline 4 & 5 & 6 \\ \hline 1 & 1 & \\ \hline 5 & 2 & 3 \\ \hline \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \downarrow \\ \begin{array}{|c|c|c|} \hline 3 & 5 & 7 \\ \hline 1 & 5 & 3 \\ \hline 1 & 1 & \\ \hline 5 & 1 & 0 \\ \hline \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \downarrow \\ \begin{array}{|c|c|c|} \hline & 2 & 9 \\ \hline 1 & 2 & 9 \\ \hline & 1 & \\ \hline 1 & 5 & 8 \\ \hline \end{array} \end{array}$$

5. Защо стволът на самотните дървета е дебел?

6. $14 + 12 = 26$, $34 + 31 = 65$, $38 + 12 = 50$, $26 + 16 = 42$

$23 + 7 = 30$, $83 + 7 = 90$

$46 + 14 = 60$, $28 + 12 = 40$

$38 + 2 = 40$

$76 + 3 = 79$

$38 + 20 = 58$

$42 + 9 = 51$

7. Кодирайте:
ЕЛА, ПЕТРЕ!

8. Декодирайте текста:

11 15 10 44 11 01 11 44
15 22 43

ХАЙДУТИТЕ

Най-юначните българи не скланяли глави пред османските завоеватели. Отмъщавали за смъртта на своите сестри и братя. Гъсти гори и високи планини им давали подслон от ранна пролет до късна есен. Зиме се прибирали в скътани на непристъпни места убежища.

Отначало хайдутите се броели на пръсти. Но славата им се раз-

насяла надлъж и нашир. Омразните мъчители на народа треперели за главите си.

Войвода на дружината ставал най-смелият измежду хайдутите. Знамето им било зелено, с извезан златен лъв. Хайдутите крепели вярата на българите, че игото ще има край. В прослава на своите закрилници народът пеел безброй песни.

крепял
крепели

КРЕПЯЛ
КРЕПЕЛИ

крѐпел
крѐпѐли

СЯНКА — СЕНКИ
↑ ↑
А — Е
↑ ↑

√	1	4	8
	2	5	6
	1	1	
	4	0	4

Преносът
се пише.

√	1	4	8
	2	5	6
	4	0	4

Преносът
се помни.

+	1	4	8
	2	5	6
	4	0	4

БАЛКАНЪТ

Високо до небето
самотен, мълчалив,
възправа се Балканът,
замислен, горделив.

През векове редица
свидетел бил е той
на кървави разправи,
на подвизи безброй.

С хайдушките си пазви
от мъки и беди
закрилник бил е често
на нашите деди.

Затуй и днеска още
приказват по света:
„Балканът за България
закрилник е, баща!“

1. Знаете ли имената на известни хайдутини и воеводи? Напишете ги.

2. Кое е другото име на Балкана?

3. Как ще напишете за един предмет думите: ДРЕНКИ, БЕЛКИ, ДРЕМКИ, МРЕНИ, СМЕНИ, СТРЕХИ, РЕПИ?

4. Прегбройте шпациите в текста „Хайдутите“. Колко са думите?

5. Пресметнете със записване и без записване на преноса сумата на числата 278 и 354.

$$\begin{array}{r} \sqrt{278} \\ + 354 \\ \hline 112 \\ 632 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \sqrt{278} \\ + 354 \\ \hline 632 \end{array}$$

6. Съберете числата:

$$\begin{array}{r} + 49 \\ 52 \\ \hline 101 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 64 \\ 38 \\ \hline 102 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 159 \\ 121 \\ \hline 280 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 888 \\ 888 \\ \hline 1776 \end{array}$$

$$7. 12 + 5 = 17, \quad 12 + 9 = 21,$$

$$31 + 6 = 37, \quad 17 + 2 = 19.$$

8. Кодирайте по избор един ред от стихотворението „Балканът“.

ЛЕТЯЩАТА ПАРТИЗАНКА

Една сутрин застъпих на пост. Внезапно връз мен се посипа снежен пращец. Приклекнала върху най-ниския клон, опряла предни крачка на вейката, една катеричка ме гледаше втренчено и любопитно.

От този ден пухкавата хитруша стана наша приятелка. Скоро някой ѝ измисли име, партизанско име — Вихра.

А ето какво се случи веднъж.

Пак бях на пост. Вихра тоя ден беше особено весела. По едно време странно се разтревожи. Крещеше високо, тревожно. Уплаха и предупреждение имаше в нейното „тук-тук“, „тук-тук“.

Изведнъж си спомних думите на бай Нико — катеричката имала много силни уши, подушвала

опасността отдалеч...

Покатерих се на близката бука. Като погледнах над върховете на дърветата, изтръпнах. Долу, през една поляна в началото на стръмния скат, се точеха хора в тъмни униформи, с пушки. Водеха и кучета. Идеха насам... Задъхах се, докато стигнах до землянката.

Какво да ви разправам — така разпердушинихме стражарите, че дълго време след това ни помниха.

После, като разказвах на другарите си как Вихра ме беше предупредила за опасността, те — един през друг се шегуваха:

— Абе дума да не става, партизанка си е Вихра. Летяща партизанка!

Веселин Андреев

2	3	5
	4	9
1	1	
1	8	6

Преносът се пише.

2	3	5
	4	9
1	8	6

Преносът се отбелязва с точка.

235
49
—
186

ШУМЕТЕ, ДЕБРИ И БАЛКАНИ

Шумете, дебри и балкани,
шумете, волни лесове!

Ний идем бодри партизани,
народни, верни синове!

Вървим през нощи и засади
със бойни шмайзери в ръце...

Как волно е в гърдите млади
на партизанското сърце!

Родопа, Рила и Пирина
и горда Стара Планина
за партизанските дружини
са днес развели знамена.

Младен Исаев

1. Какъв спомен разказва поетът-партизанин Веселин Андреев?

2. Напишете разказче по картинките.

Blank grid for writing a story.

3. Пресметнете разликата на числата 341 и 258

3	4	1
2	5	8
1	1	
0	8	3

$$\begin{array}{r} 341 \\ - 258 \\ \hline 083 \end{array}$$

- а) като запишете преноса;
- б) като го отбележите с точка.

4. $199 - 98 = 101$, $98 - 89 = 09$, $432 - 123 = 309$, $1000 - 999 = 0001$

5. $37 - 9 = 28$, $45 + 6 = 56$

$12 - 8 = 4$, $42 - 7 = 35$

$32 - 24 = 8$, $18 + 32 = 50$

$8 + 14 = 22$, $76 - 12 = 64$

6. $147 - 48 = 099$, $256 - 107 = 149$, $78 - 69 = 09$, $456 - 317 = 139$

7. Декодирайте текста:

16 27 17 03 09 30 19 00
 16 01 17 19 09 08 01 45
 14 09 14 00 06 00 11 15 45
 08 01 17 06 03 42

Blank grid for decoding the text.

УМНОТО МАГАРЕ

Небето бе изцъклено, луната — пълна, виждаше се надалеч в бялото поле. На магаренцето му беше студено и то ситнеше бързо-бързо. Милчо крачеше широко, за да не изостане. Беше се поизморил, но с възмущение отхвърли поканата на Босилка да поязди и той.

Прехвърлиха малкото възвишение и светлините на града се провидяха. По глухи улички се добраха до къщата на бай Мито. От него щяха да вземат патроните. Той им сложи да похапнат и попита:

— А на животното да туря ли да яде?

— Нищо, цял ден ни храна, ни вода! — отвърна загадъчно Босилка.

Привечер сложиха патроните в две торби, а торбите — в два чувала, които натъпкаха с трици. Чувалите завързаха здраво за самара. Пуснаха магарето самичко. Босилка вървеше от едната страна на улицата и не го изпускаше от очи. Милчо от другата страна я пазеше. Никой не можеше да разбере, че магарето е тяхно и че те двамата се познават.

Изведнъж Босилка зърна един полицай от своето село.

— Стой, стой! — чу тя, мигновено се обърна, заслонена зад една липа и извади пистолета. Започна престрелка.

Уплашило се от гърмежите,

магарето препусна с всички сили и скоро изчезна в тъмнината. Милчо се задъхваше. И не толкова от умора, колкото от гняв. „Пропаднаха патроните! Патроните пропаднаха!“

Щом стигнаха, преди още да запали лампата, стрина Ликовица ги заоплаква:

— Ох, какво стана с вас бе, деца? Акъла си изкарах. Магарето кога-кога си е дошло, а вас все ви няма. Рекох си...

Босилка и Милчо я слушаха, но не чуваха думите ѝ. Само радостно си стиснаха ръце.

Бай Лико, добър, но суров, мълчалив човек, рече:

— Бре, па много сте изгладнили животното бе! Едва влезе и като щуро се нахвърли на сламата.

— Прощавай, бай Лико, ама ако беше сито, едва ли щеше да бъде така умно! — засмя се Босилка.

Чак сега Милчо разбра защо тя, селското чедо, бе поръчала да не дават на магарето ни храна, ни вода.

Веселин Андреев

ПЕСЕН

Била навред от зноя
напукана пръстта.
Разстреляли героя
сред жълтите листа.

Не казал нито дума
той в сетния си час
и паднал под куршума
като пречупен клас.

При мъртвото му тяло
дошло едно щурче
и плакало, и пяло
с пресипнало гласче.

Иван Цанев

ТОЗИ МИ КАРА КОЛЮ

Бре, този ми Кара Колю,
той на майка си думаше:
— Мале ле, стара майчице,
гора се, мале, разлистна,
мойто се сърце разигра.
Мен ми е, мале, додяло,
додяло и натежало
да гледам турчин как бесней
във бащини ми дворове,
във бащини ми кошари,
във бащини ми хамбари.
Я дай ми, мамо, пушката
и моите дрехи юнашки,
юнашки да се облека,
юнашки да си подсвирна,
а че в Балкана да ида,
във тая Сакар планина,
отбор юнаци да сбера,
до тристамина дружина.

Народна песен

Из РОДОПА И ДРУГИТЕ

Странджата не може да се похвали като Стара планина с белоснежни върхове, но топлите ѝ гънки са тъй пригодни за скривалище, че хайдутите са живели там през цялата зима. Стара планина е само един мощен гръбнак, Странджа — лабиринт. Стара планина е студена красавица, Странджа — загрижена, опитна майка.

Николай Хайтов

ЧАВДАР ПРЕЗ ГОРА ВЪРВЕШЕ

Чавдар през гора вървеше
и на гората думаше:
— Горо ле, горо, зелена,
имаш ли, горо, юнаци
из тебе, горо, да ходят
и аз при тях да отида? —
Гората мълчи, не казва,
водата бучи, не чува,
най се обади славейче,
то на Чавдара думаше:
— Чавдаре, младо юначе,
вчера оттука замина
баща ти с вярна дружина,
замина, за теб питаше:
„Къде е Чавдар да дойде,
дружина да ми поведе,
байряка да ми развее!“

Народна песен

АБАГАР

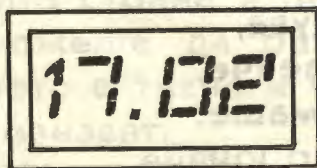
В миналото в нашата страна ня-мало печатници и книгите се преписвали на ръка с перо и мастило. Българинът Филип Станиславов заминал да се учи далече от родината си — в Италия. Там видял как много чужденци печатат книги и решил да напечата книга на български език. През 1651 г. в Рим той отпечата малка книга, която нарекъл „Абагар“. В нея се разказва легендата за един цар на име Абагар, който се излекувал от тежка болест с няколко вълшебни думи. Българите се радвали на своята първа печатна книга. Някои дори вярвали, че тя има чудодейна сила и я носели винаги със себе си.

Днес в нашата страна всяка година се печатат хиляди книги. Но всички си спомняме за създателя на първата българска печатна книга. Божидар Райков

Страница от „Абагар“

денонощие — 24 часа Започва в 0 часа през нощта.
Един час има 60 минути.

цифров часовник

Седемнайсет часът и две минути = 17,02 ч.

1 час
2, 3, 4... часа
много часове

↑
точка — разделителен знак
между часове и минути.

30 мин + 40 мин = 70 мин = 1 час и 10 минути

1. Свържете глаголите ВИДЯЛ, ПОСИВЯЛ, ЯЛ с личното местоимение ТЯ и ТЕ.

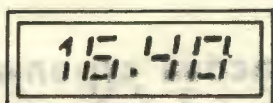
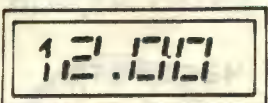
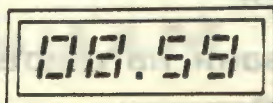
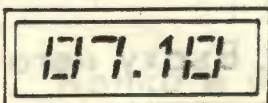
2. Свържете съществителните имена СТОЛ, ДЪБ, БЛОК, МОЛИВ, ЧИН, ПРОЗОРЕЦ с думите ДВА и МНОГО.

ДВА СТОЛА, ДЪБА, БЛОКА, МОЛИВА, ЧИНА,
ПРОЗОРЕЦА. МНОГО СТОЛОВЕ, ДЪБОВЕ,
БЛОКОВЕ, МОЛИВИ, ЧИНОВЕ, ПРОЗОРЦИ.

3. $42 - 12 = 30$ $56 - 8 = 48$ $76 - 14 = 62$ $48 - 29 = 19$,

$37 - 18 = 19$ $84 - 48 = 36$ $51 - 12 = 39$ $63 - 14 = 49$.

4. Колко е часът по цифровите часовници:

5. Първият учебен час започва в 8.00 ч. и трае 30 минути. В колко часа завършва той?

6. Какви грешки има в картинката?

ПРОЛЕТТА

Телефонна думка и указание	Такса	Служба 001	ПРЕДАДЕНА
	лв. ст.		Дата
		ТЕЛЕГРАМА	на ст. №
		Полдена в ст. №	Предаден
Всичко		№	Сл. български местоположение
Према	към	д-т	ч. м.
Сл. телефонна книга			
СН (ВР, Върхотурски ИД (РС), ТЗ и др. телефон №			
Получител			
Адрес (по № Б. в. в.)			
Местоположение (п. р. в. в.)			
ПРИСТИГАМ. ПРОЛЕТТА			
Платено			

Телефонна думка и указание	Такса	Служба 001	ПРЕДАДЕНА
	лв. ст.		Дата
		ТЕЛЕГРАМА	на ст. №
		Полдена в ст. №	Предаден
Всичко		№	Сл. български местоположение
Према	към	д-т	ч. м.
Сл. телефонна книга			
СН (ВР, Върхотурски ИД (РС), ТЗ и др. телефон №			
Получител			
Адрес (по № Б. в. в.)			
Местоположение (п. р. в. в.)			
ПРИСТИГАМ НА 22.МАРТ. ПРОЛЕТТА			
Платено			

просто съобщение = едно изречение

Пристигам на 22.март с косовете, щъркелите, лястовичките и с останалите прелетни птици. Съобщете на врабчетата да освободят гнездата им. Ако се забави топлият вятър, ще позакъснея. Но ще дойда непременно.

Пролетта

съставно съобщение = много изречения

По-дългото съобщение е по-ясно.

22 март — равноденствие
Денят и нощта са еднакво дълги.

часовник със стрелки

Часовете са отбелязани на циферблата. Върху него се движат стрелките.

Малка стрелка = **часова стрелка**. Сочи часовете.

Голяма стрелка = **минутна стрелка**. Сочи минутите.

Малката стрелка прави една пълна обиколка за 12 часа.
Първата обиколка прави до обяд, а втората — след обяд.

Голямата стрелка прави една обиколка за 60 минути = 1 час.

17.05 = 17.05 = = 5 часът и 5 минути след обяд

1. От колко думи е изречението в първата телеграма и от колко — във втората? Коя телеграма е по-дълга?
2. Защо по-дългата телеграма е по-ясна? Какво още научаваме от нея?
3. Защо съставното съобщение е още по-ясно?
4. Разширете простото съобщение — ОТИВАМ .

ОТИВАМ В БРЮКСЕЛ.

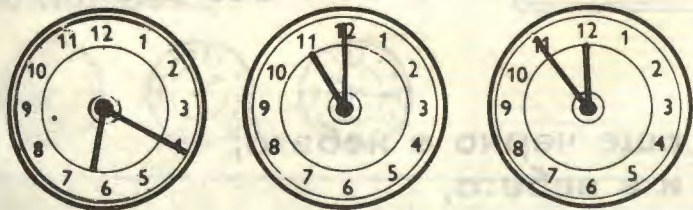
5. Превърнете в съставно простото съобщение:
ОТИВАМ НА РАЗХОДКА.

ОТИВАМ НА РАЗХОДКА В БЕЛГИЯ.

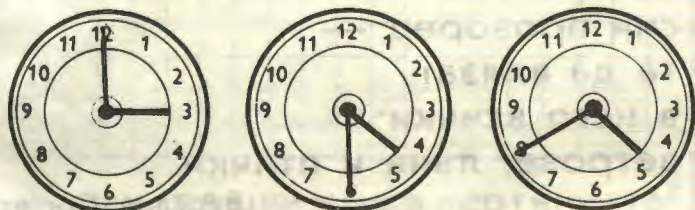
6. Превърнете съставното съобщение в просто.
ВЧЕРА БЯХМЕ С ИВАН НА КИНО. ГЛЕДАХМЕ РИСУВАН ФИЛМ.
МНОГО НИ ХАРЕСА.

**ВЧЕРА С ИВАН ГЛЕДАХМЕ МНОГО
ХУБАВ РИСУВАН
ФИЛМ.**

7. Колко е часът?
преди обяд

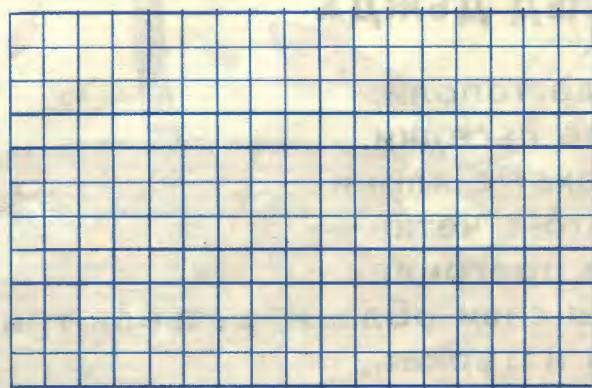

след обяд

8. Декодирайте текста:

06 12 01 00 05 15 03 06 24
06 17 01 00 20 00 14 01 18
43

ГОРДЕЛИВИЯТ ЩЪРК

Пръв с южняка долетял,
щъркът на върбата спрял.
Пред врабците с клюн затракал:
— Трака-трак, трака-трак!
Който пролетта е чакал,
нека знае: тя е тук!
Аз доведох я от юг!
Щом разперя си крилете —
бързо бягат студовете!
Гдето стъпя с огнен крак,
преспи сталям! Трака-трак!
Да не сбъркаш като Щърка —
пръв не си във всичко ти!

Но не щеш ли, зафучала
Баба Марта като хала.
Всичко пак сковала в лед!
Разхвърчал се Щъркът блед
с празна човка: — Помо-о-ощ! —
знал.
— Докато не съм загинал!

Чул го, долетял Април,
горделивеца спасил!

Скромно трябва да се хвърка.
И без теб земята се върти!

Лъчезар Станчев

пояснение | просто
съществително
име

СИВИ ОБЛАЦИ

съставно съществително име

просто
съществително
име | пояснение

ЧАСОВНИК СЪС СТРЕЛКИ

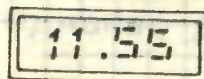
съставно съществително име

СЛЕД ДЪЖДА

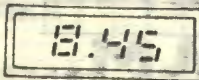
Две тополи,
две съседки,
махат с клони
като с четки —
да прогонят
тия сиви облаци, развели гриви;
да изтъркат
там, където

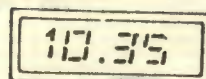
— 12 часът без 23
минути

— 12 часът без 5 минути

— 9 часът без 15 минути

— 11 часът без 25 минути

още черно е небето;
и в небето,
най-отгоре,
да пробият
син прозорец —
та да влязат
в него всички
ветрове, лъчи и птички.

Веселин Ханчев

1. Какво съобщение е стихотворението „След дъжда“? За да отговорите правилно, определете от колко изречения е съставено.

Grid for answer 1.

2. Препишете две съставни съществителни от стихотворението „Горделивият щърк“.

Grid for answer 2.

3. Напишете съставни съществителни с поясненията: ПРОЛЕТНО, С ЦВЕТА, ЦИФРОВ, ОТ ЗЛАТО.

Grid for answer 3.

4. По колко начина можете да запишете времето, посочено от часовниците? Запишете ги.

преди обяд

след обяд

Grid for answer 4.

5. Какви грешки има в картинката?

цинерария

тубероза

роза

божур

зюмбюл

мак

гергина

тагетес

мушкато

хризантема

карамфил

нарцис

маргаритка

лале

астра

невен

обичка

калдъръмче

ПРОЛЕТНИ ЦВЕТА

През пролетта поникват тревите и цветята, растат клонките, разлистват се дърветата и храстите, а пъпките им се превръщат в цветове. Тогава цъфтят и повечето цветя. Първо се появява кокичето. Неговите бели камбанки могат да се видят още преди да се е стопил снегът. Затова се казва, че то е предвестник на

просто съществително

**ЦВЕТА
ТЕМЕНУГА**

От съставното съществително та, цвета ѝ, от къде е взета, на

10 часът и 45 минути + 1 час
= 11 часът и 45 минути;
= 12 часът без 15 минути

ПИСМО ОТ ПРОЛЕТТА

Вей долнякът и отвява струпания зимен смет. Ей прехвъркат лястовички, носещи от юг привет.

Пролетта ги тях изпраща с писъмце до нази тук; в него пише, че отдавна тя е тръгнала от юг.

Маргаритното кокиче — думите са в туй писмо,

пролетта.

След кокичето по планинските поляни се показват жълтите и сините цветчета на минзухарите. Пролетни цветя са и лилавата теменуга, и жълтата иглика. Те растат из поляните и храсталациите.

Цветята красят полето и гората и затова не бива да ги късаме

съставно съществително

**ПРОЛЕТНИ ЦВЕТА
ЛИЛАВА ТЕМЕНУГА
ТЕМЕНУГА ОТ ПОЛЕТО
ТЕМЕНУГА НА ТЕМЕНУЖКА**

научаваме повече за теменугата, кого е.

8 часът и 30 минути + 30 минут
= 9 часът
2 часа и 20 минути + 3 часа
= 5 часа и 30 минути

слънцето с зарици ясни писало ги е само.

Модрооки теменужки запетайките са там; удивителна на края — мъдри се божура сам.

Подпис му е росен здравец, розата му е печат...
От писмото дъха младост, вее нежен аромат.

Пенчо Славейков

лисиче

вълк

тигър

ХИЩНИЦИ

Хищниците се хранят, като улавят и изяждат други животни. Те са издръжливи като вълкът, ловки като лисицата, или бързи и гъвкави като невестулката и дивата котка. Имат режещи, остри зъби и силни челюсти. С тях разкъсват жертвата си. Не ги смятайте за жестоки! Те са месоядни и убиват само за да утолят гла-

да си. Така ги е създала природата.

Някога човекът е преследвал и унищожавал всички хищници.

Сега знаем, че те могат да бъдат и полезни. Улавят болните животни и с това избавят другите диви животни от заразни болести.

15 часът и 21 минути без 1 час =
14.21 ч.

15.21

14.21

19 часът и 33 минути без 2 часа =
17.33 ч.

19.33

17.33

1 часът и 25 минути след обяд =
13.25 ч.

13.25

ВЪЛЧО И ЛИСАНА

— Мари, кумице Лисано,
де си ранила тъй рано?

— Ходихме, Вълчо, с децата
грозде да зобим в лозята.

— Мари, кумице Лисано,
руното ти е съдрано.

— Миткал си, Вълчо, в тъмите,
та ти не видят очите.

— Мари, Лисанко устата,
де ти остана децата?

— Пратих ги, Вълчо, с пъдаря
да поразгледат пазаря.

— Лисано, майка юнашка,
защо си днес без опашка?

— Скрих я зарана в долапа
да я росата не цапа.

Асен Разцветниев

1. Защо глаголите **ХРАНЯТ, УЛОВЯТ** са написани с окончание **-ЯТ**, а глаголите **ИМАТ, РАЗКЪСВАТ, УБИВАТ** — с окончание **-АТ**. Свържете ги с личното местоимение **НИЕ**. Кои ще бъдат с окончание **-М** и кои с окончание **-МЕ**?

2. Какъв е вълкът в приказката?

3. Кои приказки за хищници знаете? Напишете им заглавията. Разкажете една от тях.

Grid for writing an answer to question 3.

4. Напишете разказче по картинките.

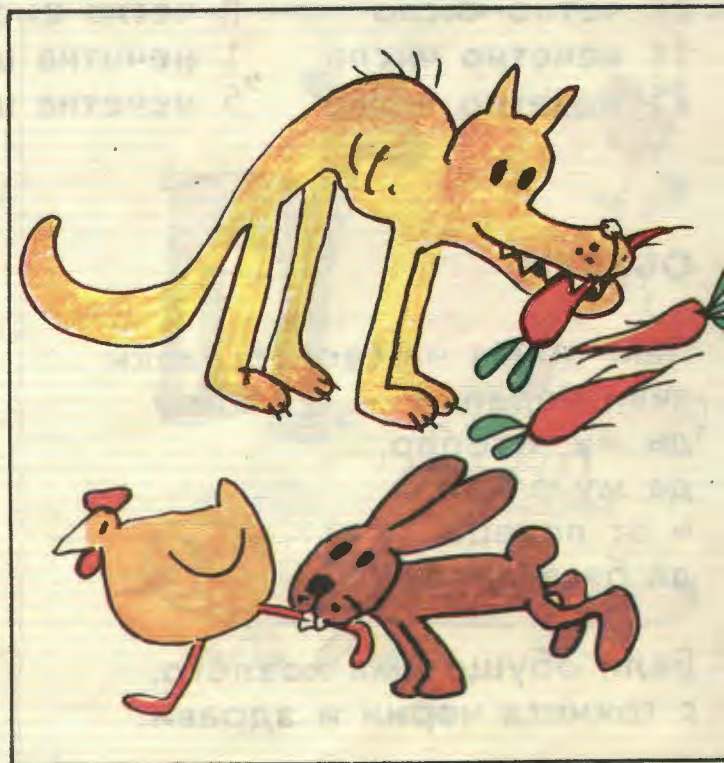
Grid for writing a story based on the race panels.

5. Автобусът от Пловдив за Смолян пътува 3 часа и пристига в Смолян в 10 часа. В колко часа е тръгнал от Пловдив?

Grid for writing an answer to question 5.

6. $55 + 36 =$, $24 + 73 =$

$28 - 19 =$, $36 - 18 =$

7. Какви грешки има в картинката?

зебра

мечка

маймуна

КОПИТА И ЛАПИ

Лапите на животните са меки и чувствителни. Това прави стъпките им сигурни, леки и безшумни върху падналата шума, потревата, в снега и по скалите. Затова хищникът се прокрадва така неусетно към жертвата си. Котката и рисът крият в лапите ноктите си, за да бъдат винаги остри. Тюленът е морско животно. Лапите му са се превърнали

в широки плавници — като весла.

Конят има на всеки крак по един пръст, а еленът — по два. Върховете им са обвити в твърдо копито. Копитните животни могат да бягат бързо. Така те се спасяват от своите преследвачи. Острите копитца на дивата коза я правят най-добрия скален катерач.

12 четно число

28 четно число

11 нечетно число

25 нечетно число

2 четна цифра

8 четна цифра

1 нечетна цифра

5 нечетна цифра

Последната цифра на четно число е четна.

Последната цифра на нечетно число е нечетна.

ОБУВКИ

Заю обува на своите лапки сиви чорапки — да му е топло, да му е леко и от ловеца да бяга далеко.

Бели обуца има козлето, с токчета черни и здрави.

Цял ден търчи из полето, в дъбравите броди, но при обуцаря не ходи!

Котката стъпва най-тихо от всички: носи терлички — да не изплаши среднощ на таван някоя мишка-гризана.

Леда Милева

НЕСКРОМНО ЧОВЕЧЕ

Нарисувах едно малко човече,
а пък то ме погледна и рече:
— Момченце, искам да стана войник!
Автомат и пагони му сложих за миг.
Ала бе недоволно човечето пак.
— Виждам, ти можеш всичко, юнак —
примоли се то, — трудно е зер
да ме направиш и офицер?
Аз взех веднага своите боички
и на пагоните му сложих звездички.
Накрая реших да си почина,
но гледам, отново човечето зина:
— Тъкмо боите не си прибрал,
я направи ме и генерал!

Тогава аз вече се разгневих —
грабнах гумата и го изтрих.

Радой Киров

НОСОРОГ

Носорог, носорог,
нос ли имаш, или рог?

Ако имаш само нос,
ще се казваш носонос.

Ако имаш само рог,
ще се казваш рогорог.

Ала ти си носорог —
значи имаш нос и рог.

Иван Кръстев

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

Вярно, пощенските марки
имат шарки
много ярки,
но лепилото по тях
и до днеска не разбрах
как го правят и защо
винаги да има то
вкус на тапа,
вкус на ряпа!

Няма ли един химик
със чувствителен език
да направи лепилата
по-приятни за децата!

И да имаме тогава:
хем със весели картинки,
хем със вкус на боровинки,
или пък на мандарини!
На кайсии! На малини!
Ех, да пуснеха за нас
марки с вкус на ананас!

Джани Родари

СЪРДИТКО

Все за нещо ще намери
да се начумери:
ту му млякото горещо,
ту пък друго нещо.

И задето Петко в къщи
често тъй се мръщи —
Николинка, Ваньо, Митко
викат му сърдитко.

Чичо Стоян

МАГАРЕ

Кой каквото ще да казва,
ала умна съм глава.
Май ушите ми са дълги,
но беда не е това.

Хората ме претоварят,
яздят, впрягат ме в кола
и отгоре ми се карат —
ех, магарешки тегла!

Като кон не съм голямо,
но съм с по-голям инат,
ала не за него само
аз се славя по цял свят.

Виж, за песни, що да кажа,
пея с ясен, сладък глас.
Искате ли да покажа
майсторлъка си пред вас?

Васил Ив. Стоянов

ЧИЧО ПЕЙО

Качил се чичо Пейо на кобилата
си и тръгнал за града. Пътят му
минавал между градините и над
главата му се надвесвали клони,
отрупани с узрели череши.

Спрял кобилката си чичо Пейо,
опрял краката на стремената,
поизправил се малко и почнал да
бере. Бере, яде, бере, яде и си
мисли:

„Както съм сега, да има някой
да каже на кобилката: „дий!“ —
ще падна да се пребия.“

Както си мислел чичо Пейо,
тъй, без да иска, изплеснал му
се езикът и казал:

— Дий!

Кобилката тръгнала и чичо
Пейо се намерил на земята.

Елин Пелин

АМА ЧЕ РАЗСЕЯН

Живееше човек разсеян
на улица „Басейн“.

Стане сутрин и рече
риза да си облече,
а ръката не излиза —
гащи грабнал вместо риза.

Ама че разсеян
от улица „Басейн“!

Вместо шапка — боже мой! —
тенджера нахлупва той.
Вместо кожени чепици —
той обува ... ръкавици.

Ама че разсеян
от улица „Басейн“!

Веднъж към източната гара
с трамвай пътува отдалеч.
Зад ватмана врата отваря
и дръпва тая чудна реч.

— Дълбокоуважаемий
трамвайоуправляващия!

Трамвайоуважаемий
дълбокоуправляващия!

О, моля разберете,
че аз не съм до края!
Трамвата, моля, спрете,
да сляза пред гарая!

Засмял се ватманът, разбрал,
пред гарата трамвая спрял.

Ама че разсеян
от улица „Басейн“!

Влиза в шумния бюфет
и помолва за... билет.
На гишето пък попада
за... бутилка оранжада.

Ама че разсеян
от улица „Басейн“!

Хуква по един перон,
влиза в откачен вагон,
внося куфари, бохчи —
бърза да ги ... закачи.

До прозореца успял
да се свие — и заспал...

Ама че разсеян
от улица „Басейн“!

Де сме? — призори той викнал
и навън сънлив надникнал.
От перона пъстър свят
отговаря: — В Ленинград!

Пак се свил и пак задрямал.
Пак се стреснал изведнъж.
Гара някаква голяма
зърнал тоя странен мъж.

— Де сме вече? В Бологое?
Близо до Поповка то е.
От перона пъстър свят
отговаря: — В Ленинград!

Пак се свил и пак задрямал.
Пак се стреснал изведнъж.
Гара някаква голяма
зърнал тоя странен мъж.

— Що за гара пък е тая?
Дибунни или Ямская?
От перона пъстър свят
отговаря: — Ленинград!

Кипнал той: — Не се шегувам.
Втора нощ откак пътувам,
а се връщам все назад,
а съм още в Ленинград...

Ама че разсеян
от улица „Басейн“!

Самуел Маршак

Превел Цветан Ангелов

РАДОСТ

Радостни са, радостни
пак брезите бели
и по тях от радост — виж;
рози разцъфтели!

Радостни са, радостни
тъмните калини
и по тях от радост — виж:
раснат мандарини!

Но не пада град от облака,
нито дъжд,
грозде сипна се от облака
изведнъж.

Сиви врани долетяват
като славеи запяват.

Ручей от всеки кът
сякаш сладък мед влекат.

Гъските пауни стават,
а плешивци — покъдряват.

Даже мелницата проста
тропа казачок край моста.

Хуквайте след мен, дордето
стигнем росната лъка
и реката синя, дето
грее дългата дъга.

Ще се покатерим горе,
с облак да се повъртим,
после по дъгата весело
със шейни ще полетим.

Корней Чуковски
Превел Кръстьо Станишев

ТРИ КРАВАЯ И ЕДИН ГЕВРЕК

Един селянин бил гладен. Купил си кравай и го изял, но все още му се ядяло. Купил си още един кравай, изял го, но пак бил гладен. Купил трети кравай — и все още бил гладен. След това си купил един геврек и щом го изял, се заситил.

Тогава селянинът се плеснал по челото и рекъл:

— Бре, какъв глупак съм бил!
Защо изядох напразно толкова кравайчета? Трябваше още в началото да изям един геврек.

Лев Толстой

12. АПРИЛ —
Ден на космонавтиката

КОСМОНАВТИ

Непрославени и непризнати
от небесната синевина,
по земята ходят космонавти
с още неизвестни имена.

Под омаята на висинето,
под негаснещите светлини
те вървят с лунички на лицето
и в сърцата с хиляди луни.

Точните небесни циферблати
трепкат във примамна глъбина.
По земята ходят космонавти
с още неизвестни имена.

Георги Струмски

НЕБЕСНА СИНЕВА — НЕБЕ **СИНОНИМИ**
ХОДЯТ — ВЪРВЯТ **СИНОНИМИ**

Разстоянието София — Пловдив = 150 км
Разстоянието Пловдив — София = 150 км

Маршрутът София—Пловдив—София е два пъти по-дълъг от маршрута София—Пловдив.

$150 \text{ км} + 150 \text{ км} = \text{два пъти по } 150 \text{ км}$
 $= 2 \text{ по } 150 \text{ км}$
 $= 2 \times 150 \text{ км}$
 $= 2 \cdot 150 \text{ км} = 300 \text{ км}$

знакове за умножение

\times Име на знака по

\cdot Име на знака по

Умножение по 2 = удвояване

1. Удвойте разстоянията София—Варна, Варна—Бургас, Русе—Шумен. Разстоянията ще намерите на картата на страница 38.

2. Всеки първоотделенец получава сутрин по две таблетки витамини. Колко таблетки получава вашето отделение?

3. $2 \times 10 =$, $2 \times 13 =$, $2 \times 19 =$, $2 \times 76 =$.

4. Кои са тези космонавти, които са още с неизвестни имена?

5. Какви синоними знаете на ХОДЯТ.?

6. Напишете изречения със синонимите:
ЧУВАМ — СЛУШАМ, ГЛЕДАМ — ВИЖДАМ

8. Декодирайте:

11 20 24 06 19 15 00
12 01 10 11 01 00 16 15
12 06 19 30 00 03 00
11 15 18 13 15 18 01 42

7. $38 - 19 =$, $37 - 26 =$,

$63 + 24 =$, $71 + 26 =$,

$46 + 46 =$,

$57 - 18 =$.

Заешки подскоци

Мечешко ходене

Хоро

Равновесен стоеж

Влакче

КОСМОНАВТИ

АЛПИНИСТИ

ЛЕКОВОДОЛАЗИ

ВЪЗДУХ

Дебелият слой въздух около Земята се нарича атмосфера. Човекът, животните и растенията дишат въздух. Те не могат да живеят без него.

Космонавтите, когато летят извън атмосферата, и водолазите, когато слизат под водата, ди-

шат въздух от специални апарати.

Въздухът е прозрачен и затова не се вижда. Когато се движи, въздухът се усеща. Вятърът е движение на въздуха.

Най-силни ветрове са тайфуните и ураганите.

Задаваме въпрос:

какво + съществително

КАКВИ АПАРАТИ?

пояснение

СПЕЦИАЛНИ АПАРАТИ

съставно съществително

$2 \times 0 = 0$

$2 \times 1 = 2$

$2 \times 2 = 4$

$2 \times 3 = 6$

$2 \times 4 = 8$

$2 \times 5 = 10$

$2 \times 9 = 18$

$2 \times 1 = 2$

$2 \times 2 = 4$

$2 \times 4 = 8$

$2 \times 8 = 16$

$2 \times 16 = 32$

1 2 4 8 16 32

КАТЕТО И ДЖОРИ

Тичат с колелета
Катето и Джори,
всеки се отдръпва
път да им отвори.

А отзад ги гледа
Шаро и се чуди:
вятъра ли гонят
тез дечица луди!?

Дора Габе

ТОПЛИНА И СВЕТЛИНА

Освен от въздуха човекът, животните и растенията имат нужда от топлина и светлина. Основен източник на топлина и светлина за всичко на Земята е Слънцето.

Всеки нагрят предмет излъчва топлина.

Много силно нагретите неща излъчват и светлина.

удвояване на съгласни

КОН + НИК = КОННИК

ОТ + ТУК = ОТТУК

НАД + ДУМАМ = НАДДУМАМ

ЕСЕН + НА = ЕСЕННА

ИЗ + ЗВЪНЯ = ИЗЗВЪНЯ

ХУБАВОТО ВРЕМЕ

Дявол да го вземе хубавото време!
Зарад него Гана книгата не хвана.
Взе да учи вече — слънце я напече!

Някои предмети пропускат светлината — те са прозрачни. Други я отразяват. Ние виждаме формата и цвета на предметите по отразената от тях светлина. Затова не можем да видим прозрачните неща.

Луната не свети със своя светлина, а отразява слънчевата светлина.

При удвояване получаваме четно число

Всяко четно число е сума от две еднакви числа.

От две последователни числа едното е четно, другото — нечетно.

$$2 \times 2 = 4$$

$$2 \times 20 = 40$$

$$2 \times 200 = 400$$

В тихата ливадка
тя си дремна сладко.
Дявол да го вземе хубавото време!
Зарад него Гана книгата не хвана.

Асен Босев

1. Защо можем да се видим в огледалото?
2. Защо свети електрическата крушка?
3. Защо на прозорците поставяме стъкла?
4. Умножете по две числата: 12, 17, 34, 123.

5. Кое число се получава при четири последователни удвоявания, като се започне от числото 3.

6. Подчертайте числата, които са получени от удвояване — 1, 2, 8, 9, 14, 120, 121.

7. Редактирайте изразите:

ДЪРВЕТАТА СЕ РАЗЕЛЕНЯВАТ. КАМЕН ИМА КАМЕНА ГЛАВА.

8. От четири последователни числа колко са четни?

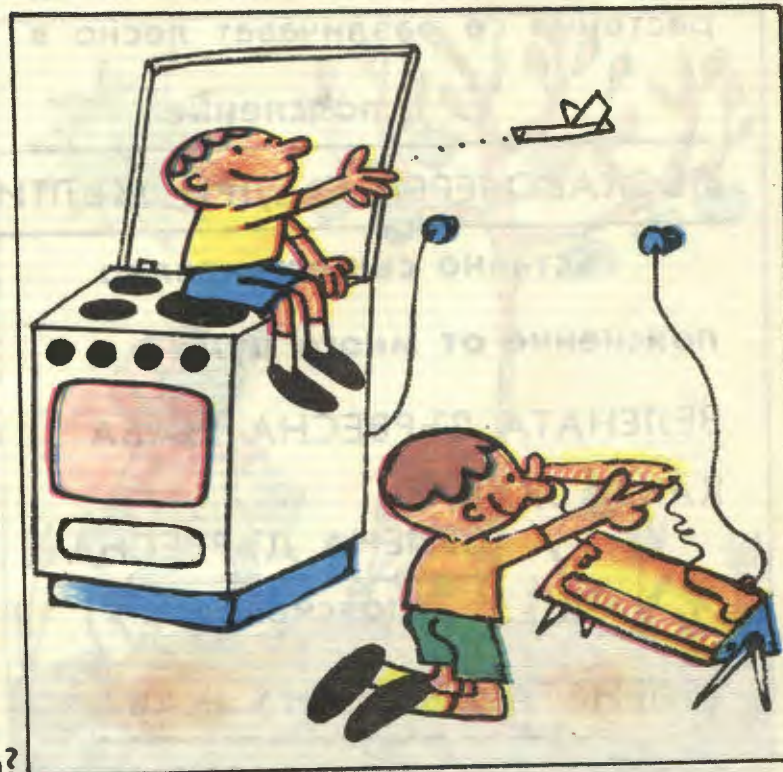
9. Разширете изразите:

НИЕ СМЕ...

ПЕЧКИТЕ СА...

ПУНАТА Е...

ВИЕ СТЕ...

10. Какви грешки има в картинката?

мухоморка

морска котка

тукан

ЦВЕТОВЕ И ШАРКИ

Цветовете и шарките на много животни и растения са не само красиви, но и полезни за самите тях.

Зелената дървесна жаба така прилича на листо, че трудно се забелязва върху клонките. Застанал на някой камък, сивият стенен гущер се слива с цвета му. Змията и хищникът няма лесно да го открият.

Ярко окрасените животни и растения се различават лесно в

околната среда.

Лъскавочерен, с едри жълти петна дъждовникът се забелязва отдалеч. Окраската му предупреждава — не ме яж! Кожата му е отровна, затова хищниците не го нападат.

Пъстрата оса се различава лесно от другите насекоми. Гъбата червена мухоморка е отровна. Има червена гугла на бели петна. С нея тя като че ли казва — внимавай!

пояснение

ЛЪСКАВОЧЕРЕН С ЕДРИ ЖЪЛТИ ПЕТНА ДЪЖДОВНИК

съставно съществително

пояснение от много думи

ЗЕЛЕНАТА ДЪРВЕСНА ЖАБА

КАКВА ЖАБА?

ЗЕЛЕНА ДЪРВЕСНА

пояснение

ЗЕЛЕНАТА ДЪРВЕСНА ЖАБА

съставно съществително

умножение по две

$$\begin{array}{r}
 + 7528 \\
 + 7528 \\
 \hline
 15056
 \end{array}
 +
 \begin{array}{|c|c|c|c|c|}
 \hline
 & 7 & 5 & 2 & 8 \\
 \hline
 1 & 1 & & 1 & \\
 \hline
 & 4 & 0 & 4 & 6 \\
 \hline
 1 & 5 & 0 & 5 & 6 \\
 \hline
 \end{array}
 \times 2$$

$$\begin{array}{r}
 + 8264 \\
 + 8264 \\
 \hline
 16528
 \end{array}
 +
 \begin{array}{|c|c|c|c|c|}
 \hline
 & 8 & 2 & 6 & 4 \\
 \hline
 1 & & 1 & & \\
 \hline
 & 6 & 4 & 2 & 8 \\
 \hline
 1 & 6 & 5 & 2 & 8 \\
 \hline
 \end{array}
 \times 2$$

РАВНИНТЕ НА БЪЛГАРИЯ

В България има две големи равнини — Дунавската и Горнотракийската. Дунавската равнина е по-голяма. Тя се простира от река Дунав до Стара планина. По нея има много хълмове, разсечени от големи и малки реки. В източния край на равнината е Добруджа. Тя е наречена житницата на България.

Горнотракийската равнина е по-ниска и затова е наречена низина. Тя е между Средна гора и Родопите.

През нея тече река Марица. Горнотракийската низина е много плодородна.

$$2 \times 10 = 20$$

$$2 \times 20 = 40$$

$$2 \times 30 = 60$$

$$2 \times 40 = 80$$

$$2 \times 50 = 100$$

$$2 \times 60 = 120$$

$$2 \times 70 = 140$$

$$2 \times 80 = 160$$

$$2 \times 90 = 180$$

$$2 \times 100 = 200$$

$$2 \times 200 = 400$$

$$2 \times 300 = 600$$

$$2 \times 400 = 800$$

$$2 \times 500 = 1000$$

ЯЗОВИР

Лете нашата речица става тънка като жица и не може да подтиква воденичките от тиква, и не врачи, и не вдига даже параход от книга.

Ала сбра ни снощи Влад и изнесе ни доклад. Па разисквахме тогава що ще бъде, що да става — и решихме най-подир да направим язовир.

Сетне Влад с тръба изсвири и ни писа бригадири. А отзарана

със зората ний се сбрахме край реката:

Чука-трака, чука-чук,
язовир ще става тук!

Гледайте ни язовира: две ведра вода събира! И през сушави години той ще пуца струи сини, ще прохлажда и полива цяла нива със коприва, две лехици с любеници, три градини със малини.

Асен Разцветников

1. По какво се различават двете най-големи равнини в България?

2. Какво разделя двете най-големи равнини в България?

3. Подчертайте числата, които са получени чрез удвояване:
12, 77, 141, 486, 76489, 76488.

4. Удвойте числата: 42, 68, 100, 1000, 1862.

5. От четири последователни числа колко са четни и колко нечетни?

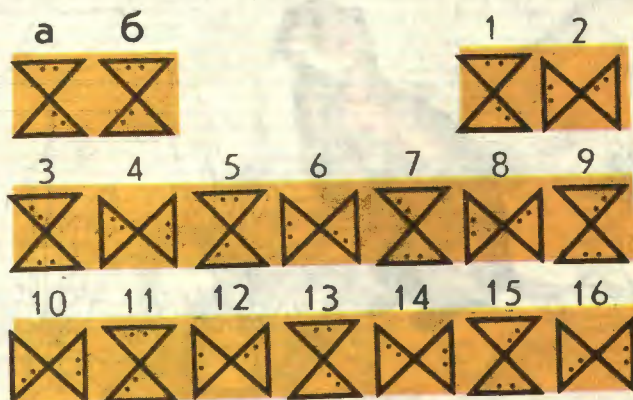
6. Какви думи са РАВНИНА и НИЗИНА, ДИНЯ и ЛЮБЕНИЦА.

7. От кои други думи са образувани РАВНИНА и НИЗИНА.

8. Защо се строят язовири?

9. В коя от двете равнини е създадена българската държава.

10. Отбележете коя фигурка а или б е всяка от фигурките от 1 до 16.

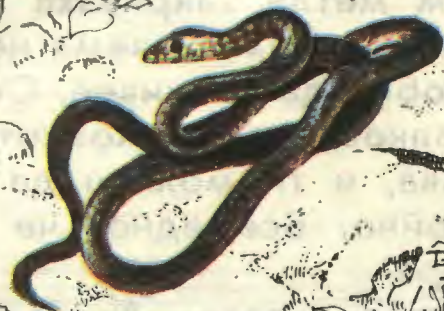
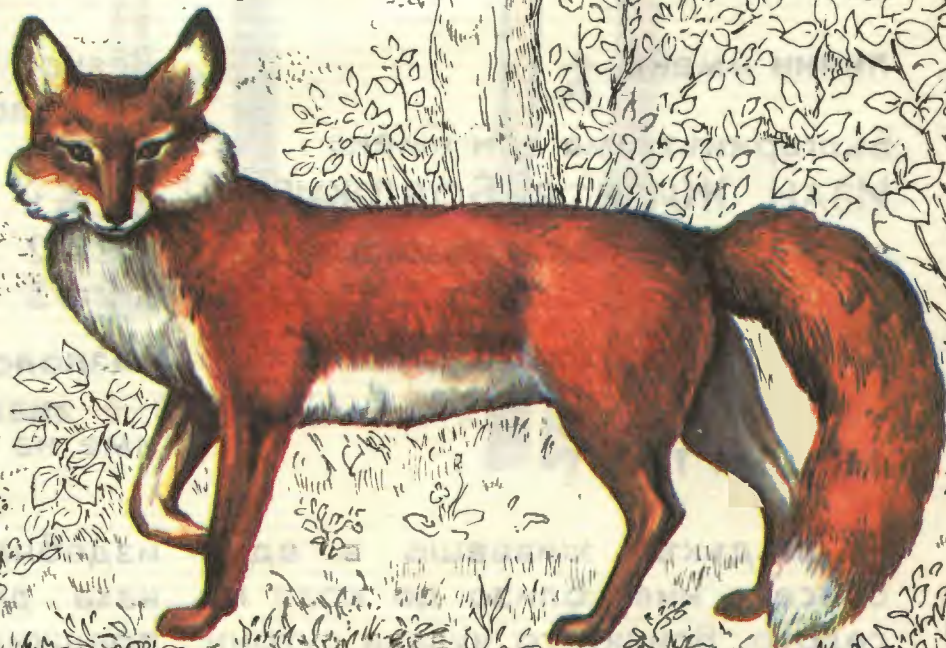

степен пор

дропа

мишелов

заяк

сврака

лисица

смок-мишкар

ЖИВОТЪТ В ПОЛЕТО

В полето всичко се вижда отдалече. Затова там живеят животни, които умело се крият в тревите и храстите. Рояци скакалци изскачат изпод краката ни. Пчели събират нектар от цветовете на растенията. Смок пълзи между камъните. Търси жаби и мишки. В храста са се притаили яребици. Граблива птица ги дебне от небето. Степният пор е изля-

лични имена

Българинът има три имена
ИВАН ЖИВКОВ БОЯДЖИЕВ
име презиме фамилия

АЗ СЪМ ТУК

Пъдпъдъкът живееше в една овесена нива близо до края на селото. Всички го чуваха сутрин да се обажда: „Аз съм тук! Аз съм тук! Аз съм тук!“ Чуваха го и късно след обяд. Но никой не можеше да го види. Стъблата на овеса бяха високи и кичестите им метли закриваха всичко. А долу по самата земя не беше неудобно да се живее. Стига да си толкова малък, колкото пъдпъдка, и ти можеш да тичаш спокойно. Все едно, че тичаш в гора.

Когато чуваха „Аз съм тук“, децата понякога тръгваха да го

зъл на лов — търси дупките на хомяците.

През зимата животът само привидно замира. Ето дирята на заека. С големи скокове се спасил той от гладната лисица. Полевката пробива тунел под снега и търси наболите кълнове. И зиме и лете се вие в небето едър мишелов, разперил неподвижно криле.

Всяко четно число може да се разполови.

$0:2=0$	$8:2=4$	$16:2=8$
$2:2=1$	$10:2=5$	$18:2=9$
$4:2=2$	$12:2=6$	$444:2=222$
$6:2=3$	$14:2=7$	$648:2=324$

разполовявам = делия на 2

: ÷ знакове за деление
име на знака делено на

издебнат. Разбира се, те не искаха да го убият със своите прашки, а само да го разгледат добре.

Но щом го приближеха, и песента му замлъкваше.

И тъй като никога не успяваха да го зърнат, те го нарекоха по песента му „Аз Съм Тук“. Някои намираха името чудесно. Други повеждаха спорове. Много е малък, казваха те, та да си има чак три имена. Нали всички ние, малки и големи, също тъй имаме по три имена. Значи той е „Аз“, баща му „Съм“ и дядо му „Тук“ — така ли? Дончо Цончев

1. Защо мечката не живее в полето?
2. Каква е шегата в разказа „Аз съм тук“?
3. Разполовете четните числа от 0 до 24.

4. Кои от числата: 5, 8, 10, 221, 222 могат да се разполовят?
5. Разделете на две числата: 16, 444, 246.

6. От шест последователни числа колко могат да се разполовят?
7. Напишете си трите имена.

8. С кое от трите имена се обръщате към учителката? А към другарчето си?

9. Каква може да е роднинската връзка между:

РОСИЦА ПЕНЕВА ИВАНОВА
 ПЕНЬО ИВАНОВ СТЕФАНОВ
 ВЕРА ИВАНОВА СТЕФАНОВА
 ИВАН СТЕФАНОВ ПЕНЕВ

11. Кодирайте:
 трите имена на майка си,
 на баща си, на другарчето си.

10. МАРИЯ ПРОДАНОВА КИРОВА
 ВЕРА ЛЮБЕНОВА КИРОВА
 ПЕНКА ЛЮБЕНОВА СТОЯНОВА
 Вера е тъкачка, сестра ѝ е касиерка, а дъщеря ѝ е ученичка. Как се казват касиерката и ученичката?

СЕЛСКО СТОПАНСТВО

Селското стопанство осигурява хляба и месото, захарта и ориза, млякото и яйцата, ябълките, гроздето и зеленчуците, с които се храним. От селското стопанство получаваме памука и вълната за дрехите, с които се обличаме. От кожата се правят обувките, с които се обуваме.

В нашето селско стопанство се използват много машини. Трактори орат земята, а редосеялки я

засяват. С комбайни се прибира житото, слънчогледът, царевицата и цвеклото. Земята се напоява и наторява. Тогава реколтата става добра.

Машини се използват и в животновъдството.

Работниците от селското стопанство у нас са обединени в аграрно-промишлени комплекси, в които се произвеждат и обработват селскостопански продукти.

нечетно число = четно число + 1

3	4	7	6	:2	
2	4	6	6	четни цифри	+ 1738
1		1			1738
1	7	3	8	половина	3476

1	0	3	7	2	:2	
0	0	2	6	2	четни цифри	+ 5186
1		1	1			5186
	5	1	8	6	половина	10372

Нечетните числа не се делят на две.

Нечетните числа не се разполовяват.

ТРУДЪТ НА СЕЛО

Януари е суров,
за студа бъди готов!

Февруари щом е тук,
пригответи машини, плуг!

В март завършвай оранта
и засявай с пролетта!

През април на лозе ти
цял ден мъжки работи!

В слънчевия месец май
пак напръскай, прекопай!

В юни работи до здрач
на ливадата, косач!

В юли ден и нощ жъни,
овършей и подметни!

В август обери поред
плодове и слънчоглед!

През септември в ранен час
почва гроздобер по нас.

Хлад в октомври ли повей,
есенни посеви сей!

В ноемврийските мъгли
за зимъс брашно смели!

А в декември с мил другар
тръгвай рано на пазар!

Елисавета Багряна

1. Посочете предметите, които са изработени от продукти на селското стопанство.

2.

1	7	6

 :2

3	4	7	6

 :2

2	7	7	6	4

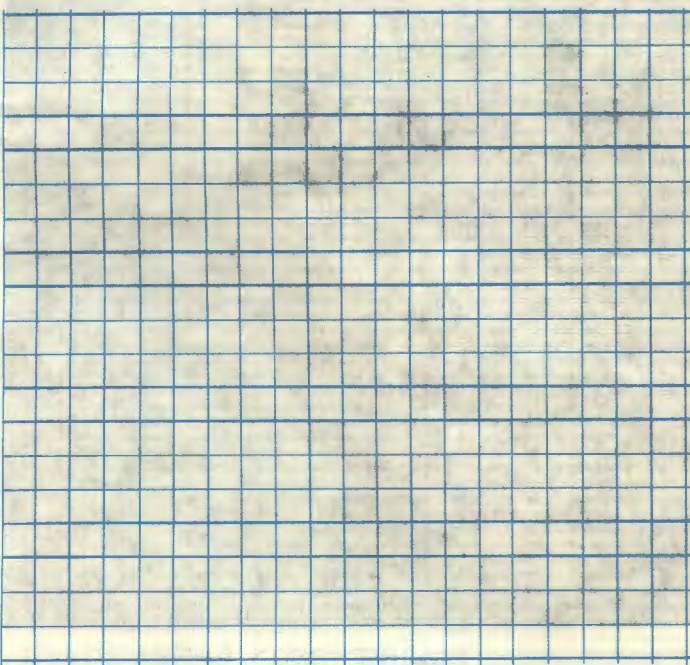
 :2

1	0	0	1	0	0

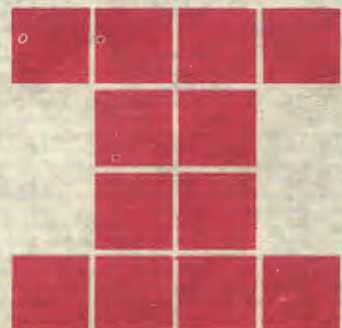
 :2

3. $37 + 37 =$, $49 - 18 =$, $76 - 17 =$, $57 + 24 =$.

4. Как е описана работата в селското стопанство в двата текста?

5. Разделете фигурата с права линия на две равни части.

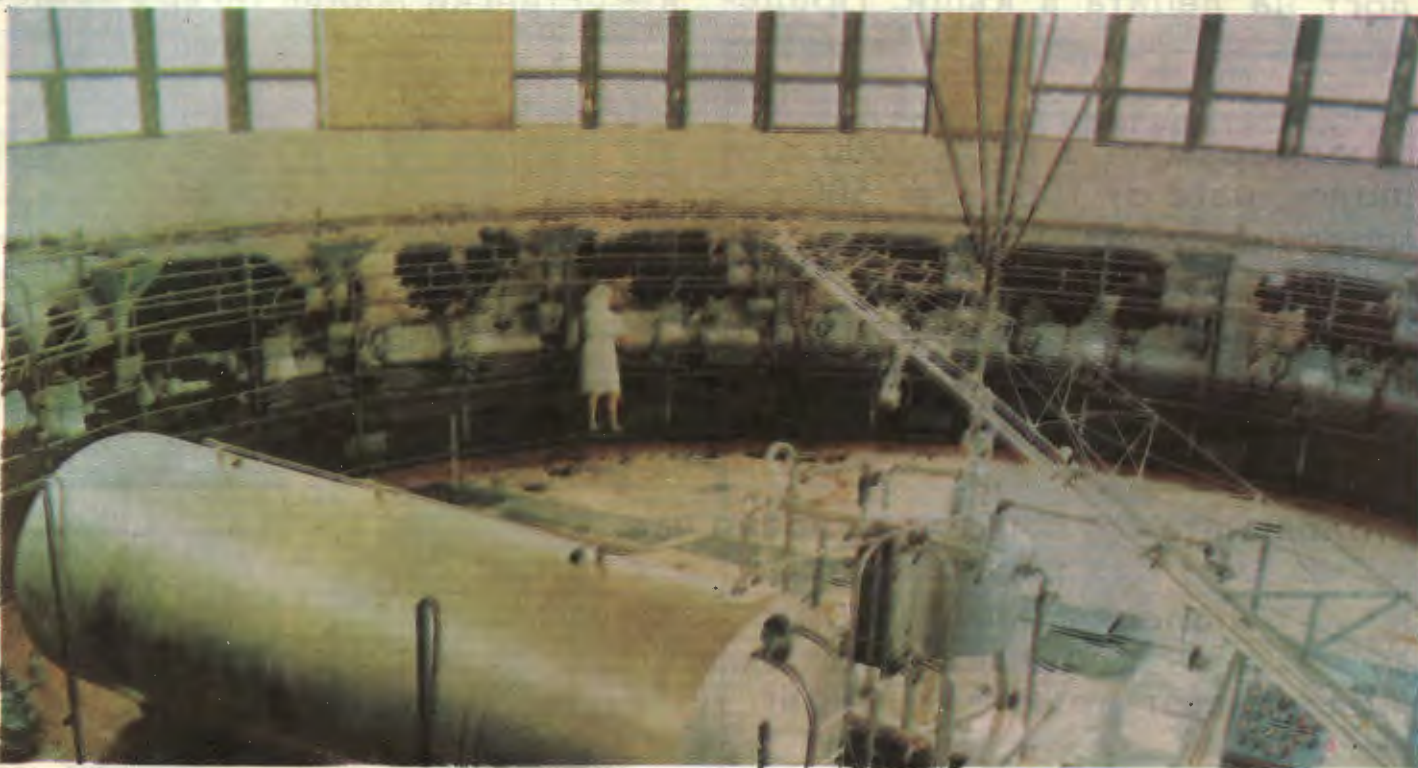
ръж

комбайни

овце на паша

съвременна кравеферма

пчела

магаре

куче

ДОМАШНИ ЖИВОТНИ

Кучето и котката, конят, свинята и биволът са домашни животни. Произлезли са от диви животни, опитомени някога от човека. Има различни породи кучета. Едни от тях са ловни — сетерът и гончето. Други пък се използват за пазачи. Такива са овчарките. Кученцата от красивите дребни породи носят много радост на децата в къщи. Праде-

дите на кучето, вълците, са стадни животни — живеят на глутници. Затова кучето има нужда да общува, дружелюбно е и лесно се привързва.

Съвсем различна е котката. Тя е запазила много от дивите си навици — гальовна е и може да бъде приятел на човека, но никога негов роб. Наблюдавайте я — истински малък тигър в къщи!

1 килограм = 1 кг = 1000 г
 половината от 1000 г = 500 г
 половината от 1 килограм = **половин кг**

1 километър = 1 км = 1000 м
 половината от 1000 м = 500 м
 половината от 1 километър = **половин км**

половината от 1 час = **половин час**
 1 час = 60 м
 половин час = 30 м

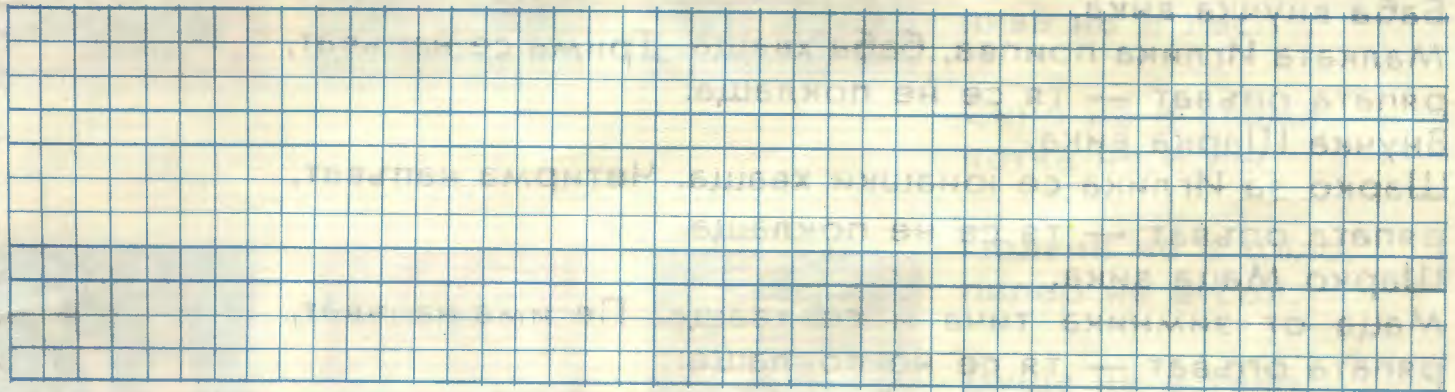
половина от **кръг** = **полукръг**

1. Кои други домашни животни познавате?

2. Напишете разказче по картинките.

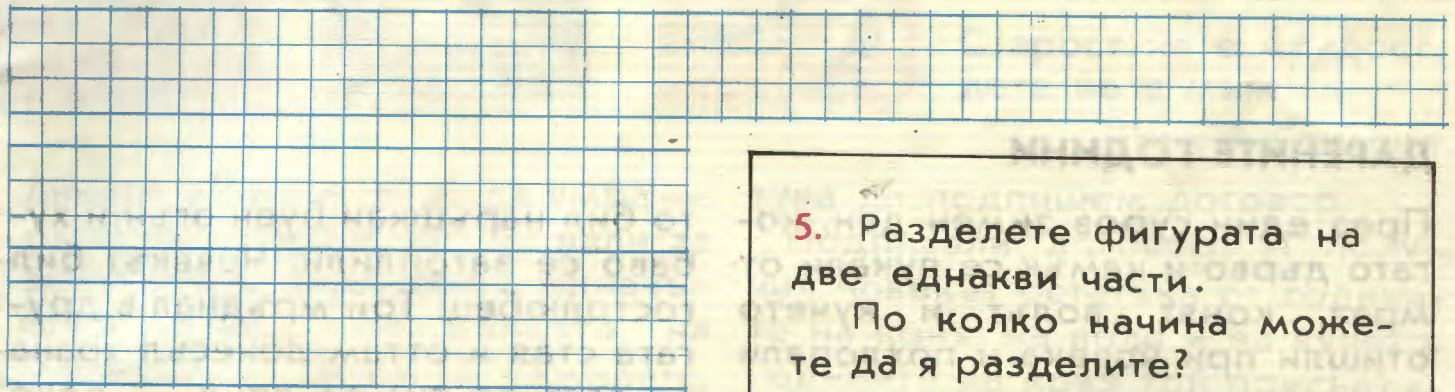

3. Пресметнете половината на:

160 км, 600 м, 200 м;

40 кг, 100 кг, 300 г;

10 часа, 60 минути, 30 минути.

5. Разделете фигурата на две еднакви части.

По колко начина можете да я разделите?

4. $4 \ 7 \ 5 \ 1 \ 0 : 2$ $3 \ 1 \ 7 \ 4 : 2$

4	7	5	1	0

3	1	7	4

7	6	9	2

3	4	8

7	6

ДЯДО И РЯПА

Дядо белобради ряпа взе да вади.

С две ръце я хваща, силно се напъва, пъшка и опъва — тя се не поклаща.

Дядо баба вика.

Тича баба Мика, тича, дядо хваща. Двамата напъват, ряпата опъват — тя се не поклаща.

Баба внучка вика.

Малката Иглика припва, баба хваща. Трима се напъват, ряпата опъват — тя се не поклаща.

Внучка Шарка вика.

Шарко за Иглика се юнашки хваща. Четирма напъват, ряпата опъват — тя се не поклаща.

Шарко Маца вика.

Маца от зимника тича и се хваща. Петима напъват, ряпата опъват — тя се не поклаща.

Най-послед Писана вика и Гризана.

Гризана се хваща. Здравата подхваща. Дружно се напъват, пъшкат и опъват, ряпата измъкват, в къщи я замъкват.

И там всички с нея сладко се гостили. Три дни яли, пили и се веселили.

Ран Босилек

ДАРЕНИТЕ ГОДИНИ

През един суров зимен ден, когато дърво и камък се пукали от мраз, конят, волът и кучето отишли при човека и похлопали на вратата му.

— Кой хлопа? — попитал човекът.

— Ние сме: конят, волът и кучето.

— Какво искате?

— Искаме да влезем при тебе, за да се постолим на твоето огнище. Ако не отвориш вратата си, ще пукнем от студ.

Човекът отворил вратата и трите животни влезли вътре. На местили се край камината, къде-

то бил наръшкан буен огън, и хубаво се затоплили. Човекът бил гостолобец. Той мръднал в другата стая и оттам донесъл храна за гостите си: за коня — едно кринче овес, за вола — трици, за кучето — една голяма поряаница хляб.

— Похапнете си! — подканил ги човекът, седнал и той до огнището и хванал с две ръце главата си.

Гостите се нахранили и попитали добрия домакин защо е кахърен.

— Защото ми се свършиха го-

ДЪРВО-КАМЪК

Дърво не е камък,
конят не е вол.

Пепел не е пламък,
спица не е кол.

Равно не е дола,
нива не е лес.

Сено не е слама,
котка не е пес.

Полвин не е цяло,
пипер не е сол.

Душа не е тяло,
маса не е стол.

Жалост не е радост,
жито не е ръж.

Старост не е младост,
дете не е мъж.

Петко Р. Славейков

дините и трябва вече да умра — отвърнал стопанинът, — нали за всички са отредени еднакъв брой години — колкото на мравката, толкова на камилата, толкова и на човека.

Конят, волът и кучето се спогледали и почнали нещо да си шепнат.

— Чувай — обърнал се след малко конят, — ако си съгласен, да ти дадем от нашите години. Ние ще си запазим само по десетина. Повече не ни трябва.

— Как да не съм съгласен! — зарадвал се човекът. — Дайте

тука да подпишем договор.

Подписали договор. И получил човекът остатъка от годините на коня, на вола и на кучето. Годините на коня той присъединил към своите младини, затуй младите хора са буйни, необуздени и пъргави като коне. Годините на вола човекът прибавил към зрялата си възраст, затуй зрелите хора работят като волове, а годините, взети от кучето — оставил за старостта си. Затуй старците са малко избухливи и раздразнителни, но са домошари като кучето.

Ангел Каралийчев

НАСЕКОМИ

Насекоми са бръмбарите, пеперудите, мухите. Всички те имат по шест крака. Снасят много яйца по листата на растенията, по кората на дърветата, в скални цепнатини и на други места. От всяко яйце се излюпва ларва, приличаща често на червейче.

Пъстрите и меки гъсеници, които виждаме през лятото да пълзят по стебла и клонки, са ларвите на пеперудите. Ларвите

стават на какавиди, някои от които са обвити в пашкули. Какавидата може да презимува. През пролетта тя се разпуква и от нея излита възрастното насекомо.

Скакалците са също насекоми, но ларвите им не стават на какавиди, а приличат на възрастен скакалец, но са по-малки.

У нас живеят около двацет хиляди вида насекоми.

ИГРА НА 6

Играе се с 6 зара. В играта участвуват до 6 играчи.

Всеки играч хвърля шестте зара по шест пъти.

Всеки път играчът пресмята сумата на точките на заровете и изважда от нея числото 6. Полученото число е код на буква (вж. 115 стр.).

$$\begin{aligned}5 + 3 + 2 + 1 + 6 + 2 &= 19 \\19 - 6 &= 13 \\13 &= \text{O}\end{aligned}$$

Всеки играч получава 6 букви от 6 хвърляния.

код	17	11	14	19	13	26
букви	Т	Р	И	В	О	Ц

Печели този, който от своите букви успее да състави най-дълга дума.

И	ТРИ	ОВЦИ	ВТОРИ	ТВОРЦИ
ОТ	ВИР	ТОРИ	ТВОРИ	
ВИ	РОВ		ТРОВИ	
	ИВО		ТРИЦИ	
	ВИЦ			
	ТОР			

Ако няколко играчи получават еднакво дълги думи, печели този, на когото думата е по-напред в азбучната наредба.

Ана, Петър, Иван и Боян играли четири пъти на 6 и получили:

	АНА	ПЕТЪР	ИВАН	БОЯН
1. ИГРА	СЪАЛРЗ	ОЛАСАЙ	КАРОЗН	ИЛГООО
2. ИГРА	НОЛЗТА	ТЕТПЗЛ	ПИКИАТ	ДПООИО
3. ИГРА	РЛИТАЕ	ТОИИБС	НОЛАОЕ	ЕАЕИСС
4. ИГРА	17 18 18 16 13 9	14 9 18 15 23 10	11 12 10 17 25 17	17 9 14 16 18 14

КОД НА БУКВИТЕ ПРИ ИГРА НА 6

00 — шпация

01 — Ф	07 — Ъ	13 — О	19 — В	25 — Г
02 — Й	08 — М	14 — И	20 — Л	26 — Ц
03 — Ш	09 — П	15 — А	21 — К	27 — Щ
04 — Ж	10 — Д	16 — Е	22 — З	28 — Х
05 — Б	11 — Р	17 — Т	23 — Я	29 — Ю
06 — Ч	12 — Н	18 — С	24 — У	30 — Ъ

1. В коя игра кой е спечелил?

1. ИГРА —

2. ИГРА —

3. ИГРА —

4. ИГРА —

2. Какви грешки има в картинката?

МНОГОЦВЕТНИЦА

ВОДНО КОНЧЕ

ВОДОЛЮБЧЕ

МАЙСКИ БРЪМБАР

СВЕТУЛКА

ХЛЕБАРКА

ГЪСЕНИЦА
НА ПЕПЕРУДА

ПАУНОВО ОКО

МАДАГАСКАРСКИ
ХОБОТНИК

КЪЩНА МУХА

ЩУРЕЦ

ГЪСЕНИЦА НА ПЕПЕРУДА

БРЪМБАР ЛИСТОЗАВИВАЧ

СТЪРШЕЛ

ГОЛЯМ СЕЧКО

ПЧЕЛА

ШАХМАТНА ПЕПЕРУДА

БЯЛА ОВОЩНА ПЕПЕРУДА

ЗЕЛЕН СКАКАЛЕЦ

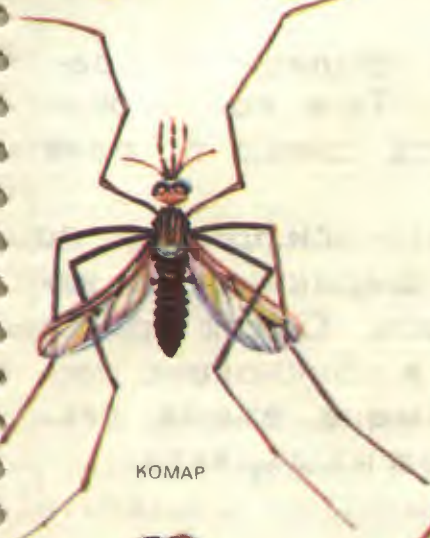
ЧЕРВЕНА МРАВКА

ПОЛУМЕСЕЦ

КОМАР

ЮЖНОАМЕРИКАНСКИ СТРАНСТВУВАЩ ЛИСТ

БЪЛХА

ОСА

БРЪМБАР РОГАЧ

КАЛИНКА

БРЪМБАР ПЛАВАЧ

домашна мишка

лалугер

ондатра

ГРИЗАЧИ

Малката сива домашна мишка е гризач. Не всички гризачи приличат на нея. Бързата и подвижна катерица е горски обитател. В гората живее и сънливецът, който прилича на катерицата. Той обаче не събира като нея храна за зимата. Щом дойде студът, заспива зимен сън — като мечката. Лалугерът, както мишките и полевките, прави своето жилище под земята. Дупки-

те му могат да се видят в равнините.

Ондатрата прилича на грамаден плъх. Тя е водно животно. У нас се среща по река Дунав.

Всички гризачи си приличат по това, че имат широки, остри като длето резци. С тях гризат храната си. Тя е обикновено растителна — семена, зърна, стъбълца или кора на дървета.

половина от половина = четвъртина

половина от половина на 1000 г
= половината от 500 г = 250 г = **четвърт кг**

половина от половин км
= половина от 500 м = 250 м = **четвърт км**

половина от половина от 60 минути
= половина от 30 минути = 15 мин. = **четвърт час**

кръг

полукръг

8.15 ч = осем часа и четвърт

7.45 ч = осем часа без четвърт

1. От кой глагол е образувана думата ГРИЗАЧ?

2. Копита или лапи имат гризачите?

3. От кои други думи са образувани имената на гризачите: КАТЕРИЧКА, СЪНЛИВЕЦ, ПОЛЕВКА.

4. Напишете синоними на глагола ГРИЗА и ги употребете в изречения.

5. Редактирайте изреченията, като разместите някои думи.

МИШКАТА ПАСЕШЕ НА ПОЛЯНАТА. КРАВАТА ГРИЗЕ ПАРЧЕ СИРЕНЕ.

КАТЕРИЧКИТЕ ЗАСПИВАТ ЗИМЕН СЪН. МЕЧКИТЕ ПОДСКАЧАТ ПО КЛОНИТЕ.

6. Иван живее на четвърт км от училище. Колко път изминава за отиване и връщане?

7. Ана излязла от къщи в три часа и четвърт след обяд и се върнала в 17.15 ч. Колко време се е бавила?

8. Кольо купил два хляба и половина. На обяд изяли половината от купения хляб. Колко хляб е останал?

9. $13 + 18 =$

$74 + 16 =$

$36 - 18 =$

$21 - 12 =$

10. Разделете фигурата на три еднакви части.

1. МАЙ —
международен празник на труда

ДРУЖНА ПЕСЕН

Дружна песен нек да екне,
песен, песен на труда.
На сърца ни да олекне.
Да живей, живей труда!

Георги Кирков

ЦВЕТОВЕТЕ НА ТРУДА

Всяка работа
на тоя свят
цапа човека
със своя цвят:

черни от въглища са всички огняри,
бели-брашнени са всички хлебари,
на този пък, който машините прави,
ръцете са вечно от масло кафяви,
а бояджиите са от боята
шарени-марени като дъгата.
И само онези, без труд дето лапат,
единствено те своите пръсти не цапат
и нямат от работа
ни петно, нито знак.
Но тяхната работа
не е чиста все пак!

Джани Родари

С Т Р — СОВЕТСКИЙ РАБОЧИЙ КЛАСС

Из ПИПИ ДЪЛГОТО ЧОРАПЧЕ

— Привет-мривет! — изрева Пипи и размаха голямата си шапка. — Навреме ли идвам за уморението?

Пипи се тръшна на един свободен чин.

— Кажи ми първо всичките си имена — помоли я учителката, — за да те запиша.

— Името ми е Пипилота Виктуалия Транспаранта Ментолка Ефраимова Дългото чорапче, дъщеря на Ефраим Дългия чорап; някога страшилище на моретата, а понастоящем негърски крал. В същност Пипи е галеното ми име, защото татко смяташе, че Пипилота е много дълго.

— Добре — каза учителката, — тогава и ние ще те наричаме Пипи. Хайде сега да проверя малко твоите знания. Ти си голямо момиче и сигурно знаеш много неща. Да започнем със смятане. Е, Пипи, можеш ли да ми кажеш колко прави седем и пет?

— Хм, като не знаеш, да не мислиш, че смятам да ти го кажа?

Децата впериха ужасени очи

в Пипи. Учителката ѝ обясни, че в училище не се отговаря така. Освен това на учителката не се говори на „ти“.

— Извинявам се много — промълви разкаяно Пипи, — но не знаех това. Вече няма да правя така.

— Надявам се — каза учителката, — а сега знай, че седем и пет прави дванайсет.

— Ето на! — каза Пипи. — Ето, че си го знаела! А тогава защо ме питаш? Ах, каква съм, пак ти говоря на „ти“. Извинявай!

Учителката се престори, че не забелязва нищо и продължи изпита.

— Кажи, Пипи, колко мислиш, че прави осем и четири?

— Около шейсет и седем — предположи Пипи.

— Грешиш — каза учителката. — Осем и четири прави дванайсет.

— Слушай какво, леличко, започваш да прекаляваш. Та нали току-що ми каза, че седем и пет прави дванайсет. В края на крайщата дори и в едно училище трябва да има известен ред.

Астрид Линдгрен

Из МЕЧО ПУХ

Бухала живееше в Дъба, в прекрасен старинен дворец, там имаше и чукче и звънец с връв. Под чукчето беше написано:

МоЛиМ ДжвънеТе

АкоиС кате ДаОт вориМ

Под връвта на звънца беше написано:

МОлиМ чуКайте
акОНИ кой несе обади
Тези бележки бяха написани от Кристофър Робин, който единствено в гората можеше да пише. Макар че Бухала беше умен и умееше много други неща — знаеше да пише и чете

собственото си име Хубал — все пак пропадеше съвсем, когато трябваше да напише мъчни думи, като морбили или конфитюр например.

Мечо Пух прочете внимателно бележките — отляво надясно и отдясно наляво — от страх да не пропусне някои указания. После, за да бъде по-сигурен, той почука и дръпна звънеца, дръпна звънеца и почука, и извика силно:

— Бухльо, обади ми се! Мечо Пух те вика!

Вратата се отвори и Бухала погледна навън.

— Здравсти, Пух. — каза той — Какво има?

— Ужасно и тъжно! — каза Пух. — Защото Ийори, моят приятел, е загубил опашката си. Ще бъдеш ли така добър да ми кажеш как да я намерим?

— Добре — каза Бухала. — Обичайната процедура при тези случаи е следната...

— Какво значи Обичай на та-процедурата? — попита Пух. Аз съм Мече с Много Малко Мозък и дългите думи ме Объркват.

— Значи Нещото, което трябва да се Направи.

— Щом значи това, съгласен съм — каза скромно Пух.

— Онова, което трябва да направим, е следното: първо — да напишем един Афишш. После...

— Чакай, чакай! — каза Пух, като си вдигна лапата. — Онова, което трябва да направим, е... какво каза? Точно тук, когато щеше да го кажеш, ти кихна...

— Не съм кихал!

— Да, ти кихна, Бухале!

— Извинявай, Пух, но не съм кихал. Не можеш да кихнеш, без да усетиш!

— Не можеш да чуеш кихане, без някой да е кихнал!

— Аз казах: първо да напишем един Афишш...

— Ето пак кихна — каза тъжно Пух.

— Един афишш — извика Бухала, — в който да обявим, че ще дадем много нещо на този, който намери опашката на Ийори...

Излязоха отвън. Пух погледна чукчето и бележката под него, погледна и връвта на звънеца, и бележката под нея и колкото повече гледаше връвта, толкова по-ясно чувствуваше, че беше виждал нещо такова някъде.

— Тя ми напомня нещо — каза той, — но не мога да се сетя какво. Къде я намери?

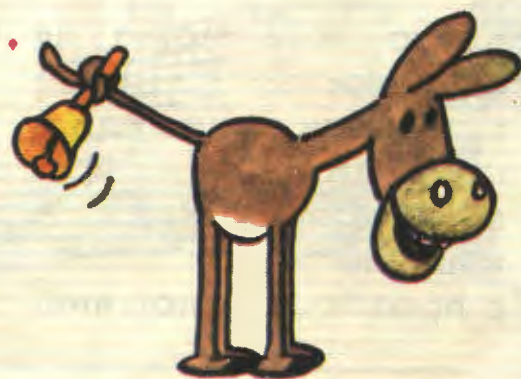
— Намерих я в гората. Изглежда никой не я искаше.

— Бухале — каза Пух тържествено, — имаш грешка: някой я иска!

— Кой?

— Ийори.

А. А. Милн

ПРОМИШЛЕННОСТ

Промишлеността дава електричество, метали, машини, пластмаси, лекарства, хартия, консерви, платове, обувки, облекло.

Те се произвеждат в комбинати, заводи и фабрики.

Метали получаваме край Перник, Кремиковци, Средногорие, Пловдив и Кърджали.

В някои заводи се правят машини и апарати.

В Димитровград и в Девня се произвеждат химически торове, а край Бургас — нефт и пластмаси. У нас има и заводи за лекарства, хартия, консерви, платове, обувки.

Без промишлеността нямаше да имаме учебници, масички, хладилници, телевизори, радио и много други неща, от които хората имат нужда.

МАШИНА + **ТА** = МАШИНАТА
↓
член

ПОЩА — ПОЩАТА
НОЩ — НОЩТА

ПРОМИШЛЕННОСТ + **ТА** = ПРОМИШЛЕННОСТТА
↓
член

СВОЯ ТУХЛА

В мойта стая
всеки ден мечтая.
Планове чертая
и кроя —
къщички от кубчета строя.

Който иска може да ги види:
къщички
с червени керемиди,
къщички
зелени или сини,
къщички
с прозорци и комини.

А отвънка бързат самосвали.
И тесли отдавна са сковали
скелите на истински строеж.
Съскат непрестанно оксигени
и се сплитат сенки удължени.
И додето всичко разбереш,
вдигат се етажи в небесата —
като стълбица към чудесата.

Друго е на истински строеж!
Хвърлиш тухла, другще я поеме,
зид се вдига и ти става мил...
За да можеш даречеш след време
— Тука своя тухла съмвградил!

Иван Николов

1. Посочете предметите, които са изработени в промишлеността.

2. Преведете знаковете и ги запишете с думи.

3. Членувайте думите: ПРОЛЕТ, КРЕПОСТ, РАДОСТ, ОС, КОСТ.

4. Удвойте числата: 53, 22, 75, 123 и получените числа разполовете. Какво получавате?

5. Ана, Петър и Иван играли на 6 и получили

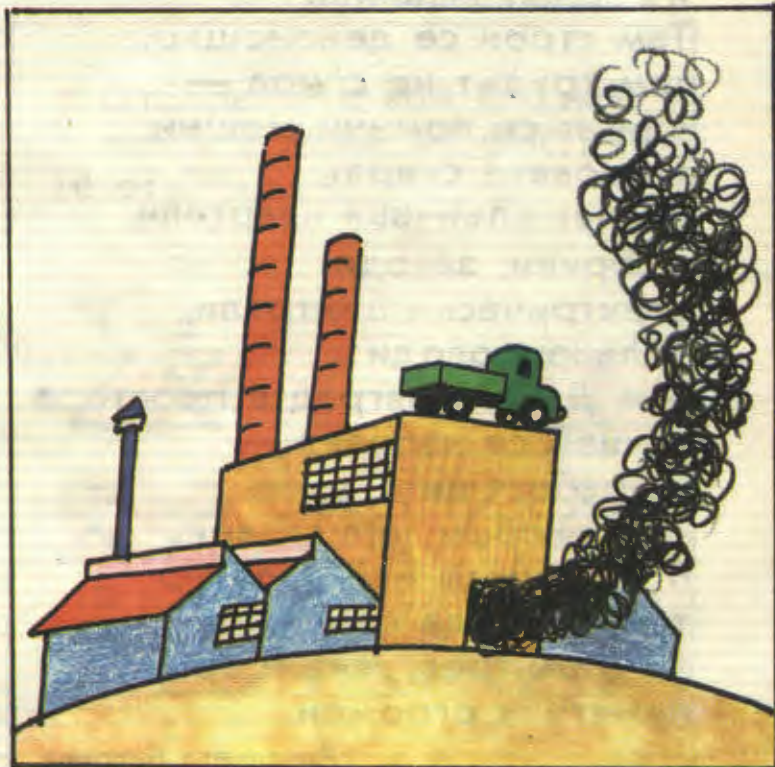
АНА
17 19 13 11 16 15

ПЕТЪР
16 13 12 13 9 13

ИВАН
12 23 15 23 12 20

Довършете играта!

6. Какви грешки има в картинката?

Георги Димитров

Металургичен комбинат „Кремиковци“

ГРАД-ПАМЕТНИК

Днес река Марица пее
весело в полето
и синее се над нея
радостно небето.
Там, де бяха бреговете
голи и пустинни,
днес по цели нощи свети
и гърмят машини.
Там строи се денонощно,
там трудът не спира —
вдигат се комини мощни,
влаковете свирят.
никнат слънчеви квартали,
фабрики, заводи
електрически централи,
далекопроводи...
Там Димитровград в простора
мощен се изправя —
на работещите хора
град любим, прославен.
В бъдещето най-далечно
той ще бъде спомен —
за Димитров, жив и вечен
паметник огромен.

Елисавета Багряна

КРЕМИКОВЦИ

Гордост народна. Кремиковци мой,
кът на съзвездия, дом на герои!
Вдигай комините, скелите вити
широм край Искъра, редом с орлите

Нека искрите ти вятърът мята,
та да ги видят навред по земята.
Днес е България в нова премяна
зида заводи, отлива стомана!

Николай Зидаров

адрес

Пощенски код 6400

ДИМИТРОВГРАД

улица П. Пенев № 8

получател Вяра Здравкова Ганева

Пощенски код 1749

подател: Стефка Петрова Василева
Кремиковци, бл. 15, вх. Б.

Химически комбинат — Димитровград

Завод „Свилоза“ — Свищов

Нефтофимически комбинат — Бургас

РЕКИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Повечето реки започват като малки ручейчета в планините. Потоците дъждовна вода се стичат по склоновете на планините, съединяват се и също се превръщат в реки. В България извираат големи реки като Марица, Искър, Струма и Места, Арда и Тунджа. Някои реки се вливат в други реки. Искър се влива в река Дунав, а Арда и Тунджа — в река Марица, която тече през

Тракийската низина до Бяло море. Стигат до Бяло море река Места и река Струма. Водите на Ропотамо и Камчия се вливат в Черно море. Река Дунав е естествена граница между нашата страна и северната ни съседка Румъния.

На реките се строят язовири и електрически централи. От язовирите към кооперативните полета тръгват напоителни канали.

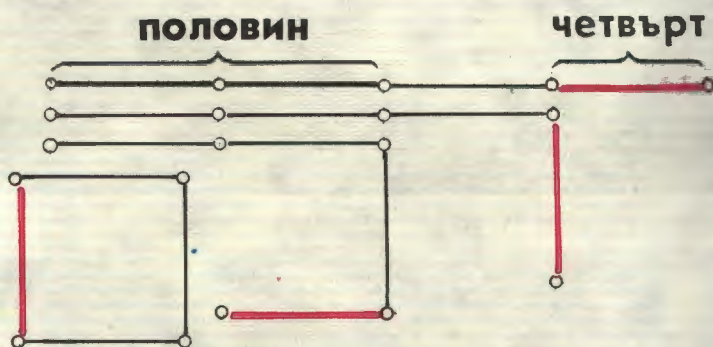
СТРУМА — главна буква —
знак за собствено име
на река

главна буква —
знак за начало на изречение
знак за собствено име
знак за учтивост при
местоимения

ВРАБЧЕТО ЧИР

Когато започнахме да учим, трябваше с бой по главата да накараме врабчето Чир да запамети откъде извира реката Дунав. Друго си е да знаеш откъде извира река Дунав. Може в момента да не ти трябва, но някой ден ще се случи да ти потрябва и тогава, ако не знаеш, какво ще правиш? Ще се свиваш. Ще се червиш и нищо не можеш да направиш. Затова човек трябва да знае откъде извира река Дунав.

Когато изкарахме учебната година, Чир излезе напред и не без

Страната на квадрата
е една четвърт от обиколката му.

известна гордост каза откъде извира реката Дунав. Чир до такава степен беше научил откъде извира реката Дунав, че насън да го попитате, веднага ще отговори. Защото, който изучи веднъж науката, никога няма да я забрави.

Науката е като велосипеда, научите ли се веднъж да карате велосипед, ще знаете да карате велосипед до края на живота си.

А реката Дунав извира от своите извори.

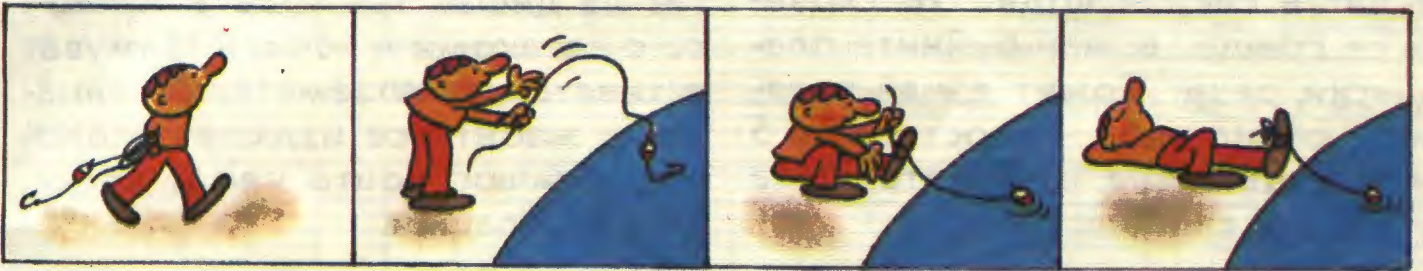
Йордан Радичков

1. Поправете с червено грешките:
НА РЕКИТЕ ИСКЪР, АРДА, ТУНДЖА СА ПОСТРОЕНИ ЯЗОВИРИ
И МИКРО ЯЗОВИРИ.

2. Разделете текста на изречения:
МИТКО ОТИДЕ С БАЩА СИ НА РИБА НА РЕКАТА ИМАШЕ МНО-
ГО РИБАРИ МИТКО НЕ УЛОВИ НИТО ЕДНА РИБКА РИБАРИТЕ
МУ ПРЕЧЕЛИ.

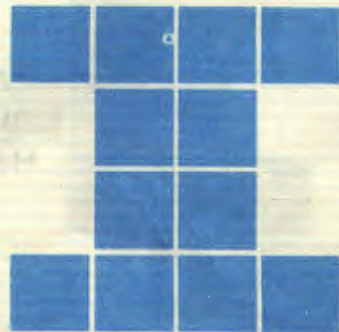
3. Обиколката на един квадратен блок в полето е равна на 1200м.
Колко е дълга всяка страна на блока?

4. Футболният мач трае 90 минути. Колко дълко е едно полувреме?

5. Напишете разказче по картин-
ките.

6. Разделете фигурата на
четири еднакви части.

риби

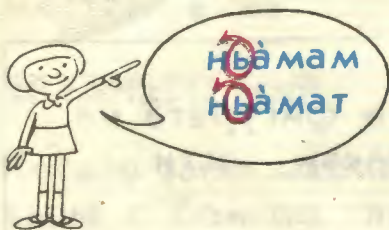
жаба

ЖИВОТЪТ ВЪВ ВОДАТА

Рибите живеят само във вода и затова дишат с хриле. Те хвърлят хайвер—голям брой малки яйца.

В морето има много риби—поче, скумрия, калкан. Други се въдят в сладки води. Пъстървата се среща в най-буйните планински реки. Сомът е най-голямата речна риба — достига до 5 метра дължина. Зъбатата щука е блатен хищник.

Земноводните могат да живеят и във вода, където снасят яйцата си, и на суша. Те са опашати — тритоните и безопащати — жабите. Плуват добре, но не могат да дишат във водата. Хранят се с насекоми и червеи. Зимуват в тинята или в земята. От яйцата на жабите се излюпват попови лъжички, които нямат крака, а само опашки.

Едно цяло число има четвъртина, ако има половина и тя е четна.

Четвъртината на 100 = половината на 50 = 25.

ДЪЖД

Дъжд в гората,
летен дъжд.

Бързо леля Костенурка
влиза в своята къщурка,
мята малката Калинка
пъстрата си пелеринка.

Кос на гъба червенушка
като под чадър се мушка,
а листенце за качулка
връзва си една светулка.
Жабата стои сама —
без чадър, без мушама...

Леда Милева

1. От кои други думи са образувани имената на рибите ПЪСТЪР-ВА, ПОПЧЕ?

2. Как дишат хората под водата?

3. Напишете синоними на:

ЖАБИТЕ ЗИМУВАТ В ТИНЯТА.

4. Намерете четвъртините на числата: 120, 256, 224, 4 444.

5. Кои от числата: 12, 22, 23, 24, 100, 1000, 1980 имат четвъртини?

6. Напишете 4 последователни цели числа. Колко от тях имат четвъртини?

7. Каква част от годината е едно годишно време?

8. $45 + 54 =$, $51 + 32 =$,

$83 - 16 =$, $43 + 10 =$,

$63 - 16 =$, $19 - 10 =$,

$24 + 17 =$, $32 - 18 =$,

9. Разделете фигурата на четири еднакви части.

воден бик

бяла чапла

водна костенурка

чапла

патица
водна змия

воден плъх
водна жаба

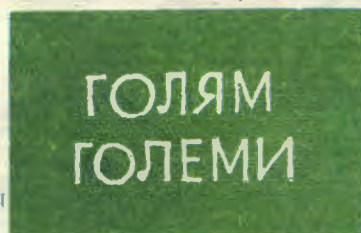
щъркел
тристиков бялост

ЖИВОТЪТ В БЛАТОТО

Разнообразен е животът в голямото блато. В покрайнините му щъркелът търси дългия си клюн жаби и водни змии. Дългоноги чапли свободно крачат във водата, ловят рибки. Между високите тръстики плува кафява птица. Женската дива патица води своите малки, пухкави патета. Трябва да внимават — тръсти-

ковият блатар маха големите си криле над блатото. На малко тревисто островче се пече неподвижно на слънцето водна костенурка. При опасност тя ще се гмурне и ще се скрие на дъното.

Малка тъмна главичка пори водата. Водният плъх се е отправил към брега. Там е дупката му.

ГОЛЯМО БЛАТО
ГОЛЕМИ КРИЛЕ
БЯЛА ЧАПЛА
БЕЛИ ЧАПЛИ

Ако числото, с което означаваме годината, има четвъртина, годината е високосна.

ПО ТЕЛЕФОНА

Ало!

— Кой ме буди толкоз рано?

На съня ми кой се бърка?

— Аз съм, мила Жабурано, аз, приятеля ти Щърка.

— О-о, приятел!... Откога ли?

— Туй съмнение ви бърка;

а да знаеш колко жали

булката ми — рече Щърка, — гдето тъй от нас страните...

С нас другарски не общите...

Та помислих си, любезна, раничко да те подиря —

с тебе в разговор да влезна: чух, че търсиш си квартира.

Аз пък имам, то се знае, хем високичка, каква е.

Пък и топличка — цял рай е!

— Май досещам се коя е — рече Жабурана плаха, —

но едва ли е за мене

на бай Щъркела стомаха...

Ало!... Ало!...

Чува ли се, мила Жабо?

— Чува се, но... много слабо!...

Чичо Стоян

1. Какви животни живеят в блатата — сладководни, земноводни или морски?

2. Кои от годините: 681, 1762, 1873, 1876, 1878, 1917, 1923, 1944, 1956 са високосни?

3. Кои са синонимите на ЛОВЯ, НЕПОДВИЖНО, ОТПРАВЯМ СЕ?

4. Защо са написани с главни букви ЩЪРКЕЛА и ЖАБУРАНА?

5. $3 + 4 =$, $13 - 4 =$, $2 + 7 =$, $21 + 4 =$,

$7 + 6 =$, $4 + 8 =$,

$8 + 9 =$, $10 - 1 =$,

$8 + 7 =$, $5 + 5 =$,

$10 + 7 =$, $20 + 2 =$,

$5 + 7 =$, $12 - 9 =$,

$9 + 3 =$, $11 - 6 =$,

6. Разделете фигурата на четири еднакви части.

Из ПРИКАЗКИ

Слуги аз имам шест на брой
от странчо естество.
Наричат се: Защо, Как, Кой,
Кога, Къде, Какво.

Щом нещо трябва ми, чрез тях
узнавам го завчас,
но всеки ден и на шесттях
почивка давам аз.

Когато те се уморят,
а аз съм с труд зает,
защо пък да не си поспят
от девет до към пет?

Из ПРИКАЗКИ ЗА СТРАНАТА АЛАБАШИЯ

Дайми Брадвата отиде в задния
двор и разгледа червените ма-
кове. Той си избра и откъсна
един мак, за да си го върже на
врата вместо връзка.

И той тръгна към главния пло-
щад. Там видя Слепеца с карто-
феното лице и го помоли да му
обясни защо в Алабашия желез-
ницата върви на зигзаг.

— Когато са поставяли релси-
те на железницата, всичко е би-
ло иначе, защото релсите са би-
ли поставени направо.

Тогава дошли зизитата. Зизито
е бубулечка. То тича върху крач-
ка, който са на зигзаг, яде на
зигзаг със зъбчета на зигзаг,
плюе на зигзаг с езиче на зиг-
заг.

Дошли милиони зизита, със-
кащи с мъничките си съскалчета,
които имали върху главите и под
крачетата си. Те наскочали вър-

Защо да нямат миг покой
за обед и за чай?...
Но хората си има свой
различен обичай:

едно детенце тука знам,
което няма жал
към своя много по-голям
домашен персонал.

Във пек и сняг, във дъжд и мрак
без отдих гони то
десетки Кой, стотици Как
и хиляди Защо!

Ръдиард Киплинг

ху релсите със зигзагообразните
си крачета, извивали и плюели
със зигзагообразните си зъбчета
и езичета, докато извили релси-
те така, че цялата железопътна
линия станала на зигзаг, за да
вървят пътническите и товарни-
те влакове на зигзаг по зигза-
гообразните релси.

После зизитата плъзнали на-
далеч в полето, където и сега
спят върху специални легла на
зигзаг и се завиват с чаршафи
на зигзаг.

На другия ден дошли работ-
ници с лопати, умни инженери
с умни планове. Всички се тру-
дили дълго. Най-после изправи-
ли релсите.

На следващата сутрин зизита-
та отворили зигзагообразните си
очи и хвърлили поглед към ли-
нията и релсите. Като видели, че
те отново вървят направо, че

релсите и траверсите, клиновете и болтовете са пак накриво, зизитата даже не закусили нея сутрин.

Те скочили от зигзагообразните си легла; метнали се върху линията с зигзагообразните си крачета, плюли и извивали, докато с плюене и извиване извили за втори път всички релси, траверси, клинове и болтове, и пак ги направили на зигзаг, съ-

Из ОЛЕ-ЗАТВОРИ ОЧИЧКИ

Никой на света не знае толкова много приказки, колкото Оле-затвори очички.

Когато децата заспят, Оле-затвори очички сяда при тях. Той е облечен в копринено палтенце, само че не може да се каже точно какъв е цветът на палтенцето, защото то изглежда ту зелено, ту червено, ту синьо. Под двете си мишници държи по един чадър. Единия, на който са нарисувани картинки, той разтваря на добрите деца и тогава те сънуват през цялата нощ най-чудни приказки. Другият чадър, на който няма нарисувано нищо, Оле разтваря над лошите деца и тогава те спят като пребити.

— И тъй — каза Оле-затвори очички — сега да украсим малко стаята! — И изведнъж всички цветя в саксиите се превърнаха в големи дървета. Дългите им клони попълзяха по стените. Стаята заприлича на великолепно беседка. Всички клони бяха

що като че ли до една буква И е долепена друга буква И и после още една и още една.

Карл Сандбърг

обсипани с цветя. Изведнъж се чу силен плач в чекмеджето на масата, дето лежаха учебниците на Ялмар.

— Какво е това? — рече Оле-затвори очички.

Оказа се, че шумът иде от тетрадката по краснопис. На всяка страница в началото на всеки ред стояха големи букви, това бяха печатните образци. Редом с тях се мъдреха и други букви, които си въобразяваха, че приличат на първите. Те бяха написани от ръката на Ялмар и имаха такъв вид, като че се спъваха о линейките.

— Гледайте как трябва да се държите! — говореха образците.

— Ах, как искаме. Но не можем, ние сме тъй слабички!

— Тогава ще трябва да вземете лекарство! — каза Оле-затвори очички.

— Ах, не, не! — закрещяха всички букви и в същия миг станаха тъй прави и равни, че просто да ти е драго да ги гледаш.

Ханс-Кристиан Андерсен

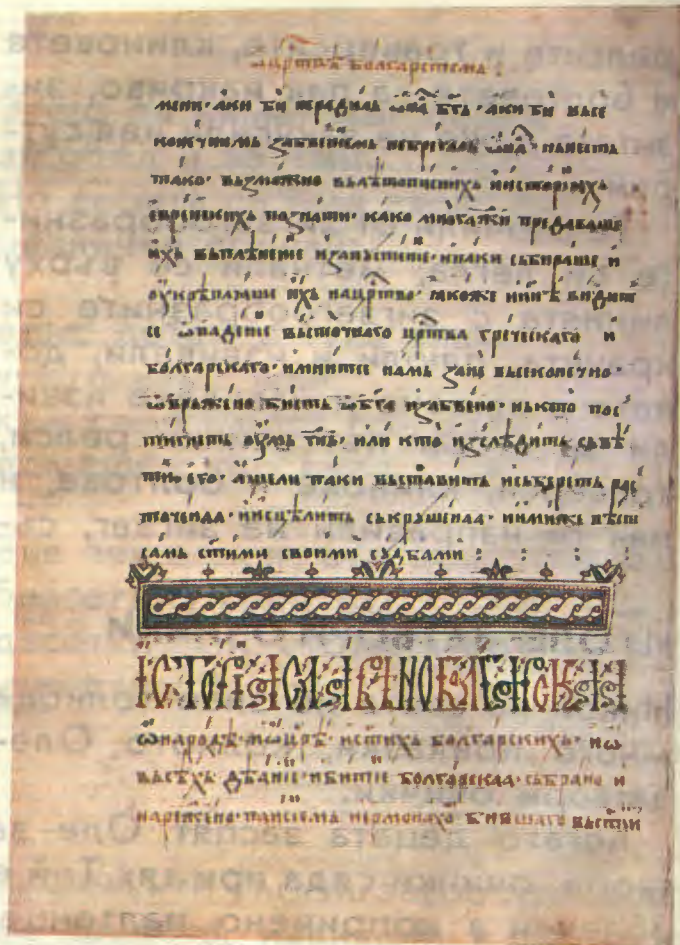
ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ

Преди много години българският народ живеел под чуждо робство. Тежък бил тогава животът на българите — нямали своя държава, свои училища. Много хора забравили, че България някога е била силна и свободна страна.

Тогава се явил един смел и пламенен българин — Паисий Хилендарски. Той гледал с болка страданията на своя народ и решил да му помогне: написал книга за славното минало на българите; за това, че и те са имали свободна държава, че първи те са дали писмо и книги на другите славяни. Дълго време той събирал по библиотеки и манастири всичко писано за българите. Книгата си той нарекъл „История славянобългарска“. В нея разказва за подвизите на дедите си и призовава българите да пазят своя език, да се учат в свои училища, да се борят за свободата си.

После тръгнал да разнося книгата си от град на град и от село на село. Много хора я четяли и преписвали. Българите разбирали, че са потомци на храбър и велик народ. Повели борба срещу поробителите и извоювали свободата на родината си. Много българи отдали силите и живота си за свободата. Името на Паисий остава незабравимо, защото той е първият народен будител.

Божидар Райков

Страница от „История славянобългарска“, препис на Софроний Врачански.

Паисий Хилендарски

Печат на Паисий Хилендарски

1. От кои глаголи са образувани думите БУДИТЕЛ и ПРЕДВОДИТЕЛ?

2.

8	9	1	3	7	4
7	1	9	9	2	5

$$\begin{array}{r} \text{—} 995437 \\ 874432 \\ \hline \end{array}$$

6	5	3	2	2	7
4	2	1	7	5	2

$$\begin{array}{r} \text{—} 795893 \\ 642179 \\ \hline \end{array}$$

3. Напишете синоними на съществителните СТРАДАНИЕ и РОДИНА.

4. Напишете имената на народни будители.

5.

$37 - 5 =$	$43 + 6 =$
$98 - 24 =$	$18 + 37 =$

6. Разделете фигурата на три еднакви части.

ПРЕЛЕТЪТ НА ПТИЦИТЕ

През пролетта, когато снегът се стопи и дърветата се разлистят, от юг пристигат големи птичи ята. Преминават в стройни вериги жеравите, тежко махат силните си криле патиците и гъските. Летели са дни наред, за да се завърнат в родните си места. Тук те правят гнездата си, снасят яйца и отглеждат малките си. Прелетни са повечето пойни пти-

ци. С идването си те огласят гората със своите песни. По цели нощи се чува пеенето на славея.

През есента, при първите признаци на идващата зима, прелетните птици тръгват обратно на юг. Лястовичките се събират по жиците и се подготвят за път. Те ще отлетят далече, в топлите страни и ще се върнат отново идната пролет.

БОДЛИВИЯТ ТРЪН

Две синегушки свиха гнездо в гъстите клони на нисък трън край една ръжена нива. Цяла седмица носеха в човките си влакнца, ланшна трева, перца и вълна. И гнездото стана меко, хубаво, здраво прикрепено в бодливите клони на тръна и скрито от погледите на грабливите птици.

Един ден мина врабец.

— Брей, че хубаво място сте намерили да мътите! — присмя се той. — Само прости, необразовани птици могат да вият гнездо в такъв просташки трън.

— Според тебе къде трябва да го направим? — попита сине-

гушката. — Може би в някоя пукнатина в скалите? Но ние не обичаме скалите. Там си вият гнезда нощните птици, дивите гълъби и враните.

— Според мен трябваше да го направите на някое високо дърво — важно рече врабецът — или в капчука на някоя стряха. Да не го вали дъжд и да не го стига котката. Аз се настаних с моята врабка в една водосточна тръба. Хем хубаво, хем удобно.

— Ние така си знаем — каза скромно синегушката.

Емилиян Станев

1. Защо родината на пойните птици е тук, а не в топлите страни?
2. От кои глаголи са образувани думите ПОЙНИ и ПРЕЛЕТНИ?
3. Защо птиците си вият гнездата по различен начин и на различни места?
4. Поправете текста:
ПРЕЗ ПРОЛЕТТА, КАТО ЗАВАЛЯ СНЯГ, ВРАБЧЕТАТА ТРЪГНАХА КЪМ ТОПЛИТЕ СТРАНИ. ЗАВЪРНАХА СЕ ПРЕЗ ЕСЕНТА И СВИХА ГНЕЗДА НА КОМИНИТЕ.

5. Напишете разказче по картинките.

Grid area for writing a story.

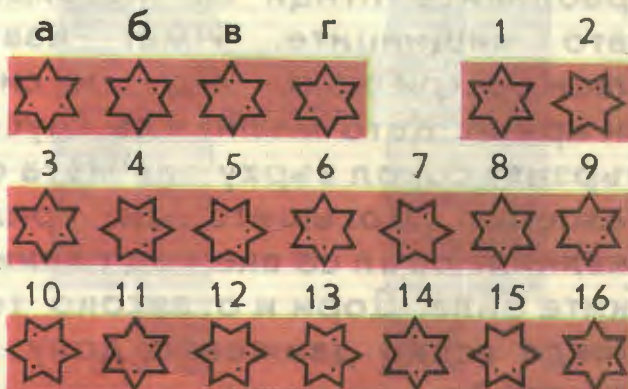
6. Удвойте числата 79821, 853978.

Grid area for writing the doubling calculations.

$$7. 438721 \times 2 =$$

$$172967 \times 2 =$$

8. Отбележете коя фигурка а, б, в или г е всяка от фигурките от 1 до 16.

кукумявка

сокол

орел

ГРАБЛИВИТЕ ПТИЦИ

Грабливите птици са месоядни като хищниците. Имат извит клюн, остри нокти и дълги, силни криле. Като мълния се спуска бързият сокол върху пляката си. Разперил могъщите си криле скалният орел се вие над планинските била. Дори и от високо той вижда всяко движение долу на земята.

Големите лешояди не са красиви, но са санитарни на природата —

хранят се с мърша и предпазват другите животни от зарази.

Щом се смрачи, вик отеква в гората. Горската сова излиза на лов. Безшумно прелита едра сянка. Това е бухалът. Големите му очи виждат в тъмното.

Както хищниците, грабливите птици поддържат равновесието в природата. Много от тях са вече редки.

Трябва да се пазят!

1. Защо грабливите птици имат силни и дълги криле?
2. Ноктите и човките на грабливите птици на какво приличат у хищниците?
3. Разполовете числата: 683496 , 479312.

4. Как са образувани имената на БУХАЛА и КУКУМЯВКАТА?

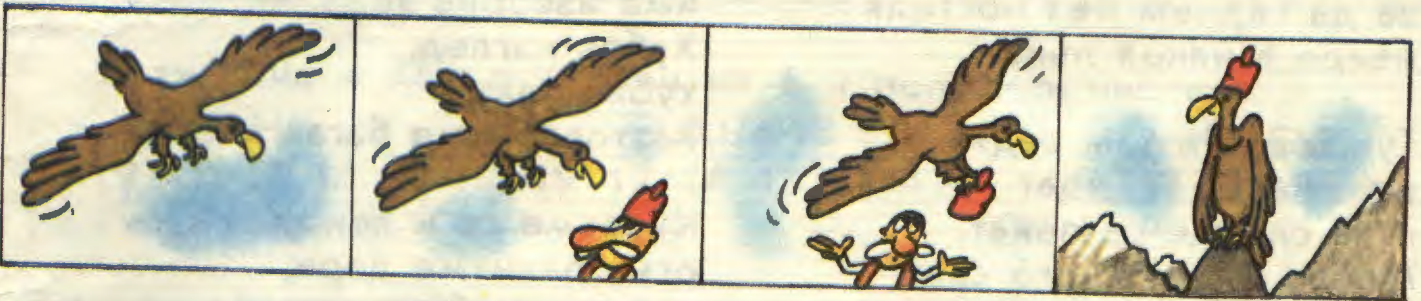
5. Разделете на две числата: 341728 , 239656.

6. От кое от двойките изречения научавате повече? Защо?

ПТИЦИТЕ СЕ ХРАНЯТ С ДРУГИ ПТИЦИ И ЖИВОТНИ. ГРАБЛИВИТЕ ПТИЦИ СЕ ХРАНЯТ С ДРУГИ ПТИЦИ И ЖИВОТНИ.

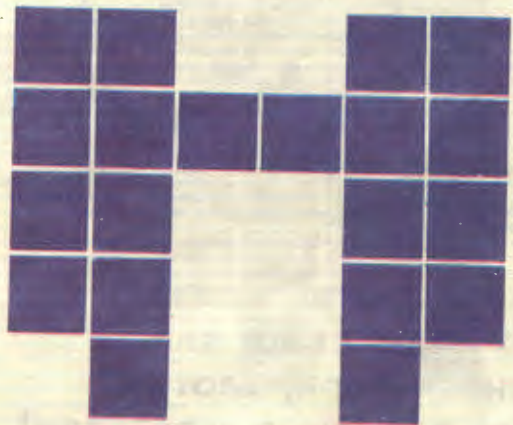
ПТИЦИТЕ ОГЛАСЯТ ГОРАТА. ПОЙНИТЕ ПТИЦИ ОГЛАСЯТ ГОРАТА.

7. Напишете разказче по картинките.

8. Разделете фигурата на четири еднакви части.

ЗАЩИТА НА ПРИРОДАТА

Някога човекът сечал горите и ловувал, без да предполага, че горите и дивечът могат да изчезнат. Животните започнали бързо да намаляват, а пустинните места да настъпват. После дошли големите градове и заводите. Все по-малко място оставало за дивата природа. Тогава хората започнали да се замислят: Кой ще оглася гората, ако няма птици?

ИЗЛЕТ

Ние правихме в неделя излет до една река,
за да седнем без постеля
нейде в някоя лъка.

Тук седят и там седят,
излежават се, ядат
и на слънце се пекаат.
Много хора, много свят!

И успяхме да открием
хубава полянка ние.

Но на нея спираш ти и
виждаш пръснати кутии
и като че ли за зло —
даже счупено стъкло.

Тръгнахме нататък пак,
спряхме до самия бряг.

Но и тука огън клали,
също пили, също яли,
пръснали кори, хартии,
как да седнеш в мръсотии!

И подминахме тогава

Кой ще спира пороите, ако оголим планините?

Сега у нас на заводските комини се слагат филтри — за да бъде въздухът чист. Голите хълмове се залесяват. Редките диви животни като мечката, видрата, орлите се пазят в особени защитени територии — резервати. Там природата остава непокътната, каквато е била някога.

— Тук, деца — извиква Слава, —
няма от боклук следа,
има изворна вода.

Хубав изглед,
хубав плаж!
Разтоварихме багаж...

Къпахме се и лежахме,
огън палихме дори,
и на волейбол играхме,
и на весели игри.

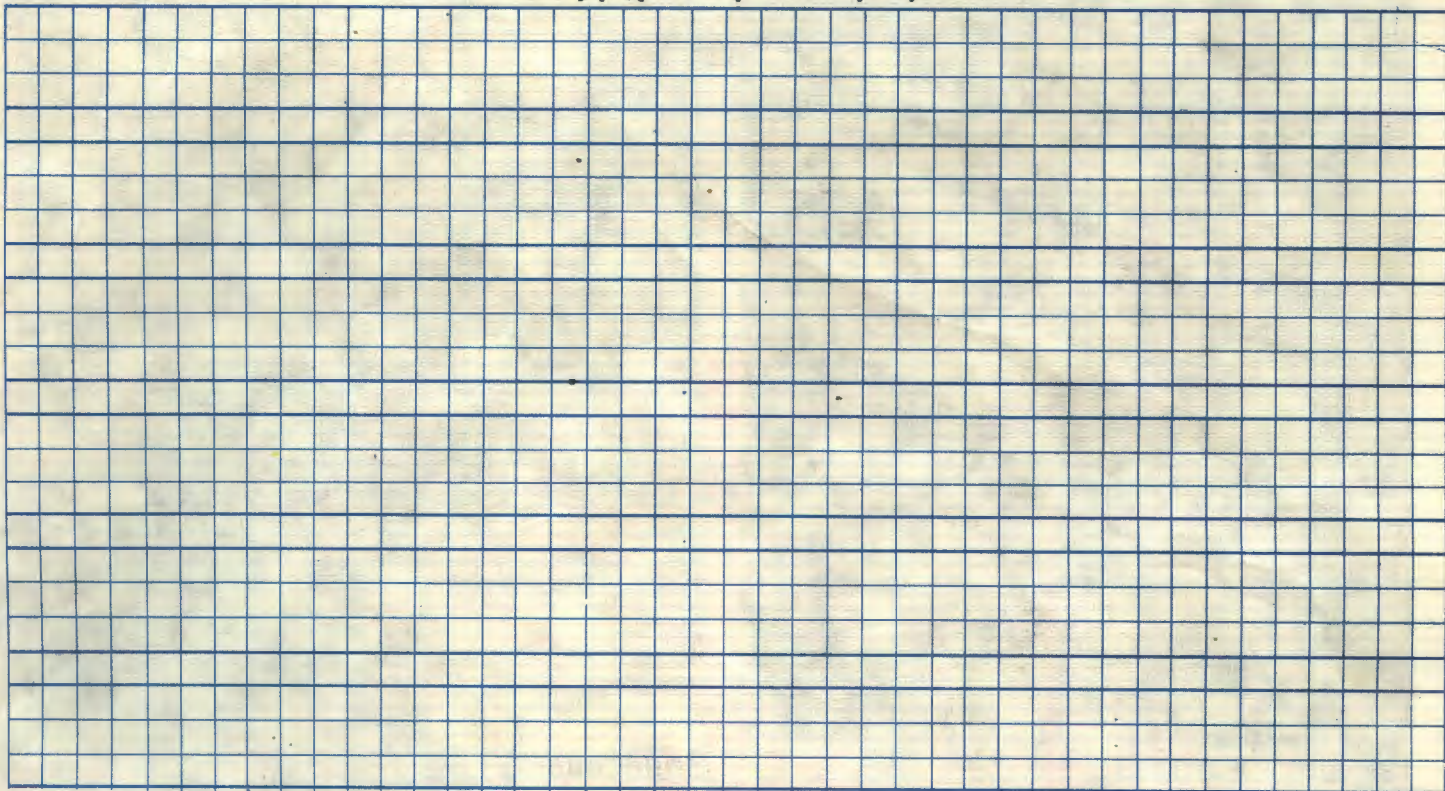
На зелената ливада
пихме сок и лимонада,
ядохме консерви, лук
и си тръгнахме от тук.

На чудесната поляна
край огнището навред
нашата следа остана —
три кутии, пет буркана,
цели купища от смет.

В понеделника с усмивка
пак дойдохме тука, но
чисто място за почивка
не открихме ни едно!

Сергей Михалков · Превел Асен Босев

1. Разкажете за една екскурзия сред природата.

2.

Иван, Ана и Кольо играли на 6 и получили числата:

ИВАН

АНА

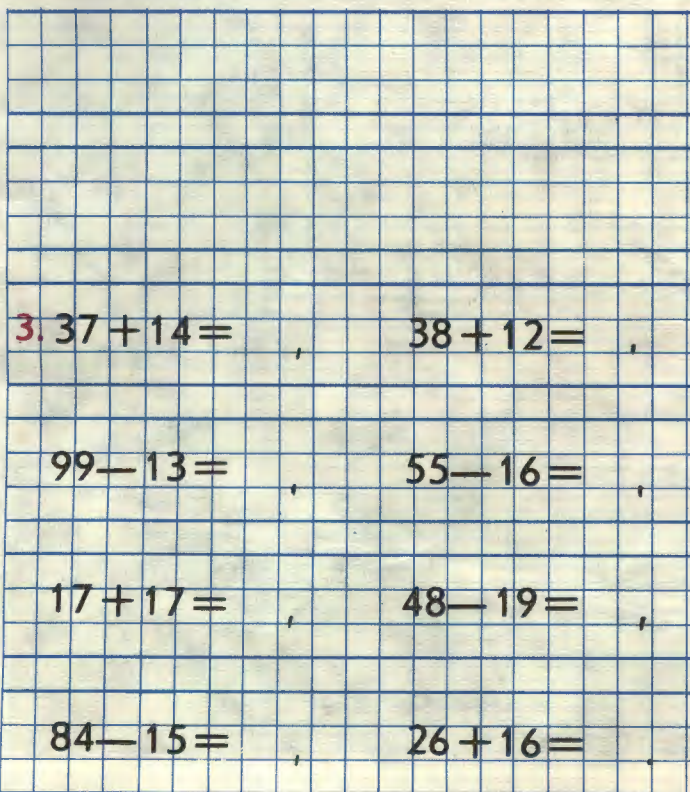
КОЛЬО

11 19 17 17 11 19

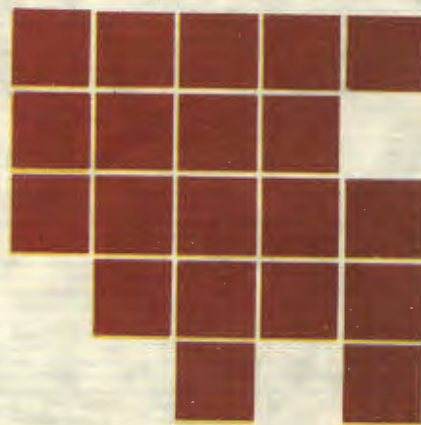
19 12 14 13 24 12

16 17 12 10 19 12

Кой е спечелил?

4. Разделете фигурата на четири еднакви части.

Ерозия на почва

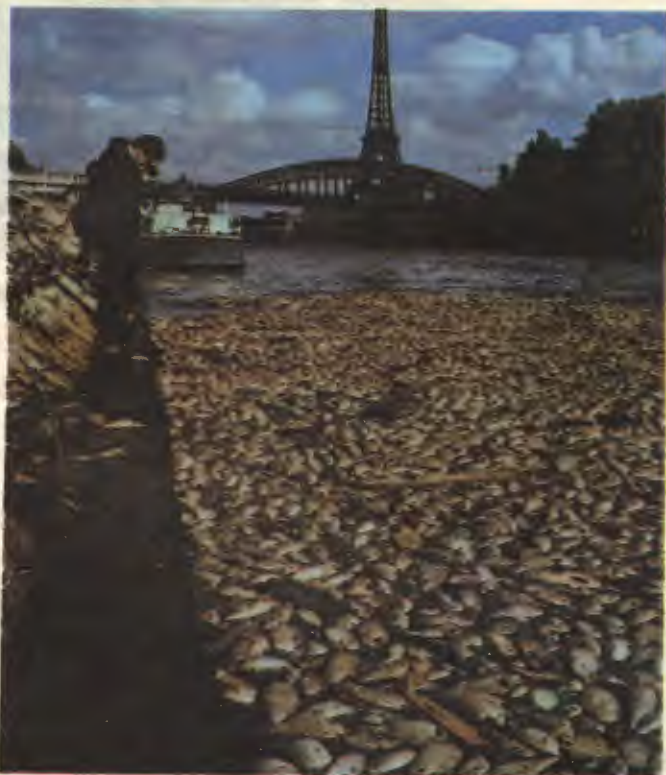
Залесяване

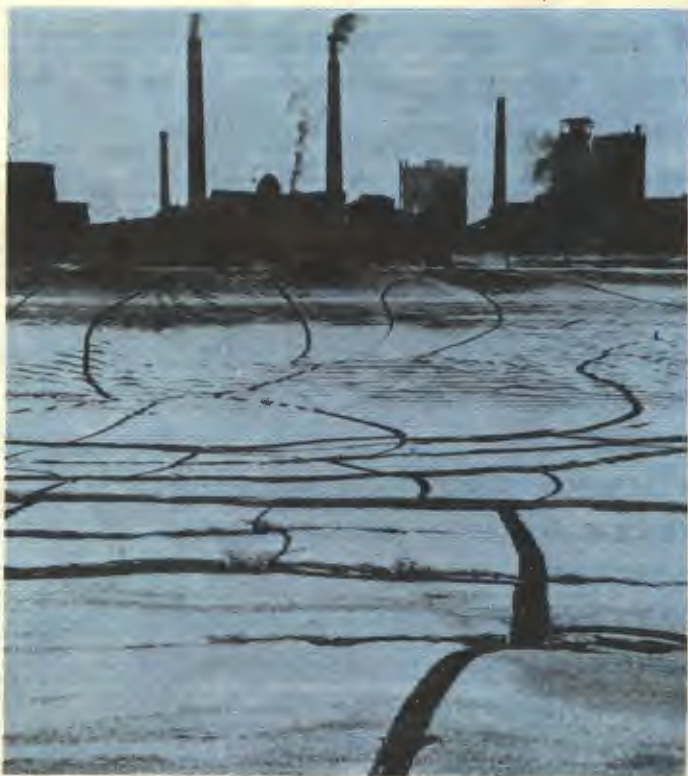
Завод с пречиствателна станция

Пожар в гората

Изтровена риба от замърсена вода

Почва, замърсена от химически отпадъци

ХРИСТО БОТЕВ

Христо Ботев е революционер и поет. Роден е през 1848 година в Калофер. Учи в Русия. После живее като емигрант в Румъния. Там Ботев издава вестници и написва своите пламенни революционни стихотворения. Организира борбата на българския народ за свобода. След Априлското въстание, заедно със своята чета Ботев пристига в България, за да помогне на своя народ.

На 2. юни 1876 г. Христо Ботев загива геройски в борба с врага. Този ден днес ние чествуваме като ден на героите, дали живота си за свободата на България.

ХАЙДУТИ

Я надуй, дядо, кавала,
след теб да викна — запея
песни юнашки, хайдушки,
песни за вехти войводи —
за Чавдар, страшен хайдутин,
за Чавдар, вехта войвода —
синът на Петка Страшника!
Да чуют моми и момци
по сборове и по седенки;
юнаци по планините
и мъже в хладни механи;
какви е деца раждала,
раждала, ражда и сега
българска майка юнашка;
какви е момци хранила,
хранила, храни и днеска
нашата земя хубава!

Христо Ботев

Из ПРИСТАНАЛА

„Горо, горо, майко мила,
толкоз годин си хранила
мене, горо, юнак стари
с отбор момци и другари, —

храни, горо, таквиз чеда,
дорде слънце в светът гледа;
дорде птичка в тебе пее,
тоз байряк да се ветрее!“

Христо Ботев

1. Имената на кои славни български синове и дъщери знаете?

2. Напишете имена на народни музикални инструменти.

Handwritten blue scribble on a grid background.

3. Защо вас ви наричат чавдарчета?

4. Какви са глаголите ВИКНА, ЗАПЕЯ? Напишете изречения с тях.

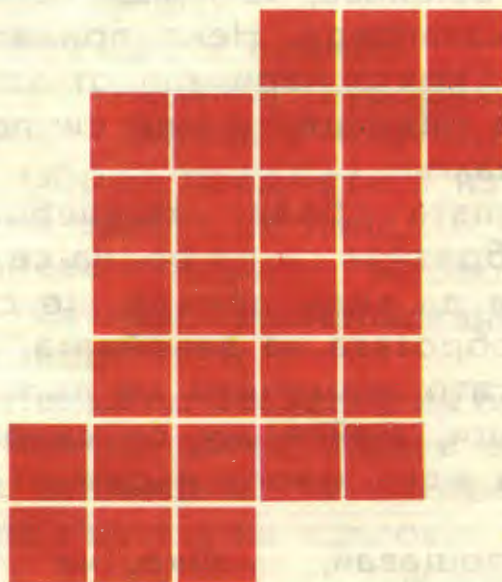
Empty grid for writing answers to questions 3 and 4.

5. Напишете разказче по картинките.

Large empty grid for writing a story based on the illustrations.

6. Разделете фигурата на четири еднакви части.

ВЪЛШЕБНИЦИ

Живяла някога една вдовица. Тя имала две дъщери. По-малката била добра, скромна и невижда на красавица. Майката безумно обичала по-голямата си дъщеря и мразела по-малката. Нещастното момиче трябвало да яде в кухнята и непрекъснато да работи. То трябвало по два пъти на ден да ходи с една голяма стомна за вода и то много далече.

Един ден, като било на извора, дошла при него една бедна жена и го помолила да ѝ даде да пийне водица.

— На драго сърце, майчице — казало хубавото момиче и веднага изляло стомната си, наляло вода от най-хубавото място на извора, подало ѝ я, като придържало стомната, за да може жената да пие по-лесно.

След като утолила жаждата си, добрата жена му казала:

— Ти си толкова хубава, добра и вежлива, че ми се иска да те възнаградя. Нека при всяка дума, която изричаш, от устата ти да пада цвете или скъпоценен камък.

Жената била вълшебница, преобразила се на бедна селянка, за да види докъде ще стигне добротата на девойката.

Когато момичето се върнало в къщи, майка му се скарала, че си идва много късно от извора.

— Прощавай, майко, че толкова се забавих — отговорило

клетото момиче и като казало тези думи, от устата му паднали два бисера, две рози и два големи диаманта.

— Какво виждам? — извикала майката смаяна. — Като че ли от устата ти падат бисери и диаманти. Какво значи това, дъще? — Тя за първи път я нарекла „дъще“.

Горкото дете ѝ разказало всичко, което се е случило, а през това време от устата му изпадали безброй диаманти.

— Щом е така, — казала майката — тогава да изпратя там и моята дъщеря. Ела и виж какво пада от устата на сестра ти.

Сестрата взела най-хубавия сребърен съд, който имали в къщи, и отишла, но през всичкото време мърморела. Едва стигнала до извора, и откъм гората се задала великолепно облечена жена. Това била същата вълшебница, която се явила на сестра ѝ, но този път взела образа и дрехите на принцеса, за да види докъде ще стигне неучтивостта на това момиче. Тя се

приближила и поискала вода.

— Да не съм дошла тук да те поя — отвърнала грубата горделивка. — Нарочно донесох сребърен съд за принцесата, нали? Като искаш вода, пий от извора.

— Ти не си много учтива — подела вълшебницата, без да се гневи. — Добре, нека тогава при всяка дума, която изречеш, от устата ти да пада по една змия или жаба.

Щом майката зърнала дъщеря си, извикала я веднага.

— Какво искаш да стане, мамо? — отговорила грубиянката и от устата и паднали две пепелянки и две жаби.

— Боже мой! — извикала майката — какво виждам? Сестра ти е виновна за това нещастие, но тя скъпо ще ми запла-

Из АЛИСА В СТРАНАТА НА ЧУДЕСАТА

— Когато бяхме малки — добави Лигавата Костенурка спокойно, макар че си похълцваше от време на време, — ходехме на училище в морето. Учителка ни беше една стара Костенурка... наричахме я Ученурка...

— Ние получавахме отлично образование... наистина имахме училище всеки ден!

— Какви предмети имахте? — попита Алиса.

— Чешене и пискане, разбира се. Те бяха най-важните — отговори Лигавата Костенурка. — И

ти! — и веднага се спуснала да я бие. Горкото момиче избягало и се скрило в близката гора.

Царският син, който се връщал от лов, я срещнал и като я видял толкова красива, попитал я какво прави сама в гората и защо плаче.

— О, господине! Майка ми ме изгони от къщи! — проплакала тя.

Като видял, че от устата ѝ паднали пет-шест бисера и диаманта, принцът я помолил да му каже откъде има тази дарба. Момичето му разказало всичко.

Царският син я завел в двореца и се оженил за нея.

А сестра ѝ станала толкова омразна, че дори собствената ѝ майка не могла повече да я търпи и я изгонила от къщи.

Шарл Перо

сетне... различните подразделения на аришметиката — съдиране, изяждане...

— Какво друго имахте?

— Ами... имахме лудория — отговори Лигавата Костенурка, като изброи предметите на ципите на едната си лапа. — Стара и нова лудория и мореография. Сетне... краснопискане и бесуване.

Учителка по бесуване ни беше една голяма змия, идеше един път в седмицата. Тя ни преподаваше въртеж на кръгове.

Луис Карол

РИБНИЯТ БУКВАР

Когато децата тръгнат на училище, трябва им буквар. Без буквар не може.

До преди сто и петдесет години — преди още България да се освободи от османско иго, нашите деца не са имали такива букварчета, каквито имате вие. Тогава те си служили с разни книги, писани на стар черковен език, който децата не разбирали. Затова учението им било мъчно. Но един учен българин и родолюбив човек на име Петър Берон, родом от град Котел, като виждал тази несгода и мъка, потрудил се и съставил едно малко, но хубаво българско букварче. Това букварче имало заглавие „Буквар с различни поучения“, но по-неже в края му имало картинка на риба, нарекли го „Рибният буквар“.

В него има малко четене, малко български език, малко аритметика, като във вашето букварче. От всичко по малко, но всичко ново, народно, а не черковно. Полезно букварче. Много полезно за своето време.

На края Петър Берон прибавил мъдри мисли и поучения. Ето някои от тях:

**Другиму не се присмивай,
ами тебе си обгледвай.**

**Почитай старите, доде младеш,
да почитат и тебе, кога остареш.**

**Каквото правиш, прави го добре
и мисли за сетнините.**

Христо Кодов

Б У К В А Р Ъ

СЪ РАЗЛИЧНЫ

П О У Ч Е Н И Я

СОБРАНИ СЪТ

ПЕТРА Х. БЕРОНА

За Български-те училища.

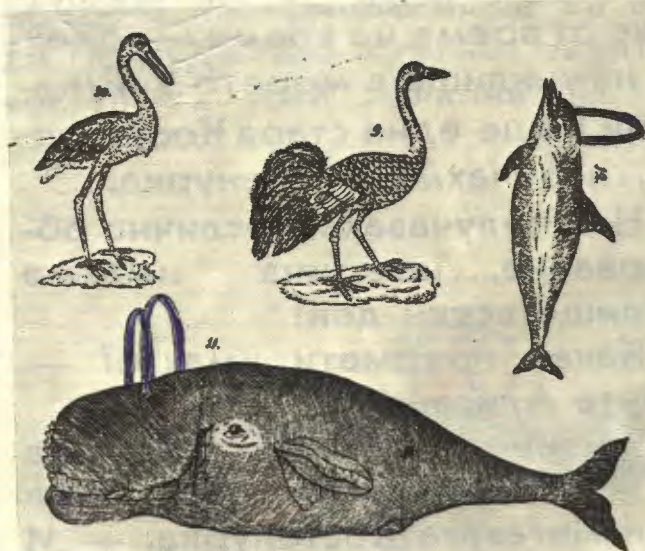
Напечатана съ същъ помощъ-та

Г. ЯНТОНЪОВА ІОАННОВИЧА.

Въ годѣ 1824.

Корица на „Рибният буквар“

Страници от „Рибният буквар“

1. Напишете съчинение на тема: „Какво научих от моето букварче“.

2. Разделете фигурата на четири еднакви части.

БЪЛГАРСКОТО ЗНАМЕ

музика: Димитър Вълчев

текст: Николай Соколов

1. Бяло, зелено, червено,
мир, свобода и Родина.
Бяло, зелено, червено,
върх, равнина и Родина.
2. Бяло, зелено, червено,
в нашто сърце се побира...
Бяло, зелено, червено,
никога то не умира...

НАЙ-СРЪЧНАТА

музика: Петър Ступел

текст: Калина Малина

1. От мама няма в комбината
по-пъргава предачка.
До нея сякаш вретената
са пиленца до квачка.
2. Тя строго заповед им дава
и зорко ги наглежда.
Въртят ли се? Въртят.
Тогав памакът става прежда.

ЧЕРЕШКИ

музика: Васил Казанджиев

текст: Лилия Димитрова

Ний сме мънички черешки
с аленочервени дрешки.

Люшкаме се върху клончета,
сладки сме като бонбончета. (2)

ЩЪРКЕЛ И ДЕЦА

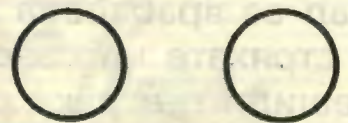
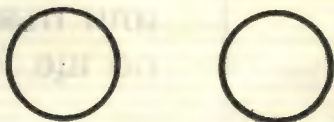
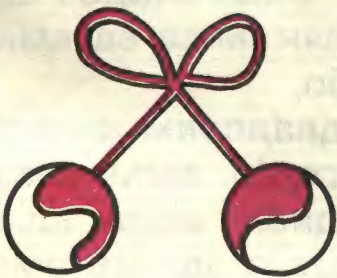
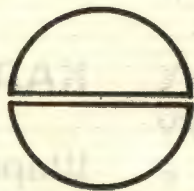
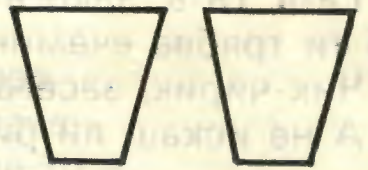
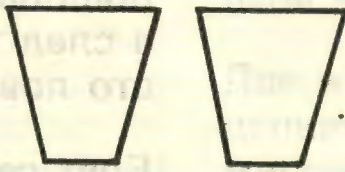
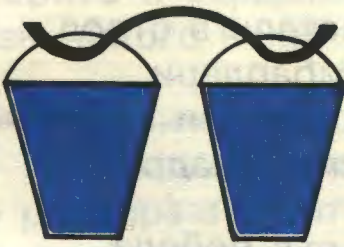
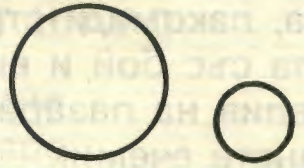
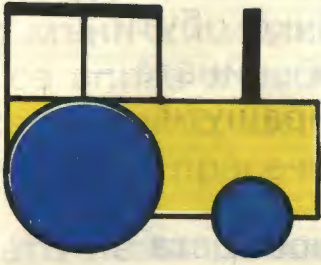
музика: Добри Христов

1. Щъркел шарен дългокрак,
я затракай, трака, трак!
Щъркеле, дългокрак,
я затракай трака, трак!
2. — И защо тук не стоя,
както ние у дома,
тра-ла-ла, тра-ла-ла,
както ние у дома.
3. — Бягам в топла аз страна,
там намирам си храна
на-на-на-на-на-на,
там намирам си храна.
4. Щъркел шарен дългокрак,
я затракай трака, трак!
Тра-ла-ла, хайде пак,
я затракай трака, трак!

КОТАК — ЮНАК

Народна песен

1. Прела мома тънка прежда, (2)
та напрела три вретена. (2)
2. Смотала я на котака, (2)
на котака на краката. (2)
3. Отде се взе пуста мишка, (2)
че подплаши котак-юнак. (2)
4. Хукна котак на тавана, (2)
че обърка тънка прежда. (2)
5. Викна мома, та заплака. (2)
Как ще кажа аз на мама! (2)

ВРАБЧОВА СГОВОРНА ДРУЖИНА

Врана, лакома и стара,
пазела със бой и вик
падналия на пазара
от конете ечемик.

Малкият врабец Сивушко
я замолил простодушно:

— Чик-чирик, чик-чирик,
дай ми малко ечемик!

— Га-а, га-а, закога
теб ти трябва ечемик?

— Чик-чирик, засега!

— А не искаш ли ритник?

Домъчняло на Сивушко —
бил неопитен и млад.
Под една стреха се сгушил
и треперил той от глад.

След Сивушко друг дошел —
пак премръзнал, изгладнел —
и заплакал той: „Чи-ри-ли
във стомаха ми игли,
във стомаха ми от глад
сто игли сега бодат!“

А след него — трети, пети,
петдесети и стотици
гладни мършави врабчета
и врабици.

Сбрал се врабчовия свет
под стряхата на съвет.
И решили с всички сили,
попрестане ли снега,
да сразят врага.

А от облаците бели
те изпрели сто къдели,

та започне ли войната —
да са с топличко обути,
та започне ли войната —
да си имат парашути.

И денят на свободата
най-подир дошел. Ятата
се издигнали високо
във небето синеоко.

Най-напред летели в строя
рошопери бомбардери,
а след тях на две-три мили —
сто ловджийски ескадрили.

Боят свърши със победа.
Би се храбрата дружина.
Който иска, нека гледа
как от враната остана
само пух и перушина.

Никола Вапцаров

КАЛИНКАТА И БАРДУЧЕТО

Шарена калинка,
как така се случи,
кацна върху мойто
мъничко бардуче.

Не гони я, бабо,
може да е жадна,
или пък на него
пò ще ѝ е хладно.

Шарена... и също,
как така се случи,
също като мойто
шарено бардуче!

Добри Жотев

Денонощно сняг вали,
сняг студен, озлобен,
като мънички игли
той се впива и забива
в всеки, който ще рече
пътя му да пресече.

Кучето лежи отвън —
няма къща — накъде?
Де да сложи то за сън
своята глава, не знае.
А снегът бодее, бодее
упорито и сърдито
и за никого нехае.

Кучето скимти и плаче:
— Ах, палач, ох, палач,
не разбираш ти от плач,
ни от гняв, ни от молби —
да заспя ме остави!

Ах, да дойде лятос, аз
къщичка ще си направя,
топла къща... и в захлас
ще почивам в нея аз,
но почакай дотогава!

Дойде лято. Псето мисли:
„Що ми трябва къща мен?
Не от мързел, не от лен,
но защо излишен труд?“

Таз година няма студ,
няма да вали, нали?“

Празни мисли! Сняг вали
всяка зима. Мисли псето
къща да си построи,
само вън да размрази,
да се махне този сняг.

Но когато дойде лето,
но когато дойде пек,

псето — знаете — проклето
страшно много го мързи.
Никола Вапцаров

ГЛУПАВИЯТ ШАРО

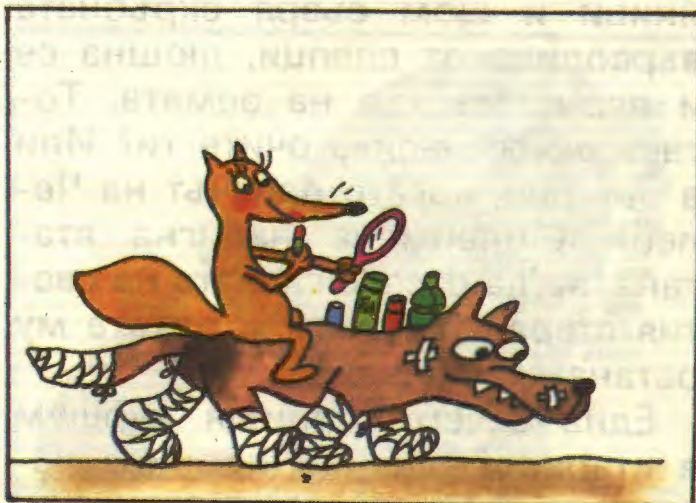
Уж е куче умно,
уж е куче старо,
а какъв е глупав
тоя пусти Шаро.

Клекнал посред двора,
час и половина
лае по добрата
ясна месечина.

Лае и във нея
целият вторачен,
мисли си, че тя е
топличка погача.

Мисли, че ще падне
тя от небесата
и ще го уцели
право във устата.

Уж е куче умно,
уж е куче старо,
а какъв е глупав
тоя пусти Шаро! Добри Жотев

ЗЕМЯТА НА БЪЛГАРИТЕ

Ти идеш от дълбочината на вековете, от потъмнелите страници на историята се усмихват твоите бездънни очи. Косата ти е прошарена от среброто на времевата, нозете ти са боси, а петите — напукани. Наместо гердан от златици, ти носиш една вехта бакърена парá, нанизана от конопена връв, отколе изкопана от разрушена старинна твърдина.

Наместо белези от златни гривни, по ръцете ти личат следи от вековни вериги. А над мокрите очи на твоето високо чело има едно черно кръстче, горено с огън.

Ти си девойка с чисто сърце, ти си майка, която е откърмила милиони синове.

Откога са мокри тия тъмни и дълбоки очи? От оня ли ден, когато ти вървеше през пожълтелите папрати, под кестените на Беласица и бързаше да допреш устни до челата на ослепените Самуилови войници? Мъжественият цар посрещна своите войници и щом съзря скръбната върволица от слепци, люшна се и падна мъртъв на земята. Тогава ли се наляха очите ти? Или в оня ден, когато палачът на Челеби Сюлеймана надигна ятагана, за да отсече главата на светия старец Евтимия, и ръката му остана вкаменена?

Една вечер пропищя куршум в стария Балкан и прониза челото на твоя най-вдъхновен син.

Ти дълго стоя наведена над него, опряла ухо до сърцето му. И когато заглъхна последният удар на светата камбана, една сълза излезна от дясното ти око и капна. Беше тъмно. Додето падне, сълзата грейна в нощта като вошеница — запалена от майчина ръка. В тая сълза имаше отблясък от далечни светкавици. В нея трепнаха езиците на ония гибелни огънове, които превърнаха в пепел книгите в библиотеката на „Свети Петър и Павел“. В тези сълзи имаше светлина от кандилото на атонския монах, искри от кладата на Петлешковата и разбунтуваните средногорски села.

Колко пъти съм те срещал по нивите! Ти спохождаш орачите. Милваш с длан потните чела на воловците, които затъват до колене в чернозема на Тракия и пъшкат над Дунавската равнина. Ти стриваш в шепата си първия узрял житен клас и хвърляш зърното на божите птички. Ти береш цвете в момините градинки, за да накитиш житните купни. Когато вълкът грабне майката овца — ти кърмиш сиротното агънце и му нижеш гердан от мънистени зърна. А когато птичето падне от гнездото, грабнато от вятъра, намокрено от хладния дъжд, ти го прибираш в пазвата си и го топлиш до сърцето си.

Аз чувам как тупти твоето топло сърце в тъжните народни песни. Песен на чучулига, която трепти при залез, песен на кавал,

който гука по седенките, е твоят глас.

Ти ме научи да спя на голата земя, по стърнищата. Твоята пръст е раждала хляба на моите деди. Ти ме научи да квася в студения кладенец коравия залък на нашето време, за да омекне.

В твоите влажни недра спят дълбоко мили покойници. Донякога ти ще poiш със сок корените на младото дърво, което ще полюшва клони над заспалите вечен сън и ще ражда плод за новите поколения.

Земя на българите, родино моя, на колене стоя пред теб и целувам твоята корава невидима десница.

Ангел Каралийчев

МАЛЪК СЕЧКО ФЕВРУАРИ

Що за хала
завилняла —
вятър, дъжд и сняг!
Вей, завява,
заслепява
ни очите чак!
Малък Сечко,
Сечко-Бечко,
стига се лютй!
Не върлувай,
не бушувай —
спри гнева си ти!

Духаш, чукаш
и се пукаш,
ала пролетта
пак ще блесне
посред песни,
радост и цветя. Гео Милев

НА МАХАЛАТА КОТКИТЕ

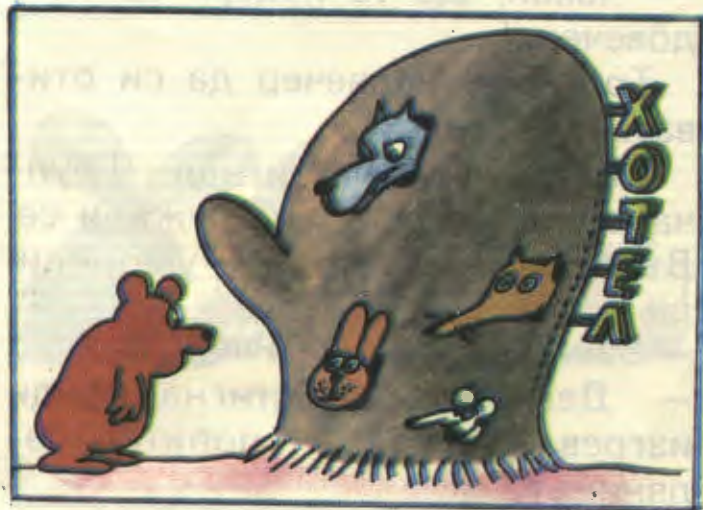
Събрали се котките,
писаните и маците
от цялата махла:
мяу... мяу...!

Днес има пуйка печена,
на мръвчици насечена...
крак, шийка и крила...

И сладък дъх подушили,
гърлата си отпушили,
събират се отвред —
и през плет,
и през врата
катерят се, провират се
и гладни — гладно взират се
с разтворени уста.

Но ако пусна кучето,
ще ги научи то
тогаз! —
и ще се разбере
добре,
че нашта пуйка печена,
на мръвчици насечена,
е само зарад нас.

Гео Милев

УМНА ГЛАВА

Отишъл Глупчо на пазар. Видял там много неща. Видял и един селянин от тяхното село. Селянинът продавал хубаво петленце. Много се харесало петлето на Глупчо. Но нямал пари да го купи.

И когато селянинът се заприказвал, Глупчо бързешком вдигнал петлето и го мушнал в пазвата си.

Обърнал се след малко селянинът, завайкал се, затършувал. Няма петел, няма дявол.

По едно време петлето шавнало в Глупчовата пазва: „Кукуригу-у-у!“ Хората си гледали работата и никой не обърнал внимание. Но Глупчо се уплашил, рекъл да види дали не са чули.

— Вие чухте ли някое петле да кукурига? — попитал той гузно хората, които били край него.

— Не сме.

— И аз не съм чувал — успокоил се Глупчо. Ала селянинът видял пазвата му и се досетил:

— Чакай, ще те изцеря аз тебе довечера!

Тръгнали надвечер да си отиват.

Селянинът настигнал Глупчо, заприказвал го, сдружили се. Вървели, вървели — уморили се.

Взело да се стъмнява.

— Дали можем стигна преди изгрев в село? — попитал селянинът.

— Май че не ще бъде. Далечно е. — Ами знаеш ли какво? — подел пак селянинът. — Хайде да се носим. Аз ще те нося, доде пропеят петлите. А след това ти мене. Искаш ли?

— Искам.

Яхнал Глупчо селянина и си мислел:

„Ех, че го излъгах! Доде пропеят петлите, ще стигнем коймай в село“. Ала щом изминали стотина крачки, селянинът се престорил на петел и изкукуригал.

— Кукуригууу! — отвърнало петлето, из Глупчовата пазва.

— Хайде слизай, петлите пропяха!

— А бе що щат петли тук сред нивята? — отговорил уплашено Глупчо.

— Трябва да е моето петленце, дето се загуби днес на пазара. По гласа го познавам. Сигурно се е покачило на някоя круша край пътя и пее.

— Ами! — настоял Глупчо. — Аз не съм чул нищо. Тебе ти се е причуло.

— Може.

Като повървели още малко, селянинът пак изкукуригал. Петлето му отговорило.

— Яаа! Каква е тая птица, дето пее в пазвата ти бе!

— Каква птица? — разтреперал се Глупчо. — Нищо няма в пазвата ми. Ами май петлите пропяха.

— А бе що щат петли тука сред нивята! — престорил се на учу-

ден селянинът.

— Сигурно е твоето петленце, дето се загуби днес на пазара. Покачило се е на някоя круша и пее.

— Може. Слизай тогава, та да те яхна аз!

Яхнал го селянинът. Тръгнал Глупчо. Колкото бърза, по бърза.

Започнал най-сетне да тича.

— Браво бе, ти си бил цял кон!

— Аз тъй си вървя винаги — рекъл Глупчо, а си мислел: „Ах, дано стигна, доде не са се разпели петлите в село, че ще ме издаде това проклето пиле!“

Тичал, тичал, тичал — най-сетне стигнали селото. Било още тъмно.

Не били пели още първи петли. Селянинът слязъл, навел се уж да си оправи цървулите, па изкукуригал. Ех, че като се разпели петлите! Цялото село екнало:

— Кукуригууу! Пак те преварих, Червенко!

— Кукуригууу! Аха, аз откога съм буден, ама не ми се ставаше. Ти как спа бе, Пернатко? Има ли много кокошинки във вашия курник?

— Кукуригууу! Остави се! Жив ме изядоха. Ще накарам днес кокошките всичко да прероят и изтърсят.

„Кукуригу, кукуригу“ — пеели петлите. А петленцето от Глупчовата пазва бързало да се обаждат.

Глупчо съвсем се объркал.

— А бе наистина — рекъл селянинът, — моето петленце се обаждат от твоята пазва. Я се разкопчей да видим!

Бръкнал и извадил петлето.

— Яаа, то било! Ами що ще в пазвата ти?

— Че знам ли аз! Може... Може да ни е видяло от крушата. Припнало след нас и както тичах, пазвата ми се разтвори, а то хоп-вътре!

— Гледай ти, тъй трябва да е било! — повярвал му уж селянинът, па си взел петлето и отминал.

Глупчо останал сам. Очите му се налели. Без малко щял да заплаче от умора, от срам и яд, но като размислил малко, утешил се и си рекъл:

— Наистина, носих него, носих петлето му чак до село, ама пък на края му теглих такава една лъжа, че свят му се замая: сиромасът повярва, че петлето само е влязло в пазвата ми. Умна глава нося аз — и туй то.

Асен Разцветников

Из КРОКОДИЛЪТ ГЕНА

В града, където попадна Чебурашка, живееше и крокодилът на име Гена. Всяка сутрин той се събуждаше в малкия си апартамент, измиваше се, закусваше и отиваше на работа в зоологическата градина. Там той работеше като... крокодил.

Щом пристигнеше, събличаше се, закачваше костюма, шапката и бастуна си на един пирон и лягаше на слънце край басейна. На клетката му имаше табелка с надпис:

АФРИКАНСКИ КРОКОДИЛ
ГЕНА.
ВЪЗРАСТ —
ПЕТДЕСЕТ ГОДИНИ.
РАЗРЕШЕНО Е ДА СЕ ХРАНИ И
ГАЛИ.

Когато работният му ден свършеше, Гена внимателно се обличаше и тръгваше към къщи, към своя малък апартамент. Там той четеше вестници, пушеше лула и по цяла вечер си играеше сам на морски шах.

Веднъж, когато загуби сам от себе си четиридесет партии поред, му стана много, много тъжно.

„Защо винаги съм сам? — помисли си той. — Непременно трябва да си намеря приятел.“

И като взе молив, написа следната обява:

МЛАД КРОКУДИЛ НА ПЕТДЕСЕТ ГОДИНИ

СИ ТЪРСИ ПРИАТЕЛИ.
СПРЕДЛОЖЕНИЯ ИДВАЙТЕ НА
АДРЕС:
УЛИЦА „ГОЛЯМА ПАСТА“ №15
ВХОДЪ
ЗВЪНЕТЕ ТРИ И ПОЛОВИНА
ПЪТИ.

Още същата вечер, разлепи обявата из града и зачака.

На другия ден, късно вечерта, някой позвъни на вратата. На прага стоеше малко, много сериозно момиченце.

— Във вашата обява — каза то — има цели три грешки.
— Не може да бъде! — възкликна Гена; той си мислеше, че те са най-малко осемнадесет.
— Какви?

— Първо, думата „крокодил“ се пише с „о“, и второ, как може да сте млад, след като сте на петдесет години?

— Крокодилите живеят по триста години, затова аз съм още съвсем млад — възрази Гена.

— Все едно, трябва да пишете грамотно. Хайде да се запознаем. Казвам се Галя. Работя в детския театър.

— А аз се казвам Гена. Работя в зоологическата градина. Като крокодил.

— Какво ще правим сега?

— Нищо. Хайде просто да си поговорим.

Но в това време на вратата отново се позвъни.

— Кой е? — попита крокодилът.

— Аз съм, Чебурашка! — И в стаята се появи някакво не-

известно животно. То беше кафяво, с големи, ококорени очи и къса пухкава опашка.

— Кой сте вие? — обърна се Галя към него.

— Не зная — отвърна гостът.

— Ама никак ли не знаете? — попита момиченцето.

— Никак.

— Да не сте случайно мече?

— Не зная — каза Чебурашка.

— Може и да съм мече.

— Не — намеси се крокодилът,

— никакво мече не е. Мечките

имат малки очи, а вижте неговите

какви са грамадни!

— Тогава може би е кученце?

— замисли се Галя.

— Може би — съгласи се гостът.

— А кученцата люлеят ли

се по дърветата?

— Не, не се люлеят — отговори

Гена. — Те обикновено лаят.

— Как?

— Така: ав-ав! — излая кроко-

дилът.

— Не, аз така не мога — огорчи

се Чебурашка. — Значи не съм

кученце!

— Зная кой сте — отново се

обади Галя. — Вие сигурно сте

леопард.

— Сигурно — съгласи се Чебу-

рашка. На него му беше все едно.

— Сигурно съм леопард.

Никой не беше виждал лео-

пард и всички се отдръпнаха

настрани. За всеки случай.

— Хайде да погледнем в речни-

ка — предложи Галя. — Там

всички думи са обяснени, по

букви.

(Ако вие, деца, не знаете какво е речник, аз ще ви обясня. Това е специална книжка. В нея са събрани всички думи, които съществуват на света, и се разказва какво означава всяка дума.)

— Хайде да погледнем в речника — съгласи се Чебурашка. —

А на коя буква ще гледаме?

— На буквата „РР-РР-РРЪ“ —

каза Галя, — защото леопардите

РР-РР-РРЪМЖАТ.

— И на буквата „Х“ — добави

Гена, — защото леопардите

Х...АПЯТ.

Разбира се, Галя и Гена не

бяха прави, защото леопарда не

трябва да се търси нито на бук-

вата „РР-РР-РРЪ“, нито на бук-

вата „Х“, а на буквата „Л“.

Нали е ЛЕОПАРД, а не РР-

РР-РРЪОПАРД и още по-малко

Х...ОПАРД.

— Но аз не ръмжа и не хапя

— каза Чебурашка, — значи не

съм леопард!...

И после той отново се обърна

към крокодила:

— Кажете, моля, ако не разбе-

рете какъв съм, няма ли да дру-

жите с мен?

— Защо? — учуди се Гена. —

Всичко зависи от вас. Ако се ока-

жете добър другар, ще се рад-

ваме да се сприятелим с вас.

Така ли е? — попита той мочи-

ченцето.

— Разбира се! — съгласи се Га-

ля. — Много ще се радваме!

— Ура! — извика Чебурашка.

— Ура! — и подскочи едва ли

не до тавана.

Едуард Успенски

ХИМН НА КИРИЛ И МЕТОДИЙ

музика: Панайот Пипков
текст: Стоян Михайловски

„Върви, народе възродени,
към светла бъднина върви,
с книжовността, таз сила нова,
съдбините си поднови!

Напред! Науката е слънце,
което във душите греи!
Напред! Народността не пада
там, гдето знанието живеи!“

Тъй солунските двама братя
насърчваха дедите ни...
О, минало незабравимо,
о, пресвещени старини!

Бъдете преблагословени,
о вий, Методий и Кирил,
отци на българското знание,
творци на нашия говор мил!

ПРОЩАВАНЕ С БУКВАРЧЕТО

Сбогом, мъничко букварче,
мой учителю любим!
Весело ми е, макар че
трябва да се разделим!

Ти разкри ми А-Бе-Ве-то,
тия чудни стъпълца
към науката — където
мамят нейните слънца.

И макар и да минавам
в клас по-горен, по-висок,
никога не ще забравям
твоя,
първия урок!

Христо Радевски

БЛАГОВЕСТ СЕНДОВ

ГЕОРГИ АНГУШЕВ
ТОДОР БОЯДЖИЕВ
МАРКО ГАНЧЕВ
ВЛАДКО МУРДАРОВ
РОЗАЛИНА НОВАЧКОВА
БОЯН ПЕНКОВ
ВАЛЕРИ ПЕТРОВ
НИКОЛАЙ СПАСОВ
МИРОСЛАВ ЯНАКИЕВ

УЧЕБНИК
за първо отделение

Консултант
МИЛЕН СЕМКОВ

Редактор
МЕРИ ЛУКАНОВА

Илюстриране и хуг. оформяне
КРАСИМИРА МИХАЙЛОВА
ДИМИТЪР НОВАЧКОВ

Художници
ТЕКЛА АЛЕКСИЕВА
ДИМИТЪР ВЛАЕВ
БОРИС ДАНАИЛОВ
ДОНЬО ДОНЕВ
ВЛАДИСЛАВ ПАСКАЛЕВ
ОЛГА ПАСКАЛЕВА

Фотографи
ПАСКАЛ АТАНАСОВ
БОГДАН ЖАБЛЕНСКИ
ДИМИТЪР КАЦЕВ
ТОДОР КОНСТАНТИНОВ
ЕЛИСАВЕТА ПЕКОВА
ИЛИЯ ХАРИЗАНОВ

Техн. редактор
ЛЮБОМИР ФИЛАРЕТОВ

Коректор
КАТЯ МИЛЕВА

Калиграф
ГАНКА МИХАЙЛОВА

Монтажи
ЕВЕЛИНА НИКОЛОВА
ГАНКА МИХАЙЛОВА

© ПГО (075,2) У-01-02-05-89
с/о Jusautor, Sofia, 1989

Ведомствено издание
Разпространява се безплатно

Издава Проблемна група по образованието
при БАН и МНП
1000 София, ул. Г.Генов 32
Подписан за печат на 27.10.1989 г.
Формат 600/900/8
Печатни коли 21
Тираж 4 000
Отпечатан в ДП „Балкан“
Подвързан в СПТ „Райна Княгиня“ — Панагюрище

